

Naše planine

NAŠE PLANINE

Revija Planinarskog saveza Hrvatske

»Le Nostre Montagne« — Rivista della Federazione Alpina Croata

»Unsere Berge« — Zeitschrift des Kroatischen Bergsteigerbundes

»The Mountains« — Review of the Alpine Association of Croatia

»Nos Montagnes« — Revue de la Fédération Alpine Croate

Izдавач: Planinarski savez Hrvatske

Uprava: Zagreb I., Gajeva 2a, telefon 37-316

Urednik: dr. Željko Poljak, Zagreb III., Škrlčeva 25/I

Redakcioni odbor: prof. dr. Vladimir Blašković, Stjepan Brlečić, Pero Lučić-Roki i dr. Miljenko Rendulić

Izlazi u 6 dvobroja godišnje. Godišnja pretplata za pojedince iznosi 400 Dinara, a za ustanove, društva i poduzeća 1000 Dinara. Cijena pojedinom dvobroju 150 Dinara. Pretplate se šalju čekom na tekući račun 400-21-3-542 (Planinarski savez Hrvatske).

Stamparija »Borba«, Zagreb, Preradovićeva 21

GODINA XIII

SVIBANJ—LIPANJ 1961.

BROJ 5—6

S A D R Ž A J

Agata Truhelka: Naše planine	105
H. Čaušević: Šta tražiš u toj planini?	106
Dušan M. Jelkić: Iz mojih sjećanja na čiku Radu Simonovića	109
Dr. Željko Poljak: Planinarstvo, sport i fizička kultura	117
Iz literature	121
Dr. Madhukant Mehta: Himalajski institut u Darjeelingu	122
U. Beširović: Rad PD »Treskavice« u Sarajevu	124
Mirko Marković: Biografije planinara	127
Vladimir Redenšek: Popis spilja i ponora u Hrvatskoj	148
Vijesti	149

Na naslovnoj strani:

»Ruševine

Foto: Vlado Horvat

NAŠE PLANINE

GODINA XIII

SVIBANJ — LIPANJ 1961.

BROJ 5—6

Uz 20-godišnjicu ustanka

Naše planine

Tamne naše, tihe planine,
maglama ste sakrivene
i suncem ožarene,
snjegovima zametene,
i vjetrovima očišćene.
Vaša je glazba ptičija,
mrmor potoka i slapova buka,
snježnjaka huka,
a nekad se snagom svom
prolomi grom!
Vaša je glazba meket ovaca
i klepet zvonaca,
frula pastira i »oj!«
Jahorino, Romanijo,
Radušo, Zelen-goro
i ti Kozaro!
Tamne i naše tužne planine
stotinu se gromova razbija
od vaših se stijena odbija.
Sto topova riče,
 bombe fijuču i ciče,
štakći mitraljezi i puške.
Stostruka jeka

vraća gromove iz daleka.
Zamuknuše ptice i stada,
frula i »oj!«
i vrela i potoci srebrotoci
ustaviše mrmor svoj.
Tamne naše, dobre planine,
postadoste dom beskućnika,
bolnica ranjenika,
sklonište osvetnika
i grob izdajnika.
Izmucene, izrovane,
popaljene, isječene,
čekate i vi tihe dane.
Čekate, da se vrate ptice,
pastiri i pastirice,
da se vrate stada,
da se obnovi šuma mlada.
Čekate, da vaše vrhunce
pozlati slobode sunce,
da tračak slave i na vas padne
Jahorino, Romanijo,
Radušo, Zeleno-goro
i ti Kozaro!

Agata Truhelka

Šta tražiš u toj planini?

Veličanstvena statua Maglića razdire svojim oštrim bridovima krpice oblača koji putuju po beskrajnoj modrini svibanjskog neba. Popodnevno sunce orgija na snijegom pokrivenom hrptu Volujaka, iz kojeg pljuše vodoskoci boja. U dubukom kanjonu urla debeli bijeli slap Perućice koja se podmuklo provlači kroz stoljetnu prašumu bosanskog gorja. Vrhovi Zelengore na zapadu izgledaju kao jarboli broda na pučini.

Promatram sa jednog proplanka niže Dragoš sedla ovu čudesnu sliku. Oči su nemoćne da prime i registriraju sve utiske. Nehotično se sjećam pitanja, koje mi jednom prilikom uputi sputnik dok je vlak ulazio u stanicu Konjic: »Šta tražiš u toj planini?« Rekao je to pokazujući sa nipodaštavanjem na snježne vrhove Prenja. Danas bih mu odlučnije nego ikada mogao odgovoriti: tražim ljepotu.

Znam da u tom odgovoru nema ničeg novog. Ta gotovo svaki planinarski prospekt sadržava poznatu rečenicu: Upoznajte ljepote naših planina! Ali to ipak ne znači da ta ljepota ne može biti i ovaj put predmet našeg razmatranja, koje ni u kojem slučaju ne pretendira da bude neka estetska analiza ili rasprava o suštini planinarstva. Prije bih rekao da su ovo samo misli koje me susreću na planinarskim stazama.

Nema sumnje da planinarstvo pruža i jedan umjetnički doživljaj, iako doživljaj svoje vrste. Slikarstvo, kiparstvo i glazba daju slične utiske, ali je razlika ipak ogromna i očigledna. Planina — to je grandiozno, nada sve originalno i dinamičko umjetničko djelo prirode, dok su djela slikara, kipara, graditelja i glazbenika redovito oponašanja djela nesrazmjerne malena i pored sve svoje monumentalnosti, statična i pored sve svoje često i genijalne dinamičnosti. Osim toga, umjetnici traže prvenstveno ljepotu, koja izaziva suptilna osjećanja, koja godi oku i uhu, ljepotu koja daje razonodu i zabavlja, a u planini susrećemo i ljepote, koje nisu pitome, ubave i milovidne, koje su prije bih rekao moćne i strašne, ali istovremeno nezaboravne i veličanstvene.

Svaka planina ima svoj posebni slikarski kolorit, svoju zasebnu arhitekturu i skulpturu, svoju naročitu glazbu i svoj posebni čar.

Na Ćvrsnici prevladavaju sive i zatvoreno-zelene boje, dok je Vran olovnotaman. Treskavica, postojbina bosanske orhideje, puna je kontrasta, puna boja. Ispržen vrelim zracima srpanjskog sunca na zenitu, Prenj izgleda kao da je od srebra. Bujni čairi na Zelengori i Visočici sa kolonijama raznobojnog cvijeća živo nam objašnjavaju zašto šintoisti u Japanu smatraju boje i cvijeće za božanstvo. Oni su sigurno na Urdov-dolu (Zelengora) podigli hram svojim bogovima.

Arhitektura Prenja se tako uapdljivo razlikuje od susjedne Ćvrsnice. A dijeli ih samo vječno plahovita Neretva. Prenj je građen u gotskom stilu starih katedrala, a Ćvrsnica nas podsjeća na moćnu, ogromnu tvrđavu ili na gradevine carskog stila Napoleonovog doba. Treskavica — to su ruševine lijepog srednjovjekovnog zamka, čiji su neki tornjevi još očuvani. Gledan sa Mrkalj-Klada, Maglić liči na nebotičnu kulu. Stara Bjelašnica je opet samo lagano ustalasano, okamenjeno more.

Fitoma glazba čaira i stada na Visočici, Bitovnji ili Vranici zvuči sasvim drugačije nego sumorna pjesma drvosječa na Romaniji ili Ozrenu. A tko nije

slušao u blagim ljetnim noćima koncerat popaca, cvrčaka i skakavaca u sjenoskim pod Klekom? Ciničnu i jezivu tišinu prenjskih gvozdova prekida samo kevitanje lisice, zavijanje gladnog vuka ili onaj karakteristični krik lješinara, dok po planinskim vrhovima grmi vječni fortissimo prenjskih vjetrova. To je glazba planina.

Ali planine imaju i svoju nepisanu poeziju i svoje neznane tragedije.

Hladna i nemilosrdna platna magle, divljanje raskalašenih vjetrova, vesela trka punog mjeseca sa oblacima, koji liče na mrkorune ovnove, čar zvjezdanog neba u rujanskoj noći, srebrena tišina stijena na mjesecini, pijane orgije izlazećeg sunca i njegov dostojanstveni i raskošni smiraj na zapadu — sve su to sigurno najpoetičniji događaji na svijetu. Ne čudim se stoga bosanskim bogumilima što su svoja groblja sa teškim stećima postavljali na visovima i proplancima. Oni su neodoljivo voljeli prirodu i znali su slušati njezinu pjesmu.

Međutim, ne zaboravimo da se iza te vječne pjesme skriva i neznana tragedija planina. Jeste li ikada slušali očajni krik unesrećene divokoze u stijeni Dive Grabovice ili plač tankonoge srne u dubokom snijegu kada je progoni čopor gladnih vukova? Ali ima nešto što je — čini mi se — još tragičnije. Planine se ruše, one nestaju. I sad se živo sjećam jedne strahovite noći u dolini Skrčkih jezera na Durmitoru. Sjedili smo u improviziranoj kolibi od pruća pokraj ranjenog druga, kojeg nekoliko sati ranije snesosmo sa stijene. Odjedamput je olujnu noć presjekla bubnjarska paljba srušenog kamenja. Čitave minute tresa se dolina Škrka. Pun udivljenja slušao sam ovu jedinstvenu simfoniju, dok su pred mojim očima lebdjele žive slike Holbeinovog »Plesa smrti«. Te noći rušilo se stijenje Bezimenog vrha, drugog vrha po veličini i ljepoti na Durmitoru. To je bila tragedija starog diva, kojem kidaju živo meso.

I zato nije čudo što u planini nalazimo dvojaku ljepotu. Raspjevanu ljepotu radosti i tihog bola — i studenu, okrutnu ljepotu, koja u sebi nema ničega ljudskog i spiritualnog, koja čini zulum i nasilje nad našim dušama i u njih ulijeva stravu, ali koja u nama budi i neutažive želje za borbom i pobedom.

Da li ste gledali stada oko Prokoškog jezera (Vranica), ili bujne pašnjake okružene šumom kod Kraljičinog vrela na Vlašiću, ili glatkе površine Crnog jezera na Zelengori, ili hlad starih šuma na Tajanu, koje podsjećaju na Šiškinove slike, da li ste ikada slušali pjesmu hercegovačkih čobana za vrijeme zdiga i izdiga? Zar to nije raspjevana ljepota prirode, koju oko i uho pohlepno guta.

A bacimo li opet pogled na stravični predio zemljanih katasrofa u skupini Lupoglava, Ovče, Herača i Galiča na Prenju, ili na strmoglavu Strmoglavnici i Veliki kuk na Ćvrsnici, ili na bezvodne bogaze i klance Čabulje, ili na misteriozne vrhove Bioča — susrest ćemo se sa ljepotom koja prijeti i koja se grozi, uvjerit ćemo se da je ipak istinita Rousseau-ova tvrdnja da je lijepo samo ono što je strašno.

Prema svojoj naravi i ukusu planinar traži jednu od ovih ljepota, a često i obje. Tom prilikom rečenice i riječi neadekvatne osjećaju i foto-kamera jedina su sredstva uobičavanja i izražavanja doživljenog utiska. Umjetnik, koji umije izraziti svoj osjećaj, rijetko zalazi u planinu. Planina predstavlja za njega — rekao bih — busiju i zagonetku, negaciju ljepote.

Ali i pored toga ima umjetnika, koje je planina osvojila. Spis Petra Zoranića »Planine«, pisan prije toliko stoljeća, Strawsova »Simfonija Alpa«, Šainova i Lubardina platna, Nazorove pjesme i naša narodna poezija, Arničeva simfonijska poema »Pjesma planina« (da samo ove spomenem!) govore mnogo.

Zanimljivo je međutim da narodni pjesnik, toliko blizak prirodi, negira ljepotu planine. On za planinu ima redovito epiteton »štrašna planina«, koja je puna hajduka, mećave i vukova. U Vukovoj zbirci narodnih pjesama nalazimo i ove jedinstvene stihove:

»Kad pogledaš gradu uz bedeme,
»Ništa nemaš lijepo vidjeti
»Do bijelo polje Durmitore,
»Prekriveno ledom i snijegom
»Usred ljeta kao usred zime.
»Kad pogledaš gradu niz bedeme,
»Mutna teče Tara valovita,
»Ona valja drvlje i kamenje,
»Na njoj nema broda ni čuprije,
»A oko nje borje i mramorje.«

Vječna borba za opstanak sa divljim planinskim elementima stavila je kod narodnog pjesnika u prvi plan grubu stvarnost planine, a u dubinu potisla njenu ljepotu.

Ali ipak ne možemo generalizirati gornju tvrdnju i odricati narodnom pjesniku svaki osjećaj za ljepotu »gore zelene«, koja mu je toliko puta dala zaštitu i utočište. Samo umjetnik, koji duboko doživljava i osjeća, mogao je dati ovako neposredni i živi opis planinske mećave:

»Tad namignu Crvanj na Morine,
»A Morine na Beglin doline,
»A doline na Brda vučija:
»Iz brda se magla pomolila,
»A iz magle kiša udarila,
»Sve pokvasi kićene svatove.
»Zatim vjetar puhnu iznenada,
»Na snijeg se kiša preokrenu,
»A gusta se magla sastavila...«

(Nar. pjesma: Svatovsko groblje na Morinama)

Jedino onaj tko je doživio strašni i veličanstveni prizor mećave u planini shvatit će svu ljepotu i realnost gornjih stihova.

Ali pored žeđi za ljepotom u planinaru živi još i ikarska čežnja za visinama, za nepoznatim vrhovima, ispučanim od sunca i išibanim od vjetrova. Vrhovi planina imaju hipnotičnu moć, oni zovu i neodoljivo privlače. A planina je divlja i jogunasta. Ona traži da se uvijek ponovo osvaja, ona traži da se bori mo za svaki njen vrh. Planina se podaje samo hrabrima, koji su željni borbe i pobjede nad njenim raspojasanim silama.

Borba pak rasplamsava snage i izdržljivost u tijelu. Ona nas vraća prirodi, izoštvara nam smisao za stvarnost, snalažljivost i upornost, koji je civilizacija zatomila ili otupila. Borba s prirodnim silama formira naš moralni lik, lik čovjeka-druga, čovjeka-borca i patriote.

Ali ne ostajemo samo na tome. Interes modernog planinara ide i dalje. On želi da upozna sve oblike drage planine, njene staze i bogaze, vratla i sunovrata, nogostupe i zlostupe, točila i previje, izvore i potoke, kukove i grebene, sedla i doline, pećine i ponore, kotlove i vale, drage i snježnike; on želi da čuje priču o dugoj historiji postanka kamenitih naslaga planinskih, da upozna biljni

i životinjski svijet planine, njen ekonomski značaj, etnički sastav njenog stanovaštva i historiju ljudi, koji su nekad živjeli u tim krajevima, a iza njih ostalo je samo kameni tragovi njihove civilizacije.

I upravo ovdje, može biti, leži svrha i smisao planinarstva kao kulturne potrebe današnjeg čovjeka.

Tako, eto, uporedo sa estetskim smislom i ciljem planinarstva (zadovoljenje gladi za ljepotom i čežnje za visinama i daljinama) stoje u istom redu i moralni, zdravstveni, naučni, ekonomski, vojno-obrambeni i nacionalno-politički zadaci i ciljevi ove psihofizičke djelatnosti čovjeka. Svi su oni međusobno toliko povezani i isprepleteni da ih je nemoguće izdvojiti posebno. Gledajući strogo subjektivno može se govoriti o davanju prioriteta jednom cilju nad drugima, ali ne i o apsolutnoj negaciji drugih. Ja lično dajem prednost ljepoti, i to onoj divljoj i stravičnoj ljepoti planine, gdje nam veliki stvaralač-priroda izgleda kao zločinac i ubojica, jer na svakom koraku podmeće zasjede i provalije i tako pokušava zaustaviti planinara u njegovom odlučnom hodu. Ovdje u prvom redu nalazim odgovor na pitanje svoga suputnika iz vlaka. Ali, to nije i jedini odgovor.

Dušan M. Jelkić, St. Bečeji

Iz mojih sjećanja na Čika Radu Simonovića

1.

O dr. Radi Simonoviću sam saznao još kao dak građanske škole u Bečeju čitajući u djedovoj knjižnici njegove spise: »Jekтика-sučija« I/II i »Kuga u Sremu«, koje je izdala i nagradila »Matica srpska« u Novom Sadu. U drugom dijelu jasno, vjerno ali i jezovito opisuje ovu našu zdravstvenu nesreću.

Lično sam se upoznao sa dr. Simonovićem, kada sam došao u Sombor da se upišem u Učiteljsku školu, gdje nam je dr. Simonović bio 4 godine školski lječnik. Cekajući da me pregleda tada sam prvi puta u njegovom lječničkom predsjoblju viđio njegove divne planinarske i etnografske fotografije. Iako nam je bio školski lječnik 4 godine, nije nam nikada ni riječi progovorio o planinarstvu, njegovom značaju i koristi po zdravlje, možda zbog skromnosti, jer je i sam počeo planinariti tek 1903., pa još nije bio dovoljno iskusan. Svoja iskustva u planinarstvu saopćio je tek 15 godina kasnije, kada je na molbu Vase Stajića, profesora i urednika »Nove Vojvodine«, našeg najspremnijeg i najomiljenijeg profesora, stampao svoj planinarski rad »Daci planinari« u kome je svaka rečenica iskustvo i doživljaj. Ova dva naša zaslужna planinarska radnika nikad nisu zajednički planinarili, možda zato što je svaki imao svoj posebni interes u planini: čika-Rada problem vode u kršu, zbog čijeg je razumijevanja i rješenja 20 godina planinario po Velebitu i planinama Dinarskog sistema, a Vasa Stajić putovao je i planinario po graničnim oblastima današnje Jugoslavije od Istre do Bojane pješice, da bi ih upoznao iz vlastitog iskustva.

2.

»Da sam se rodio jedan dan kasnije sve do 1917. g. pucali bi topovi o mom rođendanu u cijeloj Austro-Ugarskoj monarhiji« rekao nam je jednom u šali kada smo u planini poslije večere, a prije spavanja čavrlijali. Čudili smo se tom tvrdjenju i upitali ga, zašto? »Pa zato što se 18. augusta rodio i car Franjo Josip I., pa bi se u čast carevog rođendana pucalo i u čast moga rođendana!«

Dr. Simonović (desno) na Miljkovića Krugu u Bukovoj Dragi ispod brda Krug u Velebitu
Foto: Dr. R. Simonović

3.

Iako je u Somboru bio stalno nastanjen od 1897, a sistematski počeo planinariti od 1903. godine, te je u Somboru već bio poznat kao planinar, u Somboru nije mogao naći sebi pratioca. On nikad nije planinario sam, nego uvijek s nekim u društvu, jer je »bolje ići sa drugom nego sa slugom«. Samo 1903. godine je planinario sam, kada je preko novina kao član »Foto kluba« tražio saputnika za Velebit, pa se nije nitko javio. Već 1904. godine, našao je vjernog saputnika u Iliju Šariniću, učitelju iz sela Švice u Lici, u čijem je gostoljubivom domu bio ugošćen, i s njim je planinario sve do Ilijine smrti. Samo jedan jedini put pratio je čika Radu, Somborac Vilmoš Krump, profesor gradske trgovacke akademije, a evo kako se s njim proveo:

»Na Prenju 1908. išli smo iz rupe u rupu, gore dolje, po snijegu i preko stijena, a i strmom stranom, hvatajući se sve za klekovicu. Nema kraja putu a i večer je već tu. Mi smo posustali. Dva sata smo hodali iz rupe u rupu, pa smo se još više umorili. Nismo upravo ni išli, nego smo umorni miliji i svaki čas zastajkivali. Profesor je više puta rekao sasvim ozbiljno i odlučno, da on ne može dalje i da on mora ovdje ostati da noći, ma šta bilo, jer osjeća da će umrijeti. Moralo se naći zgodno mjesto za konak. Spustili su se još 100 m niže do velike rupe pune snijega pod stijenom i klekovicom. Naložili su od suhe klekotine veliku vatru. Ja sam moje saputnike pipao po ledima i kada sam vidio da nisu mokri, dao sam im svakom da obuku odozgor na svoju košulju još po jednu od mojih suhih košulja, i to dobro ugrijanu na vatri, a tako sam i ja uradio. Voda Velija imao je neku poveću kutiju u kojoj je kupio kukce, većinom neke plave Karabus vrste, da ih prodaje u Jablanici strancima. Kukce povadimo a kutiju napunimo snijegom, pa na vatru, da se snijeg otopi i da voda prekipi. Prvu vodu prolijemo i tako operemo naš improvizirani sud za kavu. Onda smo cijelu noć punili kutiju snijegom, pa kada se otopi i zakipi, stavimo malo kave i šećera i onda smo redom pili jedan za drugim. Ja cijelu noć oka sklopio nisam. Neprestano smo ložili vatru, kuhalici i pili kavu, i budili naše društvo redom da svakoga opomenemo da se okrene na drugu stranu, da mu ne promrzne strana na kojoj leži. Drva je bilo u izobilju, vatra je tako velika bila i tako žestoko grijala, da smo morali paziti, da se na kome ne zapali roba na ledima, pa da ne idemo sa snijega opečenih leđa. Ovo je bila duga i teška noć.«

4.

Jedne godine prije rata spustio se čika-Rada s Velebita na konak u neko selo u kome nije bilo gostionice. Noć se spuštala a on nema gdje da noći. Kada je na-

Stan u Čabulji

Foto: Dr. R. Simonović

išao na prvog čovjeka, poslije pozdrava, zamolio ga je da ga obavjesti da li imaju u selu bilježnika.

»Imamo!« »Odvedite me g. bilježniku« »Što će Vam sada ovako kasno g. bilježnik?« »Da me zatvori!« »A kakvo ste zlo učinili?« »Pa nemam gdje da prenoćim!« I tako ga ovaj namjernik primi k sebi na konak da ne bi morao prenocići u općinskom zatvoru.

5.

Znao sam da se godinama uspinjao po visokom nadgorju i vrhgorju, pa ga jednom prilikom upitah: »Da li ste čika-Rado imali kakve neprilike od zlih ljudi? Da li Vas je tko napao ili pokušao da opljačka?« — »Aja, nikada nitko. Jedanput smo se spustili s Velebita u nizinu pored ceste u birtiju nekog Dragičevića. On je bio jatak nekom zlom čovjeku koji je pljačkao putnike. Poslije većere legao sam spavati sa svojim vjernim saputnikom dr. Josipom Poljakom, geologom, koji je na snu bio oprezan kao zec. Oko ponoći netko zakuca na zatvoreni prozor gostionice. To je bio razbojnik koji je došao svome jataku-gostioničaru po obavještenje kakvi su stranci došli na konak. Gostioničar mu je otvorio prozor i saopšio mu je da su stigli neki stranci ali su takvi siromasi, da sami nose svoje torbe na leđima! Razbojnik je na to odustao od pljačke i ovo je saopštenje spasilo čika Radu i njegovog saputnika da ne budu opljačkani do gole kože.

6.

Godine 1931. na putu za Žabljak preko Pljevlja uhvati nas kiša pa smo morali ostati u Pljevljima dok se ne proljepša, jer se po kišnom vremenu ne može fotografirati.

Čika-Rada je ponio mali fotoaparat, da bi, ako nađe na stare tipične kuće kojih nestaje, slikao, jer je obožavao sve što je od iskona narodno, originalno. U jednoj ulici nađemo na žandarmerijskog oficira i pozdravimo ga. A on će na čika-Radu: »A da Vi niste kakav špijun?« Iako je bio uvijek vrlo staložen i znao se savladavati, tada je planuo i uzdrhtalim glasom od uvrede odgovorio: »Nisam ja nikakav špijun, jer ne slikam ni kasarne, ni granične karaule, ni vojne magazine ni mostove, nego stare kuće, ograde, čobanske stanove, planinarske motive, narodne tipove muške i ženske i ono što nauku interesira.«

Uz janje na ražnju

Foto: Dr. R. Simonović

7.

Pošto smo 1931. godine prošli Durmitor, Sinjajevinu, Biogradsko jezero i Komove, namjeravali smo na Prokletije. Kad smo stigli u Kolašin, javimo ondašnjem sreskom načelniku da želimo na Prokletije. Odgovorio nam je, da se u pojasu od 10 km širine ne smijemo baviti niti ista slikati. Teško nam je palo ovo saopćenje, ali smo se pokorili i vratili se sa domaka Prokletija.

Ali je zato čika-Rada iduće godine napisao banu Zetske banovine molbu i objasnivši mu pravac puta, naveo: »Tom prilikom hoćemo da tražimo nove, karakteristične bijlike, da proučavamo sastav planine (stijene, kamenje i rude) i ondašnji narod, osobito stočarstvo i čobane. Putujući hoćemo fotografirati vrhove brda i stijene, jezera, lijepe grupe drva, starijske kuće, seljačke i varoške, osobito stare čobanske stanove i lijepe ljudi i žene. Radi Vaše orientacije prilažem nekoliko slika kakve mi slikamo. Moderne nove kuće slikamo samo ako nas tko zamoli, nama ne trebaju.

Pošto ne znamo od koga sve treba da tražimo dozvolu za to putovanje, javljamo se prvo Vama s molbom da date javiti sreskim načelnicima u Peć, Berane, Andrijevcu i Kolašin, da nam ne prave smetnje i da naredite kome treba.

Pošto je cijeli naš put kao neka naučna ekspedicija, a ne obična turistika, mi ćemo od sviju slika pokloniti po jedan primjerak Geografskom društvu u Beogradu, Etnografskom muzeju u Beogradu, muzeju na Cetinju a i Vama. Za cetinjski muzej mogu nekoliko lijepih slika uvećati. Od našeg puta treba da ima nauka neku korist, a imati će je i onaj narod, jer ćemo mi, za 5 konja i 4 čovjeka posluge, ostaviti preko Din. 10.000.— u Crnoj Gori.«

Uspjeh ove molbe nije izostao, jer su raspisom bili obaviješteni sreski načelnici spomenuti u molbi i ne samo da nisu pravljene nikakve prepreke, no je i žandarmerijskim stanicama naređeno da nam imaju dati prenoćišta i druge usluge, ako od njih zatražimo. Isto je učinila i Komanda graničnih trupa. Čika-Rada im se odužio time, što je sve slikao i svima poštom poslao fotografije.

8.

Uvijek je bio unajmljen i jedan konj za onoga iz našeg društva koji bi se umorio, pa da se jašuci odmori na konju. Svi smo bili toga mišljenja da u prvom redu treba imati obzira na čika-Radu. On se u početku nečkao i odbijao da jaši, ali kasnije se čika-Radi tako svidjelo ovo planinarenje na konju, da je planinareći po planinama Gornjeg Ibra jahaо dokle se moglo, smatrajući ga korisnim za stare ljudе, i hvalio se da će se on još možda pod starost i proslaviti kao osnivač planinarske kavaljerije.

Još dok je službovaо kао vojni liječnik u Gornjoj Hercegovini od 1887, planinari сe osjetio kakvo je nepotpuno uživanje kada se na planini vidi nešto neobično lijepo, pa poslije nema od toga slike da je zagleda i osvježi uspomenu. Ono što ostaje samo u pamćenju ubrzo izblijedi, pa za godinu dvije se sjećamo glavnih kontura, a potankosti se prevuku kao nekom maglom. U prvi mah je slikao tudim aparatom dok nije imao svoj, a njegovih fotografija ima ne samo po kalendariма i zemljopisnim školskim udžbenicima već i u naučnim raspravama. Bio sam prisutan 1933, kada mu je Kembriđski univerzitet poslije upotrebe vratio nekoliko njegovih fotografija o našem kršu. Svima se svidaju njegove fotografije, a evo po koju su cijenu one postale.

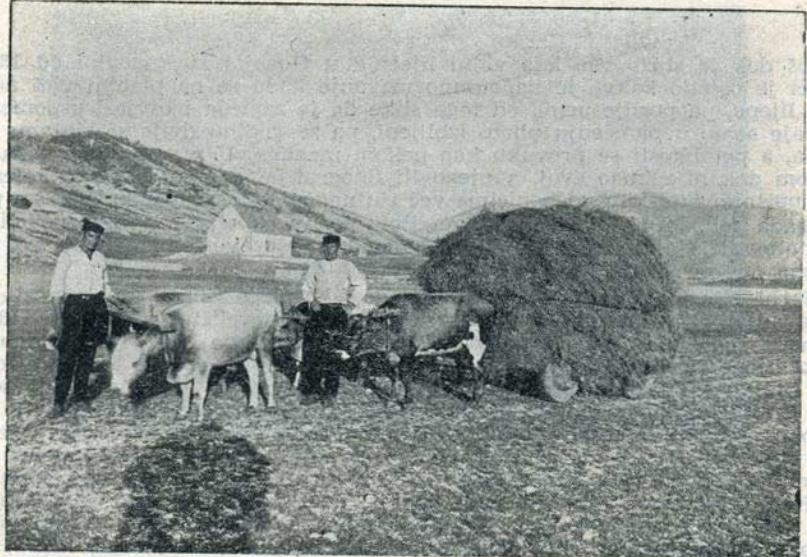
Naručio je iz Njemačke staklene fotografске ploče (filmове je napustio poslije isprobavanja). Oko 100 komada ploča sa dva aparata veličine 9×12 i 15×18 , crnom maramom, nogarima i suncobranom, nosio je poseban konj. Da bi dobio dobre slike, estetski lijepi i od naučne vrijednosti, prethodno je proučio sve teorije o fotografiranju, optiku i kemiju i probao je svašta u fotografskoj praksi. Mnogo se mučio i učio dok je naučio izabrati motiv i pogoditi mjesto odakle će slikati, izabrati zgodno osvjetljenje i udesiti gdje na slici da dođe glavni predmet, a gdje je ono što je sporedno i kako da se izostavi ono što smeta. Idemo mirno putem dok od jednog ne čujemo čika-Radin glas: »Stoj!« Znamo da sad nastupa trenutak fotografiranja. Rasterećuj konja, vadi aparat, isteži stativ, otvaraj suncobran i pokrivaj aparat crnom maramom. Međutim se dogodi da se treba još uspinjati da bi slika bila ljepša, a to proguta ponekad i čitav sat. Ponekad izabrani motiv na ploči ne pokazuje ono što obećava, i sve se sad mora ponovo pakovati i ići dalje. Lijepe je motive dva puta snimao. On nikad nije snimao samo mrtvu prirodu, nego i ljudе onog kraja, aко ih je bilo, a ako nije, onda nas, praktice svoje. Kod slikanja čobanskih stanova ponekad smo morali čekati da se ženska čeljad presvuče u prazničko odjelo. U džepu je stalno nosio po 10—12 komada izrađenih slika muških i ženskih tipova. Kad bi našao na ustručavanje ili protivljenje, onda bi pokazao na ponijetim slikama kakvi će i oni biti.

Slikajući prije I svjetskog rata Šokce i Šokce u selu Vajski, muške i ženske na trgu u Obrovcu u Dalmaciji, plaćao im je po 20 krajcara da stanu pred aparat. Godine 1929. u Šipačkom klancu pred Nikšićem neki Crnogorac je izvlačio sa dva vola gredu iz planine u selo. Platio mu je tri dinara da stane pred aparat zbog dambave. Godine 1930. zidala se nova škola u Žabljaku pa se pjesak prenosio na primitivnim kolima, na kojima nije bilo ništa gvozdeno, no sve drveno. Čika-Rada je htio da snima ta kola. Radniku se žurilo, pa mu je povećavao nagradu sa 2 na 3, pa na 4 i najzad na 6 dinara, samo da s kolima stane pred fotoaparat. I stao je.

Najveće uživanje bilo mu je kad je stanovnicima čobanskih stanova učinio radost obdarivši ih lijepom, uspjelom slikom. Kad je 1903. godine bio u Južnom Velebitu, na Docima više Paklenice, sklonio se zbog kiše u čobanski stan Mijata Brkića, gdje su ga svesrdno ugostili. Tu je slikao mladu planinku. Godine 1905. po planu trebao je tuda opet proći. Fotografiju jedre i zdrave planinke je dao kolorirati i uramiti pod staklo. Pričao nam je: »Kad sam onamo došao, a ja svečano predam sliku planinku. Ona sva porumenila, oči oborila, pa stidljivo ispod oka gledi svoju sliku. Muž kao hipnotiziran razrogačio oči od čuda i zanijemio. Djeca sve igraju skaču, i pocikuju od radosti, a kad stara svekrva dođe da vidi šta je to, pogradi sliku svoje snahe pa je počne ljubiti govoreći: »O, dobra moja, lijepa li si!« — A meni oči zasuzile, kad sam video tu iskrenu radost poštenih ljudi.«

Čika-Rada imao je istančan i savršen ukus u izboru motiva. Uvijek je imao na umu da dottična slika tako sretno ispadne da ima nauka od nje neke koristi i da je naučenjak može upotrijebiti za dokaz neke svoje naučne tvrnje. On je mnogo učio, proučavajući slike drugih vještaka, a proučavao je i posebne monografije, kako se fotografiraju planinski predjeli.

Sa svojim umjetničko-naučenjačkim fotografijama učestvovao je na planinarsko-fotografskim izložbama u Zagrebu 1921, 1925. i 1934. Tridesetih godina je počeo uvećavati svoje fotografije na 30×40 cm i to noću (jer mu liječnički poziv to nije dozvoljavao danju), pa je u taj posao uputio i svoju kućnu pomoćnicu i zato je posebno nagradivao. Zloga rada oko uveličavanja redovno je išao na spavanje u 3 ili 4 sata poslije ponoći. Od najprobranijih slika je 1934. godine pod pokroviteljstvom Geografskog društva u Beogradu priredio izložbu na kojoj je bilo mnoštvo posjeti-

Vоловска кола без гвоžђа у Црној Гори

Foto: Dr. R. Simonović

laca sviju društvenih klasa. Milo je bilo čika-Radi kada su mu saopćili izjavu njemačkog ambasadora: »Ovako šta nema ni kod nas u Njemačkoj!«

I u Novom Sadu je priredio ovakovu izložbu u oktobru 1938. godine. Geografsko društvo u Beogradu iz bogate kolekcije fotografija sa Durmitora izabralo je naj-karakterističnije i izdalo album 1932. godine pod imenom »Durmitor«.

Iako je bio u okolini Velike i Male Kapele, koje u svojim njedrima kriju planinski biser, Plitvička jezera, nije bio ni da ih vidi ni da ih slika. A kada smo upitali za uzrok tome odgovorio nam je: »Čekaj, dok ostarim, onda ću ići proučavati i slikati vode!«

Svoje sputnike poslje završene ture često je obradovao poslavši im uspjele slike s puta, da se sjećaju i pojedinosti sa onih planina na kojima su s njime bili.

Iako je bio iskusan fotograf-planinar, iako je snimio više hiljada motiva, još uvijek je grijeoš i morao da baca neuspjele negative.

Kad se vratio s Prenja, na Ilići kod Sarajeva je dobio mračnu sobu da ploče izazove. Kad je s time bio gotov, pode u hotelsku sobu, sklizne, padne i sve izazvane slike razbije. Zlo je tu, i sada se ponovo vraćao na isti put, morio se i trošio da iste motive po drugi put snima. Ali to je bio u stanju učiniti samo Čika-Rada!

Kada smo 1930. godine isli iz Žabljaka na Urvine iznad sela Tepača, gdje je slikao stijene, dvojica smo ga držali, da ima siguran oslon, da ne bi pao u provaliju 900—1000 metara duboku. A takvih je prilika bilo i na Ćvrsnici i na Prenju. Kad je bio u pitanju kakav vanredno lijepi motiv, onda nije žalio ni snage, ni truda ni vremena samo da dode do takvog mjesta, odakle će moći motiv što bolje uhvatiti. »Ja sam na Prenju fotografirajući staro glečersko dno ispod Lupoglava proveo dva sata birajući mjesto odakle ću slikati. Na Čabulji sam se zbog dviju smrča penjao više stotina metara da ih slikam, a ni sada se ne kajem, jer takve dvije slike, znam, da baš nitko na svijetu nema!«

10.

Od prvih godina na planinarenje nije nikad išao, a da nije ponio svoj mali liječnički kovčeg pun lijekova, koje je platio iz svoga džepa, da iz njega besplatno daje lijekove onima kojima može kao liječnik pomoći. On je visoko čovjekoljubivo shvaćao svoj uzvišeni liječnički poziv: pomoći svakom bližnjem i ublažiti mu bo-

Stanari došli da kažu »Dobro jutro« planinarima pod Volujakom

Foto: Dr. R. Simonović

love. Godine 1930. prešli smo hercegovačko-crnogorsku granicu, hodali cijeli dan do mraka i stigli do Ravnog na ivici šume, gdje razapesmo šatore i konačismo. Nismo sreli niti jednog jedinog čovjeka ili ženu. Kad smo se ujutro izvukli ispod šatora već je bilo i muških i ženskih koji su čekali na liječnički pregled. On nikome nije odrekao pomoći, savjet ili lijek, ako mu je bilo pomoći. I to sve besplatno. Zato se nikad nije znalo kada ćemo se krenuti i dokle ćemo taj dan stići, kada i gdje će se ručati, a gdje ručak i večera sastaviti.

11.

Kad god je samo mogao, nastojao je da noćenje bude blizu čobanskih stanova, jer se kod njih moglo kupiti mlijeka, sira, jaja, jagnje, pa ga dao ispeći na ražnju, a tu je i tekuća voda. Ako je još bilo vidno i stado s paše dotjerano, ispitivao je imena ovaca, jaganjaca i koza, nazive posuđa za preradu mlijeka, i sve to bi bilježio. Ujutro pri povoljnem osvjetljenju slikao bi čobanski stan i svu čeljad, koja nije otišla sa stadom na pašu. Njega je na planini sve interesiralo: i bilje i kamenje i stijene, pa ako nije znao označiti ih, pitao je stručnjake.

12.

Godine 1931. pošavši iz Ustiprače preko Goražde, Čajniča i Pljevlja za Crnu Goru, u Goraždu smo mijenjali i čekali drugi poštanski autobus. Čika-Rada je iskoristio ovo čekanje i otišao u čaršiju (glavnu ulicu gdje su trgovine). Šofer je već davao trubom znak za polazak, a Čika-Rade nema. Potrčim da ga nađem, a on ide od radnje do radnje, ispisuje imena i prezimena sa firmi, jer je imao zbirku od nekoliko hiljada narodnih imena i prezimena.

13.

Iako nam je često tvrdio, da je svaka planina na svoj način lijepa i privlačna, njemu je ipak najviše prirastao za srce Velebit, na kome je bio 14 puta, a prošao ga je i preko i uzduž, i sve što je na njemu našao, i tvorevine prirode i ljudske, sve je slikao. Jedan vrh u Južnom Velebitu koji je on prvi slikao, nazvan je Simonovićeva stupina po rješenju Upravnog odbora »Hrvatskog planinarskog društva« u Zagrebu, i taj naziv je sproveden i u topografskim kartama i u katastru. Želio je

da zbog duboke starosti planinarenje završi u Zagrebu priredivanjem »Velebitske izložbe« uvećanih slika. Do nje nije došlo, ali je svoj 80-ti rođendan proslavio 1938. godine na Velebitu.

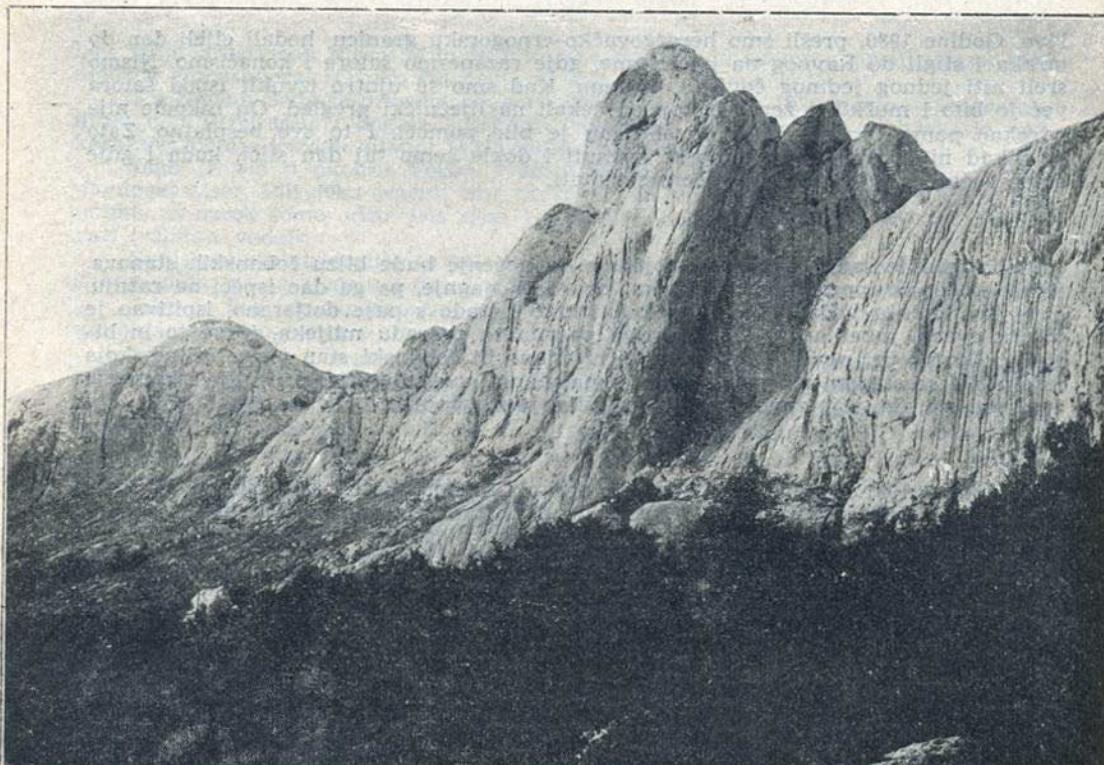
14.

Čika-Rada je za planinarstvo radio perom, živom riječju, djelom i dobrim primjerom. On je svima nama, stariim i mladim planinarima, ostvareni ideal, kakav treba da je odnos planinara prema planini i svemu onome što se u planinskoj prirodi nalazi, i kako treba planinu, ovu besplatnu banju, iskoristiti za naše zdravlje, taj najskuplji kapital svakog pojedinca. Kada sam ga 1947. godine u Somboru posljednji puta posjetio, kazivao mi je, kako se pješačći po planini izlječio od šećerne bolesti i upale zglobova. »Dobro sam jeo i pio, a malo se kretao, jer sam fijakerom obilazio bolesnike, pa sam dobio šećernu bolest. Ali za dvije godine planinarenja i pješačenja po snucu, nestalo je obadviye ove bolesti.«

15.

Kako ponekad treba dugo čekati da sjeme neke ideje u ljudskom društvu donese svoj plod, pokazuje slučaj s planinarenjem kod nas. Čika-Rada planinario je u vrijeme kad nije bilo ni planinarskih kuća, ni skloništa, ni markiranih puteva i staza. Danas je stvar mnogo bolja, jer imamo na stotine planinarskih kuća, uredene sa udobnošću za noćenje i prehranu. Broj članova penje se preko stotinu hiljada, a što je utješno, omladina i pioniri sve brojnije pristupaju planinarskoj organizaciji. Planinarsko društvo u Somboru, koje spada među prva planinarska društva u Vojvodini, nosi Čika-Radino svijetlo i sjajno ime.

Neka mu je među nama duga uspomena i neka služi kao primjer, kako treba planinariti po našim lijepim i još nedovoljno poznatim planinama!

Simonovića Stapina sa jugozapadne strane (Južni Velebit)

Pitanja za diskusiju

Dr. Željko Poljak, Zagreb

Planinarstvo, sport i fizička kultura

U svakodnevnom radu planinari i planinarske organizacije često doživljavaju da ih se smatra sportašima i da se njihovo djelovanje pokušava ocijeniti sportskim mjerilima. Na taj način dolazi do sasvim krivih predodžaba, što pak dovodi do diskusija i polemika, koje znaju ponekad zauzeti i oštire forme.

Sve to dovodi do prilične zbrke i dezorientacije ne samo kod širih slojeva, već i kod samih planinara. Tu zbrku još više produbljuju nedovoljno stručno pisani članci po našim dnevnim i sportskim listovima, gdje se gotovo redovno planinarstvo poistovjećuje sa sportom.

Postala je aktuelna potreba da se naš časopis, kao najmjerođavniji, pozabavi ovim problemom, kako bi planinari bili načisto s osnovnim pitanjima, sa cdnosom planinarstva i fizičke kulture i sa pitanjem, da li je planinarstvo sport.

U ovom razmatranju postupit ćemo po logičkoj i jednostavnoj metodi. Najprije ćemo dati definicije osnovnih pojmoveva, sporta, fizičke kulture i planinarstva, zatim ćemo utvrditi njihove metode i ciljeve, i na kraju usporediti njihovu vrijednost za čovjeka i ljudsko društvo. Postupajući na takav način, unaprijed trebamo biti spremni, na negodovanje onih krugova, koji nemaju dovoljnu širinu pogleda i koji na sport gledaju jednostrano i neobjektivno ili zbog ličnih interesa ili zbog zagrijanosti.

Podimo od najjednostavnijeg i najrazumljivijeg pojma, fizičke kulture (→fiskulture). Osnovni cilj fizičke kulture je razvijati i održavati kondiciju ljudskog organizma. Metoda za postizavanje tog cilja je tjelesno-vježba, koja treba biti sistematska, postupna, stručna, a uz to nenaporna i zabavna. Shvaćanje vrijednosti fizičke kulture i njen prodiranje u široke mase je pojava novijeg vremena. Još prije posljednjeg rata ni sam termin fizičke kulture nije bio kod nas opće usvojen. Danas je situacija u tom pogledu znatno bolja. Vrijednost fizičke kulture opće je poznata, i priznata je činjenica, da je fizička kultura potrebna svakom ljudskom organizmu.

Sport nije isto što i fizička kultura, iako imaju dodirnih tačaka. Sport spada pod opći pojam fizičke kulture, on je u neku ruku nadgradnja fizičke kulture. Ali ipak, ne samo cilj, nego i metode su im različite. Osnovni cilj svake sportske akcije jest postizavanje nekog ekstremnog rezultata, a metoda za postizavanje tog cilja je isključivo takmičenje. (Ovdje treba izuzeti one sportske igre, koje nemaju prvenstveno takmičarsko obilježje). Ništa ne mijenja na stvari, što su sredstva kojima se služi sport – u krajnjoj liniji to je snaga mišića – istovjetna s onima, kojima se služi i fizička kultura. Razlika očigledno postoji i u cilju i u metodi. Dok fizička kultura teži k razvoju jednog snažnog i fizički spremnog ljudskog organizma u cjelini, sport u težnji za ekskremenim, vrhunskim rezultatom zahtijeva od natjecateljâ da u najkraćem mogućem vremenu izvrše najveću radnju. Takva radnja nije normalna, optimalna, nego maksimalna. Ona treba angažirati organizam do krajnih granica ljudskih mogućnosti.

Pokušajmo sada i kod planinarenja utvrditi cilj i metodu, kao što smo to proveli za fizičku kulturu i sport. Nažalost, za planinarstvo nije moguće dati tako jasnu i konkretnu definiciju, ovdje ćemo naći na mnogo poteškoća. Istina, metoda planinarenja je poznata i određena, to je kretanje po prirodi, i o tome je u našem časopisu već bilo govora. No, odgovor na pitanje o cilju planinarenja ne može biti jedinstven. Ipak, bez obzira na to što je nekog planinara ponukalo da se kreće po prirodi, da li želja za odmorom, uživanje u prirodnim ljepotama, istraživalački impulsi, želja za proširenjem znanja ili za sticanjem tjelesne kondicije, lako ćemo shvatiti da tu nema baš ni jednog od onih faktora, koji su bitni za sport. Nema takmičenja, nema trke za mjesto na rang-listi i nema publike. No i pored tih očitih značajki, planinarstvo kao organizacija u našoj sredini našlo se u kolu sa sportskim organizacijama. Razlog tome treba potražiti u sličnim organizacionim problemima i sličnim organizacionim formama.

Nakon što smo utvrdili definicije, ciljeve i metode sporta, fizičke kulture i planinarstva, pokušat ćemo usporediti njihovu vrijednost za pojedinca i društvo. U ocjenjivanju sporta i fizičke kulture dat ćemo bez dalnjeg prvo mjesto po vrijednosti fizičkoj kulturi. Polazeći s medicinskog gledišta mogli bi dapače poći korak dalje, i u sportu, barem onakvom, kakvog ga danas većinom nalazimo u praksi, pronaći niz negativnih pojava. Nefiziološki je i nesvrishodno na organizam postavljati takove ekstremne zahtjeve, kakovima čovjek u normalnom životu nije izložen. Svakom laiku može biti i bez mnogo razmišljanja jasno, da ni za najbolje trenirani organizam ne može biti koristan takav napor, makar i kratkotrajni, koji završava iscrpljenošću, klonulošću i umorom koji često ne prolaze i po nekoliko dana. Svejedno, radi li se tu o atletskim disciplinama, plivanju, veslanju, boksu, hrvanju, nogometu, bicikлизmu itd. Poznati su primjeri trkača, koji unatoč dobroj kondiciji i dugom treningu pod vodstvom stručnog trenera padaju na cilju ili pred ciljem u nesvijest od iscrpljenosti.

Neke štetne posljedice trke za vrhunskim rezultatima, osnovne metode sportskog djelovanja, odavna su predmetom medicinskog istraživanja. U nekim sportskim disciplinama morala se zbog toga postaviti kao uvjet stroga selekcija sa strane sportskog liječnika. I dok takovih štetnih posljedica za ljudsko zdravlje ima kod vrhunskih sportaša u najboljoj kondiciji, koliko tek ima nezdravih posljedica i štetnih učinaka kod širih slojeva sportaša, koji nemaju ni dovoljno kondicije ni dovoljno stručnog nadzora. Takovi slučajevi ostaju anonimni, jer im se ne daje širi publicitet, no liječnici po raznim ambulantama svakodnevni su svjedoci takovih primjera.

Danas je vrlo teško pisati o sportu i komparirati ga s fizičkom kulturom i planinarstvom s ovakvog gledišta, a da se pisac ne izvrgne neobjektivnim napadima. Sport je postao neobično popularan i općenito je prihvaćen od publike. Ako se pitamo, zbog čega je sport, iako daleko manje vrijedan od fizičke kulture, onakove, kako smo je mi definirali, ipak zauzeo prvo mjesto u očima masa, moći ćemo tu pojavu shvatiti, ako razmotrimo psihologiju natjecatelja i psihologiju publike, stadiona.

Takmičenje, bitni elemenat sporta, oduvijek privlači pažnju široke publike, uzbuduje njenu maštu, donosi užitak nesvakidašnjih uzbudjenja. Tu smo se dotakli jednog faktora, bez kojega ne možemo zamisliti sportsko djelovanje, a to je publika. Bez publike svrha sporta bila bi promašena, jer bi otpala za natjecatelja važna mogućnost, da postizanjem ekstremnog, vrhunskog rezultata ili rekorda, istakne svoju ličnost. Treba shvatiti, da je osnovna težnja svakoga

sportaša, da svojim ličnim uspjehom postigne afirmaciju svoje ličnosti. Konačno, to od njega stadion i očekuje i samo takav može dobiti ovacije, najvažniju nagradu za sportski uspjeh.

Krivo imaju oni koji misle da je psihologija stadiona plod našeg vremena. Mi smo to naslijedili iz davne prošlosti, koja sigurno seže u preistoriju. Psihologija publike u antičkim rimskim arenama, na srednjevjekovnim viteškim turnirima, na borbama s bikovima i na modernim nogometnim stadionima, u biti se ne razlikuje. Ne možemo se oteti utisku, promatrajući uzbudenu publiku, da je to stanje jedan korak natrag od današnjeg kulturnog standarda, korak diktiran dubokim atavističkim nasljeđem.

Osim psihologije stadiona ima još jedna pojava, kojoj sport, za razliku od planinarstva i fizičke kulture, zahvaljuje toliku popularnost, kakvu je stekao u našem stoljeću. Takmičenje je uvijek spektakularno, obećava senzacije, uzbudjenja, i kao takovo vrlo je zahvalni materijal za žurnalistiku. Upravo žurnalistika, gladna senzacija pod svaku cijenu je ona, koja je svakodnevnim pisanjem o sportskim senzacijama, zahvalom novinarskom materijalu, izvršila golemu, besplatnu i razmjerne neopravdanu reklamu i propagandu sportu. Ta često nekritična propaganda sporta urodila je plodovima, u prvom redu povećanim interesom publike, promatrača (sjetimo se naših stadiona!), a tek u drugom redu povećanjem broja sportaša. Jugoslavenskoj žurnalistici ipak treba priznati, da za razliku od stranih novina daleko više redaka posvećuje i pitanjima fizičke kulture.

Ako se pitamo, zašto je unatoč toj silnoj propagandi, broj aktivnih sportaša ipak relativno malen, barem daleko manji nego što bi čitalac novina mogao zaključiti po golemom broju redaka posvećenih sportskim borbama i njihovim rezultatima, odgovor ćemo lako naći. Sport shvaćen ispravno, shvaćen kao trka za rezultatom, kao nadmetanje i kao borba za mjesto na rang-listi, nije pristupačan širokim masama. Nije pogodan zato, jer je za pojedine sportske discipline potrebno razviti izuzetne kvalitete, potreban je talenat i potrebna je mogućnost pravilnog treninga. Upravo je suprotna situacija s fizičkom kulturom, koja je u biti namijenjena širokim masama.

Naša javnost, nažalost, zbog površnog gledanja još ni danas nema jasne predodžbe o tim pitanjima, nego dapače poistovjećuje fizičku kulturu sa sportom, iako su to po vrijednosti, ciljevima i metodama, kao što smo vidjeli, posve različite pojave.

Iz onoga što je do sada izneseno, lako se mogu povući određeni zaključci u pogledu sporta i fizičke kulture.*

I na koncu, ako pokušamo usporediti planinarenje i fizičku kulturu, tu ćemo za razliku od sporta naći dodirnih tačaka. Kretanje po prirodi, što je osnovna metoda planinarenja, u mnogome se podudara s tjelesnim vježbanjem, pogoduje sticanju i održavanju tjelesne kondicije, osnovnim ciljevima fizičke kulture. Planinarenje ipak nije isto što i fizička kultura, planinarenje je nešto više, jer uz fizičku djelatnost važno mjesto zauzima psihičko djelovanje, ako ne i primarno mjesto. Premda je metoda planinarenja kretanje po prirodi, sadržaj planinarenja je čisto psihičke naravi. Tu se idealno dopunjaju psihička i fizička kultura. Uz pozitivno djelovanje na ljudski organizam, koje je dobro poznato i odavno dokazano, planinarenje istovremeno obogaćuje i psihičku kul-

* Temeljite organizacione promjene, koje se upravo ovih dana zbivaju u organizaciji fizičke kulture u našoj zemlji, rječito govore u prilog našem shvaćanju. Rasformiran je Savez sportova (kako savezni, tako i republički, kotarski i gradski) i prišlo se osnivanju Saveza za fizičku kulturu.

turu čovjeka, proširuje znanje, donosi iskustva, potiče volju, odlučnost, snalažljivost, drugarstvo, ljubav prema domovini itd.

Tih pitanja dotakli smo se nešto opširnije da bi jednom na ovom mjestu raščistili pitanje odnosa planinarstva, sporta i fizičke kulture.

U bogatom i raznolikom planinarskom djelovanju postoji jedna disciplina koja se posve afirmirala i koja je opće priznata, ali čiji karakter još uvijek daje mnogo materijala diskusijama. To je alpinistika, penjačko planinarstvo. Iako je alpinistika pojавa mlađeg datuma — moderna alpinistika stara je tek nešto više od jednog stoljeća — iako je široj publici teško shvatljiva, porivi na kojima se bazira alpinističko djelovanje duboko su ljudski. Težnja za otkrivanjem nepoznatoga i težnja za svaladanjem prirodnih sila stare su koliko i psihički život čovjeka, paralelno s tim težnjama razvijao se i intelektualni uspon ljudskog roda. Te težnje koje su u naše doba doatile nove okvire, povukle se među zidove laboratorijski i zaodjenule naučnim ruhom, jedino su se u aplinističkom djelovanju sačuvale u svom primitivnom obliku.

O korisnosti alpinističkog djelovanja ne može biti sumnje. Sjetimo se istraživača Himalaja, Anda, Arktika i Antarktika, gdje alpinistika u službi nauke i dandanas daje vrijedna otkrića i rezultate. Alpinistika, penjačko planinarstvo, u našoj sredini većinom se tretira kao jedna sportska grana, štaviše, ima i alpinista, koji alpinistiku ubrajaju među sportove. U okviru teme ovog članka potrebno je kazati, da postoje neke dodirne tačke između sporta i alpinistike. I u alpinistici kao i u sportu teži se za ekstremnim rezultatima — što je teža osvojena stijena, rezultat je vredniji — a i za postizavanje tog cilja često je potrebno uložiti maksimum truda, angažirati snage organizma do krajnjih granica. S druge strane, nedostaju dvije bitne osobine sporta, a to je takmičenje i prisutnost publike. U pokušaju ocjenjivanja i klasifikacije alpinistike otežava nam posao komplikirana psihologija penjača, gdje je često teško odrediti, koliko su zastupljene težnje za ličnom afirmacijom li čak avanturističke pobude.

I na kraju, da rezimiramo! Po idealnom skladu psihičkog i fizičkog djelovanja, koje nitko objektivan ne može poreći, planinarenje je jedinstvena kulturna pojava izuzetno vrijednih kvaliteta, kojoj nema slične u našoj sredini. Upravo to kompleksno, psihofizičko djelovanje, bitna je karakteristika planinarenja. Njegova golema korist za pojedinca i društvo — spomenimo samo odgojnu i rekreativnu vrijednost — dobro je poznata i nepobitna, a da i ne govorimo o dragocjenim rezultatima, koje je planinarstvo dalo tokom svoje historije u službi nauke.

Iz literature

SPELEOLOG 1957-1958

Nakon dvije godine neizlaženja pojavio se novi broj »Speleologa« za godinu 1957. i 1958. Kako piše u »Riječi uredništva«, časopis nije izlazio zbog tehničkih potreškoća.

U novom broju vidljivo je da časopis nije promijenio niti svoj oblik niti formu ni kvalitetu. Bogato ilustriran speleološkim fotografijama i nacrtima i ovaj je broj ispunjen člancima naših i stranih speleologa.

U članku rumunjskog profesora T. Orghidana »Istraživanje rumunjskih pećina« opisan je historijat speleoloških istraživanja u ovoj zemlji. B. Dulić opisuje Mededju jamu u blizini Plitvičkih jezera, do sada nepoznati speleološki objekt u tom kraju. D. Postružnik, speleolog iz Karlovca, opisuje pećinu kod Barilovića, koju je u nekoliko navrata istraživao Speleološki odsjek P D »Dubovac« iz Karlovca. D. Č. Novak opisuje »Jame in brezna Loškega Snežnika«, a Dr. Željko Poljak »Ponor rijeke Vruje u Ropojanji«.

Na kraju časopisa opisane su opasnosti u speleologiji, a u literaturi nalazi se prikaz knjige »Spilje svijeta u jednoj knjizi« od esperantiste Leander Tella. U vijestima su ukratko iznešene pojedine speleološke akcije, tečajevi, kongresi i novosti iz speleološkog svijeta.

U uredništvu časopisa došlo je do izmjena. Prijašnjeg urednika Slavka Marjanca zamijenio je Srećko Božičević, asistent Geološkog Zavoda u Zagrebu, tehnički urednik je Dr. Željko Poljak, dok su članovi redakcije Aleksandar Mujić i Slavko Smolec.

Casopis izdaje Speleološki odsjek Planinarskog društva »Željezničar« iz Zagreba.

Novi je broj lijepo tehnički ureden i kada uzmemo u obzir, da sav posao oko štampanja časopisa članovi Odsjeka besplatno rade, moramo pohvaliti naše speleologe i zaželjeli im, da časopis »Speleolog« u buduće što redovitije izlazi.

V. H.

NOVI PRILOG POZNAVANJU ZANIMLJIVOSTI NAŠE DOMOVINE

Izdavačko knjižarsko poduzeće »Znanje« u Zagrebu izdalo je krajem prošle godine knjigu poznatog pedagoškog pisca prof. Mate Božičevića pod naslovom »Putujemo Jadranom«.

Knjiga je pisana i uređena na originalan način, a namjenjena je u prvom redu školskoj djeci, koju pišac laganim i zanimljivim stilom vodi preko Gorskog Kotara u Rijeku, zatim Hrvatskim Primorjem, Istarskim poluotokom, Dalmacijom i Crnogorskim primorjem sve do Ulcinja i njegova zaleda oko Skadarskog jezera. Pored ugodnog stila i posebnog sistema opisivanja, jedna je od karakteristika ove knjige također i dosta iscrpljeno iznašanje naše bogate i burne prošlosti od najstarijih vremena do najnovijih uspomena iz Narodno oslobodilačkog rata vezanih uz pojedine krajeve naše Jadranske obale.

Knjiga je također obilno opremljena uspјelim fotografijama, crtežima i malim geografskim kartama za orientaciju, pa je time znatno prešla okvire obične školske čitanke. Mnoštvom kulturno-historijskih, geografskih, privrednih i uopće turističkih podataka, knjiga će zainteresirati velik broj čitalaca, koji su napustili školske klupe.

Grafičku opremu je vješto i na moderan način izveo prof. Otokar Lahman sa 203 fotografije, nekoliko crteža i geografskih karata, koje je izradio naš poznati planinarski radnik Vladimir Horvat.

Za našu planinarsku omladinu knjiga profesora Božičevića predstavlja veoma potreban priručnik, jer je poznato, da velik broj planinarskih pojhoda omladine navraća na obale Jadrana uz koje se dižu najlepši masivi Hrvatske, a o gradovima i naseljima obale i otoka često puta posjeduju oskudno znanje.

Prof. Mato Božičević zadužio je ovim djelom i naš Savez u naporima za sve-strani odgoj planinarske omladine.

Petar Lučić-Roki

Himalajski institut u Darjeelingu

Prilikom svog boravka u Zagrebu, indijski publicista dr. Madhukant Mehta posjetio je Planinarski savez Hrvatske, te je na molbu urednika »Naših planina«, da napiše za naš časopis nešto o stanju alpinizma u Indiji, dao prikaz rada Himalajskog alpinističkog instituta u Darjeelingu i njegovog utjecaja na razvoj alpinizma u Indiji.

Himalaja ljubomorno čuva svoje tajne. Baš ta tajnovitost najviše izaziva čovjeka da je sve više ispituje i istražuje i da konačno uspijeva stići do najvišeg vrha svijeta.

Do prije nekoliko godina usponi na himalajske vrhove bili su gotovo isključivo monopol bogatih stranaca. Indijski alpinisti, čija hrabrost i sposobnost ne dolazi uopće u sumnju, uspjeli su su organizirati samo manje ekspedicije. Međutim, pioniri alpinizma u Indiji, među njima Shri Tensing Norgay, heroj Everesta i N. D. Jayal, dali su dokaza da alpinizam nije stvar samo malo odbranih, nego svakog, tko je dobro treniran i dobro opremljen.

Na incijativu prvog indijskog i bengalskog ministra studenog 1954. osnovan je u Darjeelingu Himalajski alpinistički institut, kao ustanova u kojoj se podučava tehnika penjanja i svi ostali predmeti potrebni penjačima. Kroz vrlo kratko vrijeme, za svega šest godina od osnutka, institut je uspio prodrijeti u srca skoro svih alpinista svijeta. Među istaknutim alpinistima koji su pomogli institut u njegovoj početnoj fazi treba spomenuti Jean França, direktora francuske penjačke škole, Arnolda Glalarda iz iste škole, Ernesta Feuza, John Hunta, Charles Evansa i George Banda.

Tensing Norgay i N. D. Jayal podnijeli su također vrlo veliki dio tereta u poteškoćama, a uz njih još i pet Šerpa, istaknutih veterana iz mnogih ekspedicija.

Posljednjih pet godina organizirano je desetak indijskih ekspedicija, od kojih je osam postiglo svoje ciljeve. Osvojile su neke do tada neosvojene vrhove: Cho Oyu, Kamet, Abi Gami, Sakang, Trisul, Nanda Kot, Chow Khamba i Black peak. Na svakom od tih vrhova zabodena je indijska zastava.

Učesnici tih ekspedicija bili su uglavnom studenti Himalajskog instituta u Darjeelingu. Institut je uspio da im ulije ljubav za taj rad i da među tim mladim Indijcima razvije sposobnost i izdržljivost.

Institut je smješten u zgradama na Birch Hillu, među prekrasnim valovitim brežuljcima, sa slikovitim masivom Kangčendžunge u pozadini. Jedna zgrada, namještena u švicarskom stilu, prilagođena je za smještaj trenera. U institutu je smještena biblioteka i lijepi alpinistički muzej.

Institut je radio u obliku tečajeva. U početnom tečaju, koji traje 40 dana, 18 dana se provodi u visokim planinama. Na taj način uspjelo se mnoge indijske omladince privesti alpinizmu. One koji su svršili prvi tečaj, nije trebalo mnogo nagovarati, da nastave sa naprednim tečajem i steknu naslov vodiča.

Trening počinje periodom aklimatizacije, koji traje deset dana. Kroz to vrijeme studenti pješače na velikim relacijama s teretom na ledima. Paralelno s time upoznavaju se s osnovama meteorologije, geologije i botanike. Napredniji tečaj ima svrhu da daje nova iskustva onima, koji su završili početnički tečaj.

Organiziraju se usponi na visinu od preko 6.000 metara ili se posjećuju nepoznati krajevi u Sikkimu, Nepalu, Kumaonu, Lahaulu, Spiti i Kašmiru. U toku tih pohoda studenti posve svladavaju tehniku penjanja i upotrebu penjačkih rekvizita.

Na taj način odgojeno je do sada blizu 500 indijskih omladinaca. Svaki od njih vratio se kasnije svome ranijem zvanju, ali sa snažnim utiscima i određenim pogledom na planinu. Tečajci su u institutu plaćali određenu svotu za stan, hranu i vježbe. Kandidati koji nisu imali dovoljno vlastitih sredstava, dobivali su pomoć.

Institut je dao poticaj za osnivanje novih centara alpinizma u Indiji. Centri bi bili samostalne jedinice, ali bi im institut uvijek bio na raspolaganju i tehnički i savjetodavno. Sada u Indiji postoje tri takova centra: u Bombayu, Japalpor-eu i Saugor-u. U tim mjestima organizirani su tečajevi, kojima je institut dao instruktore. Na taj način proširio se broj mladih ljudi, koji su stekli interes za posjećivanje planina.

Indija je zemlja tople klime, ali ima sve prednosti i planinskih zemalja. Prva indijska ekspedicija u Himalaju uspjela je dostići visinu od preko 8.000 metara i približila se Mount Everestu na svega par stotina metara udaljenosti. Članovi ekspedicije stekli su odlučnost da nastave istraživati i druge dijelove planinskih krajeva Indije.

Himalajski institut je svakako vrlo važna stepenica na putu do najviših dostignuća indijskog alpinizma. Institut radi pod pokroviteljstvom Nehrua, predsjednika Indije.

A sada nekoliko riječi o direktoru instituta, heroju Everesta, Shri Tensing Norgayu. Prije nego je postavljen za upravitelja terenske izobrazbe na institutu, Tensing je za sobom imao već 25 godina prakse po himalajskim vrhovima. U masivu Mount Everesta bio je ništa manje nego sedam puta.

Tensing je zajedno sa Hillaryjem postavio indijsku, nepalsku i britansku zastavu na vrh Mount Everesta prije sedam godina. Tensing je veliki obožavalac planina i izveo je niz uspona sa raznim švicarskim himalajskim ekspedicijama. Kasnije, kad je postao vrstan penjač, promaknut je za sirdara Šerpa. Kao takav zadobio je još veći ugled kod nosača karavana i Šerpa-pratilaca. Kao pratilac švicarske ekspedicije Raymonda Lambert-a stekao je toliki ugled da je sljedeće godine uzet u pobjedničku ekspediciju pukovnika Hunta. Najveći uspjeh Tensingov, uspon na Mount Everest 29. svibnja 1953, toliko je silno odjeknuo čitavom Indijom i dao poticaja alpinizmu, da je baš taj dogadjaj bio glavni povod osnivanju instituta u Darjeelingu.

Rad PD „Treskavice“ u Sarajevu

Ima već više od deset godina od kako je jedna grupa radnika-službenika elektroprivrednih poduzeća, osnovala Planinarsko društvo »Treskavicu«, drugo po redu u gradu Sarajevu. Danas ovo društvo spada u red najaktivnijih i najvećih planinarskih društava u Bosni i Hercegovini.

Iako sa oskudnim materijalnim sredstvima, članovi društva su odmah po osnutku prišli izgradnji planinarskih objekata na jednoj od najljepših bosanskih planina, čije ime društvo i nosi — Treskavica. Za svega dvije radne akcije dovedena je do pod krov mala kuća na Sustavcu (1118 m), a za naredne dvije nedjelje, uglavnom, bila je dovršena. Ova mala kuća od 20 ležaja poslužila je kao oslonac za izgradnju planinarskog doma na Kozjoj Luci. Poneseni radnim elanom, uz izdašnu pomoć radnih kolektiva elektroprivrednih poduzeća, planinari su za nepunu godinu izgradili dobrovoljnim radom planinarski dom na Kozjoj Luci (1510 m) na temeljima gdje je prije II svjetskog rata bila lovačka kuća. Dne 4. oktobra 1951. g. svećano je otvoren jedan od najljepših planinarskih domova u BiH. Ovakvo završen, dom je imao 12 prostorija sa 30 kreveta. Uporedno sa izgradnjom doma napravljen je i prilazni put, kao i planinarsko sklonište na vrhu Treskavice (Paklješ 2088 m) koje je po jednom od inicijatora i graditelja dobilo ime »Đokin toranj«.

Međutim, nabujale planinarske snage mladog društva, nisu stale, nego su nastavile sa daljom izgradnjom. Za naredne 3—4 godine dom je proširen, tako da danas ima 15 spačavih soba, sa 80 kreveta (sobe imaju 2, 3, 4 i više kreveta), veliku salu za dnevni boravak sa 80 sjedišta, kuhinju i ostale nusprostorije. Iz obližnjeg planinskog izvora u dom je dovedena voda, tako da dom raspolaže tekućom vodom. Dom je potpuno obskrbljen i stalno otvoren.

S obzirom na idealnu lokaciju, kao i činjenicu da dom po svom uređaju spada među najljepše domove u zemlji, a da bi ovjekovječili uspomenu na poznatog planinara-revolucionara Sigmunda Josipa, jednog od rukovodilaca napredne sarajevske omladine, posebno planinarske, ovom domu je dato ime »Josip Sigmund«.

Značajno je, da su na ovim objektima i drugim radovima članovi ovog društva najviše pridonijeli svojim dobrovoljnim radom čija se vrijednost cijeni na 5.863.000 dinara.

Svakako, da su i drugi rezultati, koje je postiglo društvo, vrijedni pažnje. U prvom redu treba istaći da je obilježeno oko 20 planinarskih putova na raznim planinama, od kojih je najznačajniji onaj od Treskavice do Tjentišta na Sutjeski preko Zelengore.

Pored toga, što su uzeli učešća na svim priređenim sletovima, partizanskim marševima, štafetama, orientacionim i drugim takmičenjima, članovi ovog društva su priredili preko 1500 izleta na sve planine širom Jugoslavije od Triglava do Prokletija, na kojima je uzeo učešće preko 20.000 učesnika.

Važno je spomenuti, da je društvo imalo značajan uspjeh na razvoju planinarskoga uopće, a posebno u gradu Sarajevu. U prilog toga govori sama činjenica, da je društvo osnovano sa svega 155, a danas ima 1290 članova, dok statistički podaci govore o tome da je za proteklih 10 godina registrirano u društvu 12.000 planinara, što je, svakako, zavidan broj.

Za proteklih 10 godina društvo je odgojilo i stručno osposobilo veliki broj kadrova, naročito mlađih, od kojih su danas mnogi istaknuti vrhunski planinari i takmičari. Ali što je najvažnije, i dalje su ostali ono, što je u našim fiskulturnim organizacijama najznačajnije — čisti amateri.

Na propagandi planinarstva je, također, učinjeno mnogo, ali ipak, nedovoljno. Pored ostalog, održano je 42 predavanja iz oblasti planinarstva, smučarstva i sl. prikazano je 49 planinarskih i stručnih filmova, koje je slušalo odnosno gledalo 5.496 posjetilaca.

i pored toga što je društvo stalno vodilo borbu za savladavanje materijalnih teškoća, ostvarilo je uspjeh. U drugi decenij rada članovi ovog društva ulaze ponosni na postignute rezultate i spremni da nastave rad sa dosadašnjim poletom i elanom.

U. Beširović

Zaštita prirode

Ing. Mate Huljev, Zagreb

Zaštita speleoloških objekata u NR Hrvatskoj

U smislu Zakona o zaštiti prirode koji je prošle godine donio Sabor NRH (N. N. br. 19/1960.) predviđeno je, da se za svaki zaštićeni objekt mora donijeti pojedinačno rješenje sa kompletним podacima i obrazloženjem. To će se prema tome primijeniti i na sve speleološke lokalitete, koje će se zaštititi kao spomenike prirode zbog naučne, kulturno-povijesne i estetske vrijednosti.

U Hrvatskoj, koja je vrlo bogata krškim podzemnim oblicima, imade nekoliko tisuća pećina i ostalih speleoloških lokaliteta koji su najznačajniji za nauku, turizam i druge svrhe. Rješenje o zaštiti za te objekte će donijeti tokom ove i iduće godine novoosnovani Zavod za zaštitu prirode u Zagrebu. Prema tome u prvoj fazi doći će u obzir za zaštitu manji broj speleoloških objekata, ali će se zato njihov broj u buduće iz godine u godinu povećavati.

Brojne pećine u našoj Republici imaju veliko značenje za nauku radi toga, jer se u njima nalazi bogat materijal iz područja geologije, paleontologije, predistorije, arheologije i biologije. Isto tako ima mnogo pećina kod nas značajnih za turizam i druge svrhe.

Speleološki objekti u Hrvatskoj, koji će se zaštititi u 1961/1962. godini su slijedeći:

- Veternica kod Gornjeg Stenjevca
- Mačkova (velika) kod Ivanca
- Stražbenica kod Vrpolja (Dalmacija)
- Mandalina kod Šibenika
- Golubaška jama i Nugljanska peć kod Buzeta (Čićarija)
- Oporovina kod Medveje (Učka)
- Vlaška peć kod Senja
- Medvedica kod Oglulina
- Bukovac pećina kod Lokava
- Pećina na Brehu kod Sluma (Čićarija)
- Polupećina Hušnjakovo kod Krapine
- Cerovačke pećine kod Gračaca
- Močiljska pećina kod Dubrovnika
- Vindija kod Donje Voče (Hrv. Zagorje)
- Vranjača kod Splita (Mosor)
- Baraćeve pećine kod Rakovice
- Sparožna kod Brajana (Kastavština)
- Markova špilja na otoku Hvaru
- Brkina pećina kod Lovinca
- Modra spilja na Biševu
- Titova pećina na otoku Visu, značajna za našu narodnu povijest
- Lokvarka kod Lokava
- Hajdova hiža kod Kuželja (Gorski kotar)
- Pećina Vrelo kod Fužina
- Muževa hižica kod Skradra
- Kuštrovka kod Oglulina
- Zelene pećine na Krbavskom polju

Samogradска – Amidina i Medina kod Perušića
Ledenica i Petrićeva kod Studenaca (Lika)
Pčelinja i pećine na Ziru (jama na Ziru – Kolvratovićeva pećina)
kod Medka
Ostrovica kod Ličkog Osika
Vrlovka kod Kamanja (Ozalj)
Medvednica na Medvednici
Gospodska pećina kod Vrlike
Manita peć, Veli Sklop i Jama Vodarica u Nacionalnom
parku Paklenica
Pećine u Limskom kanalu
Novačka pećina kod Buzeta (Čićarija)
Jama na Vrtlini iznad Hrušćice kod Senja
Šipun na Cavtatu
Škuljica na Krku
Strašna peć na Dugom otoku
Špilja na Vidovoj Gori i u Kopačinama na Braču
Grapčeva na Hvaru
Vela špilja na Korčuli
Rača špilja na Lastovu

Prijedloge za zaštitu navedenih speleoloških objekata na molbu Zavoda za zaštitu prirode dostavili su Speleološko društvo Hrvatske, Geološko-paleontološka zborka i laboratorij za krš Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Planinarski savez Hrvatske, te Speleološki odsjeci planinarskih društava u Zagrebu.

Naše pećine, razbacane po našim krajevima, u sebi sadrže dokumente dugotrajnog rada prirode. Mnogo i mnogo godina je trebalo, da se polaganim kapanjem vode u njima stvore sige, pećinski ukrasi – stalagmiti i stalaktiti, dok je često puta razorna ruka za trenutak to uništila. Nesavjesni posjetioc i razni zvani i nezvani istraživači u kratkom vremenu razbili su mnoge sige u našim najljepšim pećinama. Često se vidi prilično teških siga, koje su odbite i nošene nekoliko desetaka metara, a onda radi težine i vrlo teškoga prolaza kroz pećinu ostavljene i odbačene usput. Razna nazovi-prekapanja pećina su često vršena tako, da su čitavi dijelovi dna (osobito pri ulazu) prekopani toliko, da je kasnije bilo onemogućeno svako sistematsko naučno kopanje. Pećinska fauna, a napose šišmiši, koji su nekoć bili vrlo brojni po našim pećinama, danas su vrlo rijetki jer su tamanjeni od raznih špekulanata i nesavjesnih posjetilaca.

Da se napokon naše pećine sačuvaju od dalnjeg uništavanja, nužno je donijeti rješenja o njihovoj zaštiti koja ne će biti samo formalna, nego će se provesti i u djelo. To je doista poseban problem, ali uz stalna materijalna sredstva nadležnih organa i pomoć brojnih speleoloških sekcija planinarskih društava, Speleološkog društva Hrvatske, SSRNH, turističkih i drugih organizacija, rad na zaštiti pećina odvijao bi se daleko brže i sigurnije. Sredstvima Konzervatorskog zavoda NRH u Zagrebu pristupilo se je u prošloj godini zaštitnom uređenju nekih pećina u Hrvatskoj. Novoosnovani Zavod za zaštitu prirode u Zagrebu efikasnije će nastaviti sa započetom akcijom oko zaštite pećina, dakako, ako ga u tome budu pomogla naprijed spomenuta društva i organizacije. Ako se u ovim akcijama zaštite pećina kod nas uspije, onda će se mnogi speleološki objekti, interesantni sa naučnog ili turističkog stanovišta, doista zaštititi i sačuvati za buduće generacije.

BIOGRAFIJE PLANINARA

PRILOG GRAĐI ZA POVIJEST PLANINARSTVA U HRVATSKOJ

Baveći se zadnjih godina proučavanjem planinarske, geografsko-prirodoslovne i putopisne literature, nailazio sam na obilje zanimljivih biografskih podataka, koji će, vjerujem, zanimati većinu naših planinara. Stoga sam sredio do sada sakupljene bilješke, te ih niže iznosim u abecednom nizu.

Ovako sastavljen, ovaj pregled biografija nije i ne može biti sveobuhvatan. On sadrži samo maleni dio grade, koju će i dalje trebati brižno sabirati. Najveći broj niže opisanih planinara u stvari su dobro poznati domaći i strani prirodozvuci (geografi, geolozi, botaničari itd.), a koji su manje ili više djelovali i kao planinari. Poneki, osobito oni stariji, bili su isključivo znanstveni radnici na našim planinama. Razlog da ih se ovdje spominje proizlazi iz uske veze planinarstva i prirodoslovnih znanosti, a napose zbog činjenice, da su začeci planinarske misli kod nas upravo iznikli iz sredine malenog broja prirodoslovaca-planinara. Zbog prostorne štednje nije bilo moguće isticati sve stručne ili naučne rezultate u radu pojedinaca. Naglašena je tek ona komponenta u njihovom radu, koja je od interesa za planinarstvo. Stoga su nešto iscrpnije opisane ličnosti, za koje sam smatrao, da su znamenitije za hrvatsku planinarsku prošlost. Više podataka mogu čitaoci naći u citiranoj literaturi.

Smatram, da će iznesena biografska građa korisno poslužiti za naredni rad na ovom području, te potaknuti i druge, naročito naše starije planinare, na sabiranje nove, još nepoznate biografske grade, koja će jednoć — nadajmo se u cjelini — pružiti uvid na generacije, kojima smo dužni sačuvati trajnu uspomenu.

ADAMOVIC LUJO dr. Rodio se 31. VII u Rovinju, umro 19. VII 1935 u Dubrovniku. Studirao medicinu u Bečeju, prir. nauke u Beogradu i Berlinu. Službovao kao profesor u raznim mjestima Srbije, u Bečeju i konačno kao profesor Univerziteta u Beogradu. U svrhu botaničkih proučavanja balkanskih zemalja obišao dinarski pojas Bosne, Hercegovine i Crne Gore (Volujak, Maglić, Crvjan, Prenj, Velež, Orjen) te srpske i bugarske planine. Djela su mu isključivo botaničkog karaktera. LIT.: L. Marčić, Smrt L. Adamovića, Priroda XXV. 1935; — I. Horvat, Znanstveni rad L. Adamovića, ibid.; — Hist. uvod u knjizi L. Adamovića. Die Vegetationsverhältnisse der Balkanländer, Leipzig 1909.

ALSCHINGER ANDREAS dr. Rodio se 20. XI 1791 u Angernu kod Budějovic. Bio profesor u Trstu (1818), na Rijeci, a od 1821 do 1858 na gimnaziji u Zadru. Od 1827 zanimalo se botanikom, te u cilju proučavanja flore proputovao veći dio Dalmacije. Tom zgodom obišao 1827., 1829. i 1834. Velebit (Ausflug in das Velebitgebirge in Dalmatien, Oester. Bot. Zeitschrift X. 1860.), a 1859 Biokovo (Ausflug auf den Biokovo in Dalmatien, Oesterr. Bot. Zeitschrift XI. 1861). Glavno mu je djelo Flora Jadrensis (Zadar 1832.). Umro u Bečeju 10 I 1864.

BALDACCI ANTONIO dr. Rodio se 3 X 1867 u Bologni. Dolazio u razdoblju 1886—97 sedam puta u Crnu Goru radi botaničkih istraživanja. Obišao znatan dio masiva Prokletija, Durmitor, Komove, Orjen i Lovćen. Napisao više botaničko-geografskih radova sa područja Crne Gore, pretežno na talij. jeziku (Nel Montenegro, Malpighia 1890, 331; — 1891, 62; — 1892, 58. — Die westl. akrokerauische Gebirgskette, Mittb. d. k. k. geogr. Ges. Wien 1896, 787; — Il mio settimo viaggio nel Montenegro, Bollett. della Soc. geogr. ital. X. 1898.).

BARTLING FRIEDRICH GOTTLIEB. Rodio se 9 XII 1798 u Hannoveru, umro 20. XI 1875 u Göttingenu. Studirao botaniku u Hannoveru, od 1736 je profesor na Sveučilištu u Göttingenu; boravio kao botaničar 1818 na Rijeci i tom prilikom obišao Učku i Senjsko Biće. Napisao o tome putu knjigu De litoribus ac insulis maris Liburnici, Hannover, 1820, i članak Bericht über die Reise nach Fiume, Flora 1819. I., 53 II., 2.

BAUER BERNHARD dr. geograf i alpinista iz Graza. Doktorirao 1931 tezom iz geomorfologije Sj. Velebita na Sveučilištu u Grazu. Na Durmitoru i Prokletijama izveo 1931—36 sa drugom Obersteinerom više prvenstvenih uzlaza. Pisao je: Die geomorphologische Probleme in der Landschaft zwischen Dinara und Velebit, Geogr. Wochenschrift, Breslau 1933; — Über die Landformen des nordlichen Velebit, Jahresbericht des Bundesrealgymnasium, Knittelfeld 1934/5; — U čaru Durmitora, Hrv. planinar 1932; — Zur Erschließung der Nordalbanischen Alpen, Zeitschrift des D. u. Oe. A. — V. 1936.

BAUMANN OSKAR dr. Rodio se 25 VI 1864 u Bečeju, gdje je i umro 12 X 1899. Studirao geografiju i prir. nauke u Leipzigu. G. 1883 proputovao Crnu Goru i tom prilikom obišao Durmitor (Reise durch Montenegro, Mitteil. d. kk. Geogr. Ges. 1883). Kasnije mnogo putovao po Africi (1885 sa Lenzom u Kongo, 1888 sa Meyerom na Kilimandžaro itd.), ali se 1889 ponovo dao na putovanja kroz Crnu Goru (Reise durch Montenegro, ibid. 1891). Po njegovom mjerjenju imao je vrh Durmitora visinu 2945 m. Napisao velik broj putopisnih djela o Africi.

BECK-MANNAGETTA GÜNTHER dr. Rodio se 25 VIII 1856 u Bratislavi, umro 23 VI 1931 u Pragu. Studirao prir. nauke u Beču, gdje je bio asistent, docent i kustos botaničkog odjela muzeja, a zatim red. profesor botanike na njem. sveučilištu u Pragu. Baveći se proučavanjem vegetacijskih odnosa balkanskih zemalja obišao Dinaride od Velebita i Plješevice do Prokletija, napose hercegovačke i crnogorske planine. Od uspona u Hrvatskoj posebno opisao Klek i Triglav (*Ein botanischer Ausflug auf den Klek 1182 m. bei Ogulin*, Magyar bot. Lapok 1906. — *Ein botanischer Ausflug auf den Troglav bei Livno*, Wissenschaftl. Mitteil. aus B. u. H. 1897.).

LIT.: Hist. uvod u knjizi Beck, *Die Vegetationsverhältnisse der illyrischen Länder*, Leipzig 1901.

BIASOLETTTO BARTOLOMMEO dr. (24 IV 1793 — 17 I 1859), tršćanski ljekarnik i botaničar, jedan od prvih istraživača planinske flore Istre i Dalmacije. Na Učki i Biokovu bio u više navrata. G. 1838 pratio saskog kralja Fridricha Augusta II na njegovom planinarsko-botaničkom putovanju kroz Hrvatsku, te se tom prilikom uspeo na Klek, Učku, Biokovo, Velebit i Zmijinje na Pelješcu. Ovaj je put opisao u knjizi *Realizione del viaggio fatto nella primavera dell' anno 1838 dalla maesta del re Federico Augusto di Sassonia nell' Istria, Dalmazia, Montenegro*. Trieste 1841. (njem. prijevod Dresden 1842).

LIT.: Marchesetti, Discorso commemorativo, Trieste 1878.

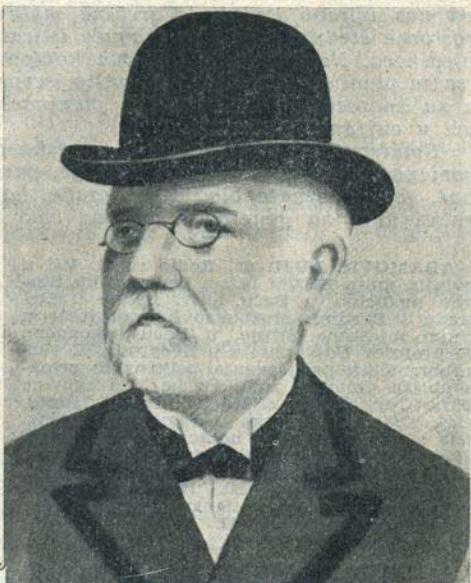
BLAŠKOVIC VLADIMIR dr. Rodio se 22. IV 1901. u Karlovcu, Na zagrebačkom Sveučilištu završio studij prir. nauka (geografije) i postigao doktorat nauka. Službovao kao srednjoškolski profesor u Kostajnici, Koprivnici, Pljevljima, Karlovcu, Bjelovaru, B. Luci i Zagrebu; od 1951. nastavnik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. U HPD-u djeluje od 1921. G. 1928. osniva u Koprivnici podružnicu HPD-a »Bilo«. Svestranu planinarsku aktivnost razvijaiza 1945, te je jedan od osnivača PSJ, PSH, PD »Zagreb«, Planinarskog muzeja Hrvatske te pokretač časopisa »Naše planine«; osobito se zalagao oko dobivanja prostora za gradnju pl. doma na Puntijarki. Osim organizacijskih uspjeha i velikog broja izvedenih ekskurzija kroz naše i strane planine, ističe se kao vješt pisac naučnih i popularnih radova, pretežno ekonomsko-geografske sadržine. U »Hrv. planinaru« i »Našim planinama« publicirao više radova, među kojima se ističe opis. Vel. Ljubišnje u Sandžaku (»Hrv. pl.« 1933, 178) i studija »Planinarstvo u Hrvatskoj« (»Naše pl.« 1954, 429).

BLAU OTTO dr. Rodio se u Nordhausenu 21 IV 1828, umro 26 II 1879 u Odesi. G. 1864 do 1872 živio u Sarajevu kao pruski i njemački generalni konzul. Za vrijeme boravka u Bosni

bavio se naučnim putovanjima, te obišao više bos.-herc. planina (Trebević, Ozren, Treškavica, Zec-pl., Durmitor). Napisao knjigu *Reisen in Bosnien und der Herzegowina*, Berlin 1867, te oko 20 manjih radova.

LIT.: P. Blau, Leben und Wirken eines Auslanddeutschen im vorigen Jahrhundert, Erinnerungen an dr. O. Blau, Berlin 1928; H. Kreševljaković, Dr. O. Blau, Nast. vjesnik 1929.

BORBAS VINCZE dr. Rodio se 29 VII 1844 u Ipoly Litke u Madžarskoj, umro 17 VII 1905 u Kolozsvaru. Bio sveuč. profesor botanike na sveučilištu u Budimpešti. Obišao medu prvim stranim botaničarima mnoge hrv. planine. Na Velebitu je bio 1875, 1876, 1878 i 1884, na Risnjaku i Sniježniku 1876, na Plješevici 1875, na Učki 1875 i 1876. Još je pohodio Klek, Mrsinj, Bitoraj, Viševicu, Bijelu Lasicu i druge vrhove u Gorskom Kotaru. Većinu naučnih izvje-

štaja sa tih putovanja objavio u Oesterr. bot. Zeitschrift.

LIT.: J. Knapp, Biographie Dr. V. B., Oesterr. bot. Zeitschr. 1886, 209; bibliografiju radova vidi u Beck, Veget. illyr. Länder 1901, 29 i kod Rossija, Pregled flore Hrv. Primorja. Prir. istr. J. A. 1930, 353.

BOŠNJAK KARLO dr. Rodio se 20 IX 1866 u Slav. Požegi, gdje je završio nižu školu. U Zagrebu se školovao kao klerik, postigavši 1898 u Beču doktorat iz teologije. Službovao do 1926 kao srednjoškolski profesor u Zagrebu, kada se povukao u mirovinu. Od toga vremena priklonio se botanici, naročito florističkom proučavanju planinskih područja Hrvatske, Bosne, Hercegovine i Crne Gore. Dulje vremena i višekratno bavio se na Velebitu,

Bjelolasici, Bijelim Stijenama, Vranici, Cabulji, Magliću, Durmitoru, Prokletijama i Psujnu. O tim putovanjima pisao naučne izvještaje u *Glasniku Hrv. prir. društva i u Acta botanica*, a putopise u *Hrv. planinaru i Prirodi*. Bio je član i odbornik HPD-a. Umro je 28 X 1953 u Crikvenici.

LIT.: DR. K. Bošnjak, Naše planine 1954, 39.

BOUÉ AMI dr. Rodio se u Hamburgu 16 III 1794, umro u Vislau kraj Beča 21 XI 1881. Studirao medicinu u Zenevi, Parizu i Edinburghu; potom se posvetio studiju prirodnih

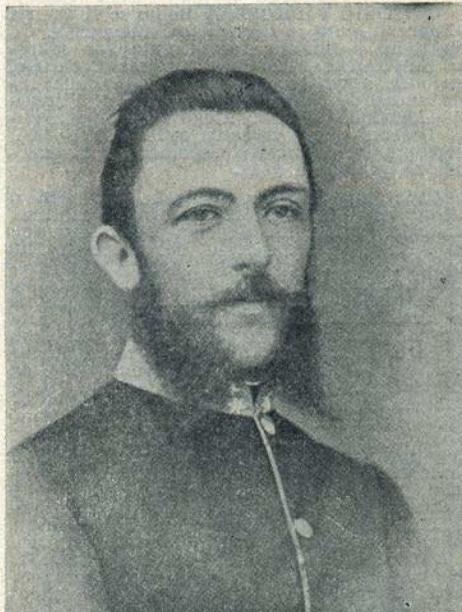

uka, prvenstveno geologije. Živio u Beču i odavde poduzimao svoje ekskurzije po tadašnjoj evropskoj Turskoj. U Hrvatskoj, Bosni i Srbiji bio u više navrata: u Hrvatskoj specijalno proučavao okolicu Radoboga. Bio je pionir kako nauke, tako i planinarstva na cijevnom Balkanu. Po njemu sazajnemo prve potanke vijesti o Prokletijama, Durmitoru, Komovima i bos.-herc. planinama. Glavno mu je djelo *La Turquie d'Europe* (Paris 1840, 4 svjetska). Bilješke o hrv. planinama nalaze se u knjizi *Géologie de l'Ilyrie, de l'Istrie, de la Styrie méridionale et d'une partie de la Croatie* (Augsburg 1837), a o planinama B. i H. i C. G. u radnji *Notes sur les frontières de la Bosnie, de l'Herzégovine et du Monténégro. Excursion au Kom et au Dormitor* (Le Globe 1874, 20).

LIT.: *Autobiographie du docteur medicin A. Boué*, Vienne 1879; *Pilar, Ami Boué, poč. član J. A. — Nekrolog*. Rad J. A. 1883, knj. 65, str. 100.

BUDISAVLJEVIĆ BUDE PRIJEDORSKI Rodio se 17 VII 1843 u Bjelopolju u Krkavici. Gimnaziju završio u Senju i na Rijeci, a vojno-administrativnu školu u Beču. Kao poručnik služio u Slunju i Ogulinu, kao podžupan u Rumi i Bjelovaru, a kao veliki

župan u Gospiću i Zagrebu. Umro 9. I 1919. u Zagrebu. Bavio se književnim radom kao pripovjedač Like. Već kao mladić zapazio je korisne strane upoznavanja svoje zemlje. Tako je 1864 sudjelovao na izletu oficirskog zboru ogulinskog garnizona na Bjelolasicu. Pravi interes za planinarstvo pokazuje od 1874, kada se u Ogulinu upoznao sa gradačkim alpinistom dr. J. Frischaurom. Na poticaj Frischaufa, da se u Hrvatskoj stvori planinarsko društvo. Budisavljević se oduševljeno založio za takvu ideju. On je prvi pokretač HPD-a. Kasnijih godina bio je pri ruci planinarima pro-

mičući turističke interese, u Lici i na Velebitu. U Gospiću je 1898 osnovao podružnicu HPD-a »Visočić«, a na Plješivici 1892 dao izgraditi sklonište.

LIT.: **J. PASARIĆ**, B. Budisavljević, predgovor zbirci »S ličke grude«, Zagreb 1913; **M. BUDISAVLJEVIĆ**, predgovor knjizi »Iz starog zavičaja«, N. Sad 1914; **B. VODNIK**, Divni umiljatnik iz Bjelopolja, predgovor knjizi »Iz mojih uspomena«, Zagreb 1918; *Pedesetgodišnjica knjiž. rada B. Budisavljevića*, Vljenac 1913, 283; **B. MAGARAŠEVIĆ**, Pripovjedač Like, Nar. list 22/I. 1959; **D. HIRZ**, Osnivači HPD-a, Hrv. plan. 1900, 104.

CAR LAZAR dr. Rodio se 3 VII 1860 u Zelinu, umro 13 III 1942 u Zagrebu. Studirao u Zagrebu, Beču i Jeni, gdje je 1889 položio doktorat. Bio je kustos zool. odjela Nar. muzeja u Zagrebu, te profesor zoologije na zagrebačkom Sveučilištu (1888—1901). U HPD-u više godina odbornik i suradnik *Hrv. planinara*.

LIT.: **M. HIRTZ**, Biografije zoologa, *Glasnik Hrv. prir. druš.* 1925, 132.

CONCINA GIACOMO, tal. arheolog i putopisac, rođen oko 1775 u S. Daniele d. Friuli. Od 1803 službovao kao viši upr. činovnik u Zadru. G. 1804 bio na Biokovu. Napisao putopis *Viaggio nella Dalmazia litorale*, Udine 1804.

LIT.: G. Valentinelli, *Bibliographia della Dalmazia e del Montenegro*, Zagreb 1855; istu, *Bibliographia dei Friuli*, Venezia 1861.

CRNADAK DURO. Rodio se 12 II 1820. u Jasenovcu. u Zagrebu učio trgov. zanat kod F. Haunera; iz toga obilazio i radio u većim evrop. gradaovima. G. 1848 vratio se u Zagreb i tu 1850 otvorio trgovacku radnju. Pomagao brojna rodoljubna društva, isticuci se kao velik dobrotvor. G. 1874 živo se zalađao za osnutak HPD-a, te mu bio aktivni član do smrti 28 X 1908.

CVETIĆ VJEKOSLAV Rodio se 11 VI 1881 u Zagrebu, gdje je završio trg. akademiju. Od 1901 radio u financ. struci, zatim kao sekretar Umjetničke Akademije i tajnik Croatia-e. Bavio se novinarstvom. Od dačkih dana intenzivno se zanimalo pianinarnstvom. U Vljeniku 1910–1913 ima nekoliko njegovih priloga i slika. Posebno izdao u četiri sveska (1925–1933) svoje planin. dojmova i uspomene pod naslovom *Sa planina i gora*.

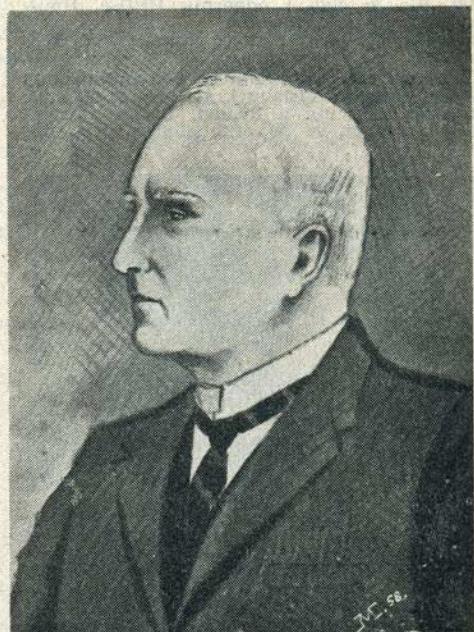
CVIJIC JOVAN dr. Rodio se 12 X 1865 u Loznicu. Osnovnu školu polazio u Loznicu, gimnaziju u Loznicu, Sapcu i Beogradu, Vel. školu (mat.-prir. otsjek) u Beogradu. G. 1889 do 1893 studirao geografiju i geologiju na sveučilištu u Beču, gdje je 1893 doktorirao. Iste godine prima službu profesora geografije na Univerzitetu u Beogradu. Za Prvog sv. rata živio u Švicarskoj i Francuskoj, te predavao na Sorboni kolegiji balkanskih zemalja. Iza rata vratio se u Beograd te produžio rad na Univerzitetu. Tu je 1910 osnovao Srps. geogr. društvo. Umro 16 I 1927 u Beogradu. Cvijić je najvršnji jugoslavenski geograf. Putujući više od 30 godina kroz razne krajeve Balkanskog poluostrva sakupio je opsežnu gradu o planinama, koje je on kao geomorfolog većinom prvi obilazio i proučavao. Prolazio je i Hrvatsku, ali njegovi radovi imaju širi značaj, te obuhvačaju šarsko-pindski, rodopski, balkanski i karpatski gorski sklop. Za područje Dinarskih planina najvažnija su djela: 1. *Glacijalne i morfološke studije o planinama Bosne, Hercegovine i Crne Gore*, Glas Srp. Akad. 1899. 2. *Struktura i podela planina Balkanskog Poluostrva*, ibid. 1902. 3. *Ledeno doba u Prokletijama i okolnim planinama*, ibid. 1913 i 1921. 4. *Balkansko Poluostrvo i Južno-slovenske zemlje*, Zagreb 1922. 5. *Geomorfologija*, Beograd, I. 1924, II. 1926.

LIT.: J. V. Daneš, Jovan Cvijić. Pos. izd. Geogr. druš. Beograd 1927. V. Radovanović, Jovan Cvijić, Nolit Beograd 1958.

DÉCHY MORITZ von. Rodio se 4 XI 1851 u Budimpešti. Studirao pravo u Pešti i Beču, ali se dao na geološka i alpinistička putovanja. G. 1878 propotovao Himalaje Sikkima. Od 1884 težište njegovih alpinističkih uspona je Kavkaz. G. 1888 u dva navrata pohodio hercegovačke planine, te se tom prilikom uspeo na Prenj, Cemerovo, Volujak, Vlasulju, Maglići i Treskavici. Na putu ga je pratio Šćić, vodič Emil Rey iz Courmayera. Ovaj tur je opisao u dva članka: 1. *Winkle zur Bereitung der bosnisch-hercegovinischen Alpen*, Oesterr. Touristen-Zeitung 1890, 102. — 2. *Bergfahrten in den Alpen der Herzegowina*, Oesterr. Alpen-Zeitung 1892, 143, 157.

DEGEN ARPAD, dr. madarski botaničar, profesor univerziteta u Budimpešti (3 III 1866 do 31 III 1934). Botanizirao od 1894–1913 na Velebitu, te obišao Liku i Golu Plješevicu. Kod rada pomagali su mu suradnici sa peštanjskom bot. zavoda G. Lengyel, S. Kocsis i riječki botaničar A. Smokvina. Kod tih ispitivanja došlo je do zanimljivih otkrića endema

velebitske flore (*Sibiraea croatica*, *Degenia velebitica*). Iskustva, koja je stekao u toku tih istraživanja, sabrao je pod kraj života u op-

sezno pisanom djelu na njem. jeziku, koje je iza njegove smrti (1936–38) izdala madarska Akademija u četiri sveska pod naslovom *Flora velebitica*.

DIENER CARL dr. Rodio se 11 XII 1862 u Beču, gdje je i umro 6 I 1928. Od 1906 profesor geologije i paleontologije na Sveučilištu u Beču. U više navrata putuje kroz planinske oblasti Hrvatske i Bosne. O tome je napisao nekoliko stručnih rasprava. (*Die Stellung der kroatisch-slavonischen Inselgebirge zu den Alpen und zu dem dinarischen Gebirgsystem*, Mitteil. der geogr. Ges. Wien 1902. — *Bau und Bild der Ostalpen und des Karstgebietes*, Wien 1903).

DEVČIĆ IVAN. Rodio se 21 XII 1857 u Gospiću, umro 19 X 1908 u Zagrebu. Služio kao učitelj osnovne i više djev. škole u Gospiću. Bavio se pisanjem priopovjedaka iz lječkog narodnog života i prošlosti. Bio član planin. podružničke HPD-a »Visočice« u Gospiću, te opisao neke dojmova sa putovanja po Velebitu i Plješevici (Klanac Skipina, Vljenac 1890; Oštarijsko sedlo, ibid. 1890; Putopisne crticice iz Like, ibid. 1888; Put na Golu Plješevicu, Prosvjeta 1895; Vis Kremen, ibid. 1898; Neke špilje i pećine u Lici, ibid. 1895; Na otočkom Kordunu, Vljenac 1895).

DONATI VITALIANO (1717–1763). Spominje se kao jedan od prvih botaničara, koji je 1743 na Velebitu sabirao bilje. Napisao je knjigu *Storia naturale marina dell'Adriatico*, Venezia 1750.

LIT.: Lj. Rossi, Hrv. Prim. s bilinskoga gledišta. Povjesnički pregled, Vljenac IX. 1877. 700, 717 i 747.

EVLJJA CELEBIJA. Rodio se 1611 u Carrigradu; u turskoj službi vršio razne poslove i zadatke. Od 1630–1682 poduzimao duža i kraća putovanja po JI Evropi. Svoje dojmove i uspomene zabilježio je u deset debelih svezaka pod naslovom *Seyahatnama* (Putopis). Od tih, peti i šesti svezak govore o našim krajevima i planinama.

LIT.: E. Celebija, Putopis. Odlomci o jug. zemljama. I. Sarajevo 1954 II. Sarajevo 1957.

EXNER IVAN. Rodio se u češkom gradu Nahod, odakle je 1860 doselio u Bjelovar, a 1871 u Zagreb, te ovdje otvorio urarsko-draguljarsku radnju. G. 1874 nalazimo ga među prvim osnivačima HPD-a. G. 1893–1910 vrši u odboru dužnost blagajnika. Umro je 2 X 1911 u Zagrebu.

LIT.: I. Exner, Nekrolog, Vjenac 1911, 349.

FORTIS ALBERTO. Rodio se 11 XI 1741 u Padovi. U Rimu se specijalizirao za prir. nauke i fisiologiju. Kao redovnik augustinac protputovao dobar dio Europe, osobito Italiju i Dalmaciju (1771–74; 1779–83). Prilikom tih putovanja načinio 1773 prvi poznati uspon na vrh Biokova i taj pohod opisao u djelu *Viaggio in Dalmazia* (Venezia 1774/76). Umro 21 X 1803 u Bologni, kao prefekt sveuč. biblioteke.

LIT.: R. Maixner, Fortisovo putovanje po Hrv. Primorju, Hrv. Kolo 1952.

FIALA FRANJO. Rodio se 14 IV 1861 u Brnu, umro 28 I 1898 u Sarajevu. Studirao kemiju, ali se ranо počeo zanimati botanikom i arheologijom. Po dolasku u Sarajevo 1886, kao suradnik Zem. muzeja obilazi Golu Jahaninu, Treskavicu, Bjelašnicu, Prenj, Muharanicu, Grmeč, Klek, Klekovaču, Osječeniku, Vitorog i Vranicu. Napisao više rasprava u Glasniku Zem. muzeja u Sarajevu (Prilozi flori B. i H., 1890, 1896; Osječenica i Klekovača pl. kod Petrovca, 1892).

LIT.: O. Reiser, Biographie von F. Fiala. Wiss. Mitteilungen aus B. und der H. Sarajevo — Wien, 1899.

FRANIĆ DRAGUTIN. Rodio se u Smiljanu 11 VII 1864. Srednju školu polazio u Gospicu i Zagrebu, Sveučilište u Zagrebu i Beču. Služio na sred. školama u Osijeku, Gospicu i Zagrebu, gdje je umro 11 IV 1924. Planinarstvom se počeo baviti 1898 za službovanja u Gospicu. Nekoliko priloga o Velebitu stampao u Hrv. planinaru. Napisao više rasprava iz područja geografije. Najpoznatija je njegova knjiga: *Plitvička jezera i njihova okolina*, Zagreb, 1910.

FRESHFIELD DOUGLAS WILLIAM, glasoviti engleski alpinist (rod. 27. IV 1845), član Alpine Cluba i Londonu. Penjao se na vrhove Himalaja, Kavkaza, Kilmandidžara, Ruvenzora, Ararata, Alpa, Pirineja i Apenina. G. 1907 počeo prenji; dojmove opisao u knjizi *Below the Snowline*, Constable, Orange st. London 1923.

FREYER HENRIK. Rodio se u Idriji 7 VII 1802, umro u Ljubljani 21 VIII 1866. Službovao 1832–53 kao kustos muzeja u Ljubljani, 1853 do 1864 u Trstu. G. 1837 obišao u Hrvatskoj Učku. (Uzhka vel Monte Maggiore. Flora 1839, 589).

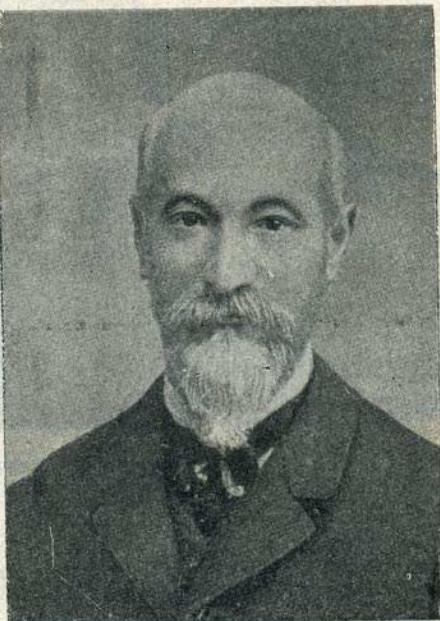
LIT.: C. Deschmann, H. Freyer, Laib. Zeitung 24 i 25 VIII 1866; V. Leban, H. K. Freyer in njegova karta, Geografski vestnik, Ljubljana 1954, 131.

FRIEDRICH AUGUST II. kralj saski. Rodio se 18 V 1797 od oca princa Maksimilijana Saskog. Na prijestolje je došao 1836. Zanašao je na putovanjima po evropskim planinama. U

Hrvatskoj bio je dva navrata. Na prvom putovanju 1833 obišao Klek, Velebit, Biokovo, Učku i Zmijinje na Plješevicu. Prilikom drugog pohoda 1845, uspeo se na Golu Plješevicu i ponovo posjetio Velebit. Prvo je putovanje opisao B. Biasoletti u knjizi *Relazione del viaggio fatto nella primavera dell' anno 1838 della Maesta del re Federico Augusto de Sassonia nell' Istria, Dalmazia e Montenegro, Trieste 1840*; drugo pukovnik E. Reichrat Tagebücher der Reisen Sr. Majestät des Königs Friedrich August II. von Sachsen in den Jahren 1845 (rukopis u kr. biblioteci u Dresdenu). Smrtno stradao 9 VIII 1854 kod Imsta.

LIT.: D. Hirc, Saski kralj F. August kao hrv. planinar. Hrv. planinar 1901, 97.

FRISCHAUF JOHANNES dr. Rodio se 17 IX 1837 u Beču, gdje se školovao i završio 1860 studij filozofije. Ispriva službovao (1863 do 1866) kao docent na bečkom sveučilištu, od 1866 do 1906 profesor matematike na sveučilištu u Gracu. Umro 7 I 1924 u Gracu. Njemu pripada zasluga što je 1874 prilikom putovanja po Hrvatskoj (Klek, Bjelolasica, Gola Plješevica

i Velebit) potaknuo Budu Budisavljevića i još neke hrvatske kulturne i naučne radnike, da se stvorí HPD u Zagrebu. Kasnijih godina pokazuje stalni interes za HPD. Za svoj objektivnstan stav i nesobično zalaganje prema slaveno-ski narodima bio je žestoko napadan od njemačkih nacionalista. To ga je stajalo, da je prije reda bio maknut s položaja sveučilišnog profesora. Izlete po Hrvatskoj opisao je zajedno s I. Frischaufov Gebirgsführer (III izd. 1883), posebno ture na Klek (1874), Južni Velebit i Plješevicu (1875), Sjeverni Velebit (1888), Ivančicu (1888) i Žumberak (1890).

LIT.: M. Marković, Prof. dr J. Frischaufov, Nase pianine 1958, 250.

GIROMETTA UMBERTO. Rodio se 16 VII 1883 u Splitu, gdje je završio osnovnu školu i realku. Studirao prirodoslovne nauke i geografiju na Sveučilištu u Beču. Iza svršenih

studija vraća se u rodni grad, gdje radi na gimnaziji. Tu već 1909/10 započinje s radom na proučavanju krškog podzemlja Dalmacije. Iza Prvog svj. rata uz Špiljarstvo, priklonio se i planinarstvu. G. 1924 osniva u Splitu Prirodoslovni muzej, a 1925 podružnicu HPD-a »Mosor«. Osim mnogih silaza u krška podzemlja, izveo brojne ekskurzije duž čitavih Dinarida od Velebita do Prenja, a nebrojeno puta ulazio na Mosor, na kome je njegovom zaslugom podignut planinarski dom. Napisao velik broj radova i putopisa, koji su štampani

1902 naselio u Gospicu. Po dolasku u Gospic naglo se oduševio za planinarstvo. Iz godine u godinu postaje jedan od naših prvih planinara Velebita. Njegovom inicijativom obnovljena je 1912 u Gospicu podružnica HPD-a »Visočica«, kojoj je bio na čelu 25 godina. Kroz to vrijeme izveo je mnoge markacije, gradio nove staze, poklonio društvu dvije zgrade na Velebitu, novčano osigurao gradnju doma na Visočici i ustupio HPD-u oko 1000 kom. foto-

u Hrv. planinaru, splitskom Novom Dobu i Geografskom glasniku. Posebno je zanimljiva knjižica *Planinarstvu u krasu* (1922). Bio je zač. član HPD-a. Tragično preminuo 27 IV 1939 u Splitu.

LIT.: Niz članaka povodom smrti u Hrv. plan. 1939.

GLAVINIC SEBESTIJAN (1630—1698), Hrvat rodom iz Istre, Senjski biskup i putopisac. G. 1691 propotovao novooslobodene krajeve Like i Krkave, pripojene njegovoj biskupiji. Svoje dojmove opisao u putopisu *Brevis et compendiosa Liceae et Corbaviae descriptio* 1691 u kome ima opis Velebita i Plješevice.

LIT.: V. Klaić, Grada za topogr. lič.-krb. županje u srednjem vijeku, Vjesnik Hrv. arheološkog društva 1904, 134.

GOJTAN IVAN. Rodio se 3 I 1869 u Petrinji. Osnovnu školu i gimnaziju polazi u Đakiju i Osijeku; pravo studirao u Beče. Kao novinar propotovao mnogo zemalja, te boravio dulje vrijeme u Rusiji. Po povratku u Zagreb odrekao se novinarskog zvanja, te se

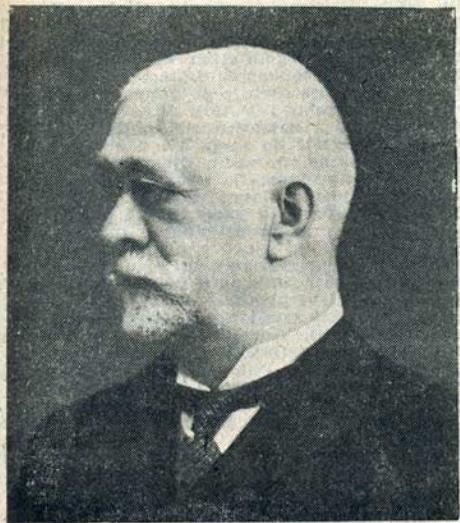

snimaka s Velebita. Planinarski dom na Visočici nosio je njegovo ime. Umro je 19 II 1939 u Gospicu.

LIT.: M. Hirtz, Ivan Gojtan, Hrv. planinar 1928; M. Tomičić, osmrtnica I. G., Hrv. planinar 1939.

GOLF LAVOSLAV, kotarski predstojnik, kasnije šef pokrajinskog škol. vijeća u Zadru. Njegovom je inicijativom osnovano 1899 u Zadru planinarsko društvo »Liburnija«, kome je bio na čelu do 1914.

GORJANOVIĆ — KRAMBERGER DRAGUTIN dr. Rodio se 25 X 1856 u Zagrebu, gdje je i umro 22 XII 1926. Studirao prir. nauke u Zürichu i Münchenu, doktorirao 1879 u Tübingenu. G. 1880 postao pristav Geološkog muzeja u Zagrebu, 1884 docent, 1896 red. profesor geologije i paleontologije, te ravnatelj geol. odjela Nar. muzeja. Pensioniran 1924. Jedan je od prvaka hrv. prirodoslovne znanosti. U HP stupio 1888, ali je i prije toga obišao dosta naših gora. U nizu naučnih radova opisao geol. odnose Medvednice, Marija-Goričkih br-

GUSIĆ BRANIMIR dr. Rodio se 6 IV 1901 u Zagrebu. Studirao medicinu (promoviran 1926), i filozofiju (doktorat 1929 iz antropogeografije). Od 1945 profesor Medic. fakulteta u Zagrebu i član J. A. Uz otorinolaringologiju zanima se geografijom, posebno antropogeografijom dinarskog područja. Jedan je od pionira modernog alpinizma kod nas. Njegovi pohodi Prokletijama, Durmitoru i Maglicu bili su u svoje doba pravo geografsko i alpinističko otkrivanje, a mladima poticaj, da se i oni zapute u ove krajeve. Objavio je više putopisa i stručnih radova. Suradiuo u HPD-u i HTK »Sljeme«.

LIT.: Gušić B. (biografija), Ljetopis J. A. knj. 54; 1949, 166.

GUSIĆ MARIJANA (rod. Heneberg). Rođala se 18 II 1901 u Zagrebu, gdje je završila studij na Filozofskom fakultetu. Djelovala kao srednjoselska nastavnica iz historije; od 1947 direktor Etnografskog muzeja u Zagrebu. Zahedno s dr B. Gušićem prošla sve dijelove Dinarskih planina, te kao naša prva žena-alpinistica penjala stijene Durmitora, Bloča, Maglića, Bjeliča, Djerovice, Maje Jezerice i druge. Većinu planinarsko-alpinističkih ekskurzija spajala s etnografskim promatranjima.

GUTESA ILIJA. Rodio se 1 VIII 1825 u Bruvnu, umro 11 IX 1894 u Zagrebu, kao ugledan zagrebački trgovac, poznat kao pristalica ujedinjenja juž. Slavena. Financirao izgradnju dvene piramide na Sijemenu 1870. U danima osnutka HPD-a 1874, vidimo ga među osnivačima društva.

LIT.: Dj. Szabo, Ilija Guteša, Morgenblatt, Zagreb 24 XII 1923, Beilage I.

HACQUET BALTAZAR dr. Rodio se 1739 u Le Conquet u Francuskoj. Studirao medicinu u Parizu; mladost proveo u putovanjima po zap. Evropi. G. 1766 došao u Sloveniju i tu proživio 7 godina kao rudarski liječnik u Idriji, a 14 godina kao profesor anatomije i kirurgije na drž. liceju u Ljubljani. Kasnije se preselio u Poljsku. Pod kraj života živio u Beču, gdje je umro 10 I 1815. Kroz hrvatske krajeve, Liku, Krbavu, Gorski Kotar, Istru i okolicu Zagreba putovao u razdoblju 1781–83.

dina, Samoborske i Zumberačke gore, Hrv. Zagorja i Velebita. Suradiuo u Hrv. planinaru.

LIT.: Spomenica dr D. Gorjanoviću, Glasnik Hrv. prir. društva 1925/26; — Geol. vjesnik sv. X 1956; — Prirodosl. istraživanja JA knj. 26 1956.

GRUND ALFRED dr. Rodio se u Smihovu u Češkoj 5 VII 1875, umro 11 XI 1915 u Kučinu u Bačkoj. Studirao geografiju u Beču (1894–99) kod profesora Pencka. Od 1910 redovni profesor geografije na Sveučilištu u Pragu. Bavio se proučavanjem dinarskog kraša. Rezultate objavio u nizu rasprava (*Die Karsthydrographie. Studien aus Westbosnien*, Penck's Geogr. Abh. 1906; *Die Oberflächenformen des Dinarischen Gebirges*, Zeitschrift d. Ges. für Erdkunde 1908; *Beiträge zur Morphologie des Dinarischen Gebirges*, Penck's Geogr. Abh. 1910; *Eiszeitforschungen aus Bosnien und der Hercegovina*, Verh. d. Ges. Deutsch. Naturforsch. 1902; *Neue Eiszeitspuren aus B. und der H.*, Globus 1902).

GRUND ARNST. Rodio se 31 I 1866 u Praagu, umro 2 II 1929 u Zagrebu, kao komičar i redatelj Hrv. nar. kazališta. U slobodnim časovima bavio se hvatanjem i katalogizacijom leptira. U tu svrhu često obilazi Medvednicu, vrhove Gorskog Kotara i Velebit.

GUNDRUM-ORIOVČANIN FRAN dr. Rodio se u Oriovcu 9 X 1856, umro u Križevcima 24 VII 1919. Medicinu završio 1882 u Beču. Kao liječnik živio 1883–1894 u Bugarskoj. Otuđa se vratio u Hrvatsku i proživio do smrti u Križevcima. Tu je 1899 potaknuo osnatak planin. podružnice HPD-a. Često obilazi Kalnik (opis u Hrv. planinaru 1900, 49).

LIT.: Nekrolog, Lječn. vjesnik 1919, 445.

Svoja geografsko-prirodoslovna i etnografska zapažanja priopćio u dva znamenita djela: *Oryctographia carniolica* (Leipzig I/1778 — IV/1789) i *Physikalisch-politische Reise aus den Dinarischen durch die Julischen, Karnischen, Rhäthischen in die Norischen Alpen in Jahre 1781 und 1783 unternommen* (Leipzig 1785). LIT.: Hartig, Hacquet autobiographie, Wahrheit, München 1908; J. Huber, B. Hacquet, Leben und Werke, München 1930; J. Wester, B. Hacquet, Ljubljana 1954.

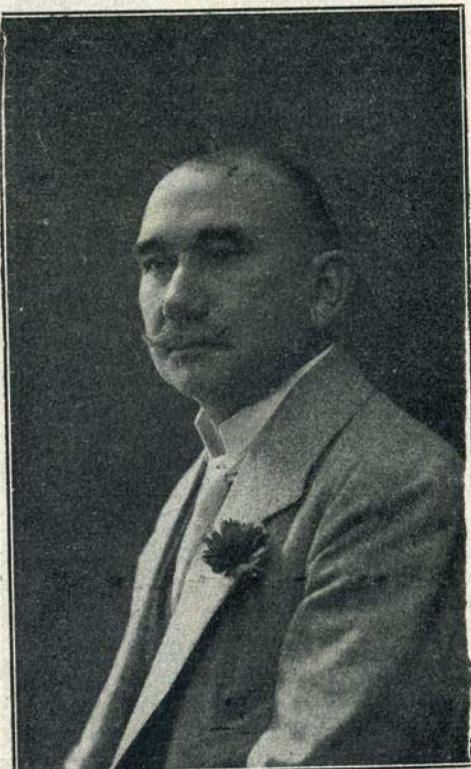
HASSERT KURT dr. Rodio se 15 III 1868 u Naumburgu am S. Iza studija geografije službovao kao docent i profesor geografije na visokim školama u Leipzigu, Tübingenu, Kölnu i Dresdenu. Od 1891 obilazи razne krajeve Crne Gore. G. 1897 prošao je s A. Baldaccijem Prokletije od Skadra do Gusinja, 1891 obišao Durmitor, bio na Komovima i Lovčenu. Osim po Crnoj Gori poznata su mu putovanja po ranim krajevima Evrope i Afrike (Kamerun). O Crnoj Gori napisao veći broj radova: *Durmitor, Zeitschrift d. D. u. Oe. A. — V.* 1892; *Wanderungen in Oberalbanien, Verhandl. d. Ges. für Erdkunde, Berlin* 1897; *Reise durch Montenegro, Wien* 1893; *Beiträge zur physischen Geographie von Montenegro*, Peterm. Mittel. Gotha 1895; *Montenegro auf Grund einiger Reisen und Beobachtungen*, Verh. d. Ges. für Erdk. Berlin 1894; *Gletscherspuren in Montenegro*, Verh. d. XIII. deutschen Geographentages, Breslau 1901; *Neuere Eiszeitforschungen in Montenegro*, Geogr. Wochenschrift, Breslau 1932.

HIRC DRAGUTIN. Rodio se 6 IV 1853 u Zagrebu. Kao učitelj službovao u Lukovu Do-

lu, Sisku, Bakru, Lepoglavi, Osijeku i Zagrebu. G. 1901 imenovan pristavom Sveuč. knjižnice u Zagrebu, od 1908 profesor muške učiteljske škole te dodijeljen kao botaničar-sradnik na službovanju Botaničkom zavodu Sveučilišta, gdje djeluje do umirovljenja. Umro je u Zagrebu 1 V 1921. Hirc je jedan od najpoznatijih i najzaslužnijih naših kulturnih radnika. Od 1872 do svoje smrti objavio osim posebno štampanih većih djela daleko preko 1000 manjih radova. Na pročelju svega ističe se njegov prirodoslovni rad na flori i fauni Hrvatske, zatim rad geografski i planinarski. Gotovo nema kraja ni planine u Hrvatskoj, kuda nije stupila njegova noga. O izvedenim ekskurzijama (njih oko 650!) govori njegov rukopisni dnevnik Moji puti. Bio je prvi urednik i sudarник *Hrv. planinara* (1898—1904). Glavna djela: *Prirodní zemljopis Hrvatske* (1905), *Hrv. Primorje* (1891), *Gorski Kotar* (1898), *Lika i Plitvička Jezera* (1900), *Lijepa naša domovina I i II* (1891. i 1893.), *Putopisi* (1878), *Jugozapadna visočina Hrvatske u oro- i hydrografskom pogledu* (Rad JA 1889), zatim bot. opisi Risnjaka, Učke, Bijelih Stijena, Kleka i nedovršena Revizija flore Hrvatske. LIT.: J. Poljak, D. Hirc (sa bibl. geogr.-plan. radova) *Hrv. plan.* 1924, 179.

HIRTZ MIROSLAV dr. Rodio se 27 VI 1878 u Bakru od oca Dragutina. Srpski preparand u Zagrebu, nije se posvetio učiteljskom zvanju, već naknadno položio gimnaziju maturu, apsolvirao filozofiju i 1907 polučio doktorat. G. 1907—1919 službovao kao asistent, zatim kustos zool. odjela Nar. muzeja i profesor zoologije i lovstva Šum. akademije u Zagrebu. Bavio se pretežno ornitologijom i lovnom zoologijom. Sudjelovao u društvu dr. Simonovića u brojnim velebitskim ekskurzijama. U istom društvu obišao Durmitor, Sinjaljevin, Prokletije, Bjelasicu i Bijele Stijene. U Hrv. planinaru ima više njegovih putopisa. Umro u Zagrebu 23 XI 1944.

HORVAT IVO dr. Rodio se 7. X 1897. u Cazmi, a odrastao u Hrv. Zagorju. Klasičnu gimnaziju, prirodne nauke i geografiju apsoluirao u Zagrebu, te postigao 1920. doktorat iz botanike. Od 1920—1945. službovao na Botaničkom institutu Filozofskog fakulteta u Zagrebu vršeći funkcije asistenta, docenta, izvanrednog i redovnog profesora, zatim red. profesora botanike na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Znanstveni botanički rad na istraživanju vegetacije gotovo svih balkanskih planina čini glavninu njegovog sveukupnog rada. Posebno je ispitivao vegetaciju na planinama Risnjaku, Snježniku, Plješevici, Velebitu, Dinari, Troglavu, Prenju, Cvrsci, Biokovu, Orjenu, Bjelašnicu, Koraču, Sar-planini i Peristeru. Publicirao je niz naučnih priloga većinom u izdanjima JA. Sudjelovao i u Hrv. planinaru i HPD-u (u upravi 1926—1933). Najvažnija djela: *O vegetaciji Plješevice u Lici* (Geogr. glasnik Ljubljana 1925); *Istraživanje vegetacije hercegovačkih i crnogorskih planina* (Ljetopis J. A. 1934); *Vegetacijske studije o hrvatskim planinama* (Rad J. A. 1930/1); *Istraživanje vegetacije planina Vardarske banovine* (Ljetopis 1935—9); *Istraživanje vegetacije Biokova, Orjena i Bjelašnice* (Ljetopis 1941); *Istraživanje vegetacije planine Vranice* (Ljetopis 1939); *Nauka o biljnim zajednicama* (1949), *Sumske zajednice Jugoslavije* (Zagreb 1950); *Pflanzensoziologische Gliederung Südosteuropas* (Haag 1954); *Planinska vegetacija Makedonije u svijetu suvremenih istraživanja* (1960); *Pregled vegetacije planinskog područja jugozapadne Hrvatske* (s 4 vegetacijske karte, 1961). LIT.: Biografija I. Horvata, Acta botanica 1957.

HORVAT VLADO. Rodio se 22 VIII 1891 u Kraščiću. Gimnaziju završio u Zagrebu; radio kao novinar do 1952, kada je pensioniran. Od 1922 suraduje u HPD-u. Napisao daleko preko stotinu palnina članaka po zagrebačkim dnevnimnicima napose u *Novostima*. Od hrv. planina najviše je pohađao Medvednicu (do 23 IX 1959 - 1200 puta!), zatim Samoborsko gorje (na samom Ošttru 200 puta!), Gorski Kotar, Vel. i Malu Kapelu i Velebit. Kao speleolog-amater uredio je 1927 historijsku spilju Vrvlovku kraj Ozlja. G. 1946 poduzeo na vlastitu inicijativu gradnju 500 stuba do špilje Medvednice u centralnom dijelu Medvednice.

HOST NICOLAUS TH. Rodio se na Rijeci 6 XII 1761, umro 13 I 1834 kao liječnik u Schönbrunnu. Bavio se botaniziranjem; u tu svrhu obilazio planine Gorskeg Kotara, te Velebit. Bio je vjerojatno prvi prirodoslovac koji se uspeo na, do onda, divljim i nepoznatim vrh Risnjaka. Napisao više opsežnih botaničkih djela kao *Icones et descriptions graminum austriacorum, Vindobonae 1801-09, 4 sv.*; *Flora Austriaca, Viennae 1827-31, 2 sv.* i druge. Njegov brat Joseph (1752-1831) sabirao mu je bilje duž Primorja, uspevši se 1802 na Velebit i Biokovo.

IVANIŠEVIĆ FRANE don. Rodom iz Jelenica kod Splita (1863). Skolovalo se u Splitu i Zadru, gdje je 1887 zaređen za svećenika. G. 1897-1913 župnik u Jesenicama. Tu je s nekolicinom prijatelja osnovao Planinarsko-turističko društvo »Mosor«, koje ima važnu ulogu za razvoj planinarstva u Dalmaciji.

KARLOVIC IVAN, lugar u Begovom Razdolu (umro 1951.) Na obilasku revira 1912 zao s Bijelih stijena na susjedne Samarske stijene, odakle se probijao kroz Gradinske i Milovje stijene (iza Samarskih stijena), te izao u Lič. Izveo je dr. Krajača kao prvog hrv. planinara na Samarske stijene.

KATZER FRIEDRICH dr. Rodio se 5 VI 1861 u Rekićanima u Češkoj, umro 3 II 1925 u Sarajevu. G. 1888 došao u Sarajevo kao zemaljski geolog za B i H i direktor Geol. zavoda te na tom položaju ostao do smrti. Kroz to vrijeme izveo velik broj geoloških ekskurzija, napose u okviru geol. kartiranja sekcija (1:200.000) Sarajevo, Tuzla, Banja Luka i Travnik. Započeo pisati opsežno djelo *Geologija Bosne i Hercegovine* od kojeg je stigao izdati samo I svezak (Sarajevo 1926).

KEMPF JULIJE. Rodio se 29 I 1864 u Slav. Požegi. Gimnaziju (do 6 razr.) učio u Požegi, a učit. školu u Zagrebu. Službovao kao učitelj dvije godine u Novome, a zatim do smrti u rodnom gradu. Tu se istakao kao prosvjetnik. G. 1898 na njegovu je inicijativu osnovana u Požegi planinarska podružnica HPD-a. Za planinarstvo su napose od važnosti njegove knjige *Od Save do Adrije* (1898); *Uz obalu Adrije* (1902); *Oko Psunja* (1924); *Iz požeške kotline* (1914); *Požega, zemljopisne bilješke iz okoline* (1910).

KERNER ANTON von MARILAUN dr. Rodio se 12 XI 1831 u Mauternu u Austriji, umro 22 VI 1898 u Beču kao sveuč. profesor botanike. Kao botaničar najviše se zanimala pročuvanjem alpskog bilja, te u više navrata dolazio na naše planine, napose Učku i Velebit. (*Bericht einer Reise nach Triest und Istrien*, Sitzber. d. zool. bot. Ges. Wien 1864, 78; *Zur Flora von Dalm. Croatia und Ungarn Oesterr. bot. Zeitschr.* 1873, 6).
LIT.: A. Degen, A. Kerner, *Természettudományi Közlöny XXX*, 1898, 394.

KERNER FRITZ von MARILAUN dr. Rođio se 1866 u Innsbrucku. Kao šef Geol. zavoda u Beču zanimalo se geologijom, geomorfolojijom i hidrografijom dalmatinskog krša. U tu je svrhu poduzimao uspone na Mosor i Svilaju. Ove planine opisao je u slijedećim raspravama: *Geologische Beschreibung der Mosor-planina, Wien, 1904; Geologie der Südseite des Mosor bei Spalato, Verhandl. d. kk. geol. R. A. 1902, 420; Die Fenster in der Überschiebung am Nordfusse des Mosor, ibid. 1903, 317; Reisebericht aus dem östlichen Mosorgebiete, ibid. 1903, 215; Lias und Jura auf der Südseite der Svilaja planina, ibid. 1907, 268; Vorläufige Mitteilung über Funde von Triasplatten in der Svilaja planina, ibid. 1907, 294; Die Trias am Südrande der Svilaja planina, ibid. 1908, 259; Tektonik des Südwestabhangs der Svilaja planina, ibid. 1915.*

KISPATIC MIJO dr. Rodio se 21 IX 1851 u Osijeku, gdje je završio osnovnu i srednju školu, Sveučilište (prir. nauke) 1881 u Beču,

a doktorat 1882 u Zagrebu. Služio kao profesor na gimnaziji u Osijeku, gospodarsko-šumarskom zavodu u Križevcima, te 17 godina na zagrebačkoj realki. G. 1894 postao izv. sveuč. profesor mineralogije i petrografije, te upravitelj Mineraloško-petrografskega muzeja u Zagrebu; 1896. red. sveuč. profesor. Umro 17 V 1926 u Zagrebu. Uz naučni rad osobito se trudio da prir. nauke u popularnoj obradi postanu pristupačnije širim slojevima naroda. Kao petrograf proučavao Frušku goru, Moslavacku goru, Psunj, Krndiju, Kalnik i Medvednicu. U HPD-u dugo godina odbornik i potpredsjednik.
LIT.: F. Tučan, M. Kišpatić, Rad J. A. knj. 238, 1930.

KITAIBEL PAUL. Rodio se 3 II 1757 u Mattersdorfu, umro 13 XII 1817 u Budimpešti kao sveuč. profesor botanike. U Hrvatskoj sa bire bilje već 1792. godine. God. 1802 zajedno s grofom F. Waldsteinom i slikarom K.

Schützom obilazi Golu Plješevicu, Mrsinj i Velebit. Na potonjem se zadržao od 13 VII do 9 VIII (usponi na Visočicu, Samar, Siljak, Babin Vrh i Segestin). Kitaibelov je itinerar po Hrvatskoj (*Iter croaticum anno 1802 perfectum*) štampao Kanitz 1863 (u Verhandl. d. bot.-zool. Ges. XIII, 519). Zajedno s grofom Urlaj, Badanj, Debelo Brdo, Vaganski Vrh, Waldsteinom napisao veliko botaničko djelo *Descriptiones et icones plantarum rariorium Hungariae*, Wiennae 1803—1812 u 3. sv.; u 2. sv. ima zanimljivi geografski prikaz Hrvatske. LIT.: A. Kanitz, Kitaibel und seine hinterlassene Werke. Budapesti Szemle XVIII 1863, 145; J. H. Schultes, Einige Blumen auf das Grab P. Kitaibels. Flora XIV 1831, 149; J. Schuster, Vita Pauli Kitaibeli, Pestini 1829; Kitaibel Pál nekrologogia. Tudományos Gyémény I 1818, 109.

KLEPICA JOZO. Rodio se 22 IV 1904 u selu Doljani ispod Cvrnice u Hercegovini, gdje i danas živi u svojoj kući kao zemljoradnik. Kroz 30 godina vodi domaće i strane planinare po Cvrnici. Stekao trajne zasluge za razvoj planinarstva u svome kraju. Njegovom zaslugom osnovano je u Doljanima seosko planin. društvo »Vilinac«, prvo takove vrste u BiH.

KLEŠČIĆ MIRKO mr. Rodio se 1865 u Jasici. Došavši 1891 kao ljekarnik u Samobor, širi tu turistički interes za oko pola godine. Osnovao samoborsku podružnicu HPD-a »Japetić«, kojoj je 20 godina na čelu. Umro je 20 XII 1938 u Samoboru.

LIT.: W. Flašar, M. Kleščić, Hrv. planin. 1939.

KOCH FERDO. Rodio se 19 X 1874 u Osijeku, umro 1935 u Zagrebu. Realku i Sveučilište završio u Zagrebu kao dok prof. Gorjanovića. Služio kao profesor gimnazije u Vukovaru, zatim kao kustos Geol. muzeja u Zagrebu, te profesor geologije i paleontologije na zagrebačkom Sveučilištu. Prijlikom geol. ekskurzija prošao mnoge naše planinske krajine, napose Velebit, Kapelu, Plješevicu, Medvednicu, Moslavacku goru, Frušku goru i Motajicu. Napisao više geoloških rasprava.

KREBS NORBERT dr. Rodom Stajerac (1876 Leoben). Kao profesor geografije na Sveučilištu u Freiburgu poduzima u više navrata geogr. ekskurzije po planinskim predjelima Hrvatske. Na Učki radi 1903 i 1906 u sklopu regionalne obrade Istre. (Die Hajbinsel Istrien, Penck's Geogr. Abh. 1907).

KREŠIĆ VLADIMIR. Rodio se 20 XII 1844 u Karlovcu; školovao se u Zagrebu. Za rana se posvetio bankovnoj struci, te postigao istaknuto mjesto u privrednom životu Zagreba. Na prvoj glavn. god. skupštini HPD-a 29 IV 1875, izabran za društ. blagajnika. Ovu dužnost vrši do 1884. Njegovom je zaslugom sačuvana prva blagajnička knjiga i spisak prvih članova HPD-a. Umro 17. XI 1924 u Zagrebu.

LIT.: Szawitz — Nossan, VI. Krešić, Hrv. pl. 1925, 12.

KUČERA OTON dr. Rodio se 1 I 1857 u Petrinji. Osnovnu školu polazi u Otočcu, gimnaziju u Senju i Vinkovcima, a filozofiju u Beču. Službovao kao srednjoškolski profesor u Vinkovcima, Sl. Požegi i Zagrebu, gdje je 1899 habilitiran za nastavnika na Sumarskoj Akademiji. Umirovljen 1915; doskora se reaktivirao i službovao do 1926 kao gimn. ravnatelj i upravitelj Zvjezdarnice u Zagrebu. Umro 29 XI 1931 u Zagrebu. Kao naš najplodniji astronomski pisac, bio je jednako odu-

željen planinar, dugogodišnji odbornik i tajnik HPD-a. U dane, kada se slavila 25-godišnjica društva, sastavio zajedno s D. Hircom Spomenicu u kojoj se vidi jasan trag njegovog dubokog shvaćanja i ljubavi prema planinarstvu. G. 1907 penja se devet dana po visokim Bernskim Alpama u Švicarskoj i o tome priopćio Criticu sa puta u Švicarsku (Hrv. planinar 1908).

LIT.: J. Pasarić, Dr O. Kučera, Hrv. planinar 1932, 47.

KUGY JULIUS dr. Rodio se 19 VII 1858 u Gorici, umro 5 II 1944 u Trstu. Gimnaziju polazio u Trstu, pravo studirao u Beču. Živio u Trstu od prihoda vlastite trgovачke kuće. Jedan od najboljih poznavalaca Julijskih Alpa i autor zanimljivo pisanih planinarskih djela. Kao maturant 1876 izveo je zajedno sa svojim učiteljima iz botanike Tommasinijem i Marchesettijem planinarsko-botaničku ekskurziju na Klek i Bjelolasicu. O putu napisao izvještaj: *Botanische Excursion in die südkoatišche Berge, Oesterr. Bot. Zeitschrift* 1877, 62, 93. LIT.: J. C. Oblak, Dr J. Kugy, Hrv. pl. 1928, 186.

KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI BOZIDAR. Rođio se 31 III 1861 u Zagrebu od oca Ivana, poznatog hrv. historika i političara. Studirao pravo u Beču i Zagrebu. Služio kao viši upr. činovnik u Zagrebu (1882—96) baveći se i književnim radom. Pod starost se povukao na svoje imanje u Ivanču, gdje je umro. Bio u ugovori HPD-a 1898—1901. U Ivanču 1899 osnova planin. podružnicu HPD-a. Obilazio Ivančiću (opis u Hrv. planinaru 1899).

KULMER MIROSLAV grof. Rodio se 10 IX 1861 u Sestinama kraj Zagreba. Skole polazi u Zagrebu, pravo u Beču. Bavio se gospodarstvom i politikom, te suradivao u brojnim korisno-socijalnim akcijama. Dugogodišnji je predsednik (1892—1914) HPD-a. Najviše zasluga stekao oko Sliemena, gdje je na svojoj gospoštiji izveo nekoliko novih puteva, zasnovao auto-cestu na Slieme (1897) i dao uređiti

stari Tomisjavov dom. S Hircom je pohodio Klek (1898) i Risnjak (1899).
LIT.: D. Hirc, M. grof Kulmer, Hrv. plan. 1900, 120.

KÜMMERLE EUGEN BELA dr (1876—1931). Direktor peštanskog Nar. muzeja. Oženivši se Senjankom Dragicom Dobijašom, kćerkom prof. Dobijaša, često navraćao u naše krajeve. Otvraća njegov interes za floru Velebita, gdje navrata 1906., 1907., 1908., 1909., 1910., 1911., 1912. i 1913. godine (većinom s prof. Dobijašem i dr. J. Szepesfalvym). Pisao u madžarskim botaničkim casopisima.

LANGHOFFER AUGUST dr. Rodio se u Kisaču u Madžarskoj 17 IV 1861. Osnovne i gimn. nauke učio u N. Sadu, Zagrebu i Sarvašu, Sveučilište u Zagrebu i Jeni, gdje je 1888 doktorirao. Kao srednjoškolski nastavnik službovao na Rijeci, u Bakru, Senju, Osijeku i Zagrebu. Od 1901 profesor zoologije na zagrebačkom Sveučilištu i direktor Zoološkog muzeja. Specijalno se bavio entomologijom. Kao planinar suradiuo s D. Hircom. U Hrv. planinaru opisao izlete na Zumberak (1899), Klek (1899), Viševicu (1902), Bjelolasicu i Učku (1907).

LENUCI MILAN ing. Rodio se 30 VII 1849 u Baniji kraj Karlovca. Vis. tehničku školu završio 1873 u Gracu. G. 1874 stupio u službu Grad. poglavarstva u Zagrebu. Umirovljen 1912 u svojstvu gradskog tehn. savjetnika. Osim zasluga za građevni razvitak Zagreba, značajan je i njegov planinarski rad. Kao tehnički stručnjak suraduje u HPD-u o osnutku, te su mnoga tehnička djela prvih decenija društvenog opstanka njegovo djelo. To su drv. piramide na Sljemenu (1877), čardak na Plje-

Šivici (1881), uređenje vrela na Sljemenu (1881), drv. piramida na Ivančici (1893) i druga. Bio je zač. član HPD-a. Umro 16 XI 1924 u Zagrebu.

LIT.: Szavitz-Nossan, M. Lenuci, Hrv. Plan. 1925, 13.

LIEBERT ERICH dr, njemački lječnik. G. 1903 i 1904 proputovao planinski sklop Prokletija. U zbirci Zur Kunde der Balkanhaibinsel, Heft 10, izdava putopis Aus dem nordalbanischen Hochgebirge (Sarajevo 1909).

LIHL DRAGUTIN. Rodio se u Severinu 1848. Osnovnu školu polazio u Ogulinu, realku do 5. razreda u Zagrebu. Radi siromaštva napustio školu, izuzeo slagarstvo te radio u Beču i Pešti. G. 1873 vratio se u Zagreb kao novinar Agramer Zeitunga i Nar. novina. Iza Levina Schlossera preuzeo (1889) dužnost tajnika HPD-a. Po njemu su sačuvani originalni tajnički izvještaja s glavn. god. skupština HPD-a u razdoblju 1883—1898. Umro 13 II 1900 u Zagrebu.
LIT.: D. Hirc, D. Lihl, Hrv. plan. 1900, 44.

LIPOVŠČAK IVO dr. Rodio se 30 XI 1889 u Karlovcu. Osnovnu školu svršio u Karlovcu, gimnaziju i pravo u Zagrebu. Službovao u upravnoj službi do 1950, kada je umirovljen. Živj u mirovini u Zagrebu. Od 1905 aktivno se zanimaо raznim sportovima, osobito skijanjem i planinarstvom. Na skijama, kao prvi naš planinar obilazi mnoge planine Gorskog Kotara i Bosne. Napisao više planin. putopisa i vijesti u dnevnim listovima.
LIT.: Dr I. Lipovščak 70-godišnjak, Vjesnik od 11 XII 1959; V. Blašković, Sedadeset godina dr I. Lipovščaka. Naše planine XII 1960, 192.

LORENZ-LIBURNAU J. R. von dr (1825—?) profesor na riječkoj gimnaziji, istraživač »liburnijskog krasa« napose Učke i Velebita. Napisao više rasprava morfološkog, geološkog i botaničkog sadržaja kao: Ausflung auf den Mt Maggiore in Istrien. Petermann's Mitteil. Gotha 1861, 230; Notizen über kroat. Karst, Verh. zool. bot. Ver. 1858, 13; Skizzen aus dem liburn. Karst Oesterr. Revue IV, 1867, 127; Topographie von Fiume, Wien 1869.

LUČIĆ-ROK PETAR Rodio se 26 X 1916 na Visu. Od mladih se dana bavi alpinizmom i planinarstvom. Od 1949 do 1959 urednik časopisa Naše planine u Zagrebu. Poznat je kao vješt predavač i popularizator naših i stranih gorskih krajeva. Suraduje u Hrv. planinaru i Našim planinama.

MAGDIC JOSIP, učitelj u Ogulinu. Vodio na Klek 1871—1872 bečke geologe Stura i Tietze, 1874 gradačkog alpinista prof. dr Frischaufa. S Frischaufovom obilazi iste godine Golu Plješevicu i Velebit. Na Klek izveo mnogog domaćeg i stranog prirodoslovca. Napisao 1890 u Nar. novinama Putositnice.

MALDINI WILDENHAINSKI barun RUDOLF. Rodio se 20 VII 1870 u Zagrebu. Osnovnu školu i nižu gimnaziju učio u Zagrebu i Osijeku, učiteljsku školu u Zagrebu. Službovao kao učitelj u Bosni, gdje je kao folklorista sakupio obilje nar. naziva, osobito iz prirode. Mnogo je putovao. U Hrv. planinaru ima njegovih opisa iz Bosne. U izdanju HPD-a izašla je 1909 njegova knjiga Bosna i Hercegovina.

MALÝ FRANZ, (1823—1891) po narodnosti Čeh, inspektor Dvorske baštne u Beču. Kroz hrvatske planine proputovao u više navrata i to 1852 i 1853 Velebit, 1857 Dinar i Prominu, 1864 i 1869 Orjen i 1869 Mosor.
LIT.: Degen, Flora velebitica I.

MANDL MAKSIMILIJAN. Rodio se 11 VII 1894 u Zagrebu, gdje se i školovao. Filozofiju prekinuo 1915 radi ratnih prilika. Poslije Prvog svj. rata dao se na geohotanički studij Dinarskih planina. U tu svrhu poduzimljene ekskurzije od Alpa do makedonskih planina.

U dinarskom sklopu naročito su ga privlačili Durmitor i Biokovo. Na potonjem je smrtno stradao 17. IV. 1927.
LIT.: Szawitz-Nossan, M. Mandl, Hrv. planinar, 1927, 89.

MARKOVIĆ FRANJO dr. Rodio se 26. VIII. 1845 u Križevcima, umro 15. IX. 1914 u Zagrebu. Osnovnu školu polazio u rodnom gradu, gimnaziju u Zagrebu. Od 1862–65 studirao u Beču filozofiju. Služio neko vrijeme na gimnaziji u Osijeku i Zagrebu, ali se 1870. zbog politike zahvalio na službi. U Beču produžuje studij filozofije, te 1872 promovira za doktora filozofije. Po dolasku u Zagreb preuzima mjesto urednika *Vijenca*; ustroji radi kao srednjoškol. profesor. G. 1873 napušta ovo zvanje, te odlaže u Njemačku na daljnju izobrazbu. Po dolasku u Zagreb (1874) preuzima dužnost profesora filozofije na Sveučilištu, gdje je 1909 umirovijen. Bio je istaknuti romantik u hrv. književnosti. Kao planinar često je obilazio Kalnik, Ivančicu i Medvednicu. G. 1898 na god. skupštini HPD-a dao je inicijativu, da se započne izdavati društveni list **Hrvatski planinar**, prvi časopis ove vrste u Hrvatskoj.

LIT.: M. Bazala, Franjo Marković, Savremeničak 1914; Dlustruš Ljuboje, Dr F. Marković, Osijek 1915; V. Klaić, Život i rad. F. Markovića, Vrijenac 1884; K. Pavletić, Život i djela Fr. Markovića, izd. Mat. Hrv. Zagreb.

MATKOVIĆ PETAR dr. Rodio se 18. VI. u Senju. Gimnaziju svršio u rodnom gradu, a geografiju na Sveučilištu u Beču (đak profesoara Karla Richtera). Službovaо na gimnazijama u Grazu i Varaždinu. Od 1883 do 1893 vodi katedru geografije na zagrebačkom Sveučilištu. Umro u Beču 25. III. 1898. G. 1864 zajedno s prof. Torbarom i Erjavcem obilazi

Klek i Golu Plješivici. Prisustvovaо Osnivačkoj sjednici HPD-a od 15. X. 1874, radio u upravi društva do 1877.

LIT.: T. Smičiklas, Dr P. Matković, Ljetopis J. A. knj. 14

MAZZOLENI ANTON dr. Šibenčanin, suradnik i prijatelj prof. Visianija. Zanimalo se kao amater sabiranjem bilja, koje je obično slao Visianiјu. Oko 1840–44 obilazio Velebit, Dinaru, Kom, Gnjat, Prolog, Svilađu. S njime je radio dr. Georg Reich.

LIT.: Beck, Veget. illyr. Länder 1901, 8.

MIHAJLOVIĆ VIKTOR, nastavnik prirodo-pisa na senjskoj gimnaziji, bavio se botanikom. G. 1874–75 izveo nekoliko ekskurzija kroz Velebit. G. 1875 na Goloj Plješivici.

LIT.: Degen, Flora velebitica I.

MIHELČIĆ JAKOB. Rodio se 1858 u Begovom Razdolju. Od 1885 kroz 40 godina služio je kao lugar u rodnom selu. Na obilascima terena 1893. zašao u nepoznati predio Javornice poznat kao Bijele Stijene. Kasnije je zatezima na drveću označio prilaze do toga kraja, da na luta. G. 1899 na 27. VII susreo se u Jasenkju s D. Hircom, koji je nakanio, da se uspne na Vel. Javornicu. Mihelčić obeća, da će mu pokazati daleko ljepši i zanimljivi-

viji kraj. Hirc je dakako odmah pristao. Tako su obojica kao prvi planinari 28. VII. 1899 posjetili Bijele Stijene, koje je Hirc kasnije opisao u učinio poznatima.

LIT.: J. Mihejčić, Hrv. plan. 1923, 145; Hirc, Moji puti (rukopis).

MOJOJEVIĆ BORIVOJE Z. dr. Rodio se 23. XII. 1885 u Čarini. Osnovnu školu učio u Krupnju, gimnaziju u Šapcu i Beogradu, gdje je 1908. svršio studij geografije. Kasnije studirao u Halleu, Berlinu, Lausanni i Bernu. Službovaо 1908–1920 kao profesor gimnazije, od 1920 docent, od 1921 red. profesor geografije na Univerzitetu u Beogradu. Zivi u mirovini u Beogradu. Kroz 40 godina rada na geomorfološkom proučavanju naših planina, obišao je gotovo sva nasra planinska područja. Napisao velik broj djela i studija. Najvažnija su: Visoke planine u našoj kraljevini, Beograd 1937; Glečerski tragovi u oblasti Vlasulje, Biće i Kručice, Glasnik Geogr. društva 1922; Biće i glečerskim tragovima na Raduši, Činceru, Satoru, Troglavu i Velebitu, ibid 1922; Cvrsnica, Hrv. geogr. glasnik 1935; Treskavica, glacijalni reljef, Glasnik Zem. muzeja, Sarajevo 1934; Durmitor, regionalno-geogr. ispitivanje, Zbornik radova SAN 1951; O kanjonskoj dolini durmitorske Sušice, Rad JA 1950; Komovi, Glasnik Geogr. društva 1933; Sinajevina, Visitori i Zeletin, Geogr. vestnik, Ljublj. 1938; Crna Prst, Bjelasica i Perister, Beograd 1934.

MOJSISOVICS EDMUND dr. Rodio se 18. X. 1839 u Beču, gdje je i umro 2. X. 1907. Studirao pravo u Beču, ali se nije isticao kao pravnik. G. 1862 osnovao je u društvu s Grohmannom i V. Sommarugom austrijski Alpenverein, prvo alpinsko društvo u sred. Evropi. G. 1867 stupio u službu Geol. zavoda u Beču, gdje 1879 postaje šef-geolog. Zajedno s Bitnerom i Tietzeom proputovao 1879 veći dio Bosne, Hercegovine i Dalmacije, na-

pose studirao Radušu i Vranicu pl. Rezultat ekskurzije je geol. karta BiH 1:576.000 s po-
pratnim tekstom (*Grundlinien der Geologie
von B. und H. 1880*).

MYGIND FRANZ. Rodio se u Aalborgu u Danskoj 1710. G. 1736 naselio se u Austriji. Od 1758 stalno živi na Rijeci kao upravitelj šećerane. Umro je u Beču 1798. Za boravka na Rijeci obilazio Učku i Velebit, a sabrano bilje ustupio na obradu drugim botaničarima.

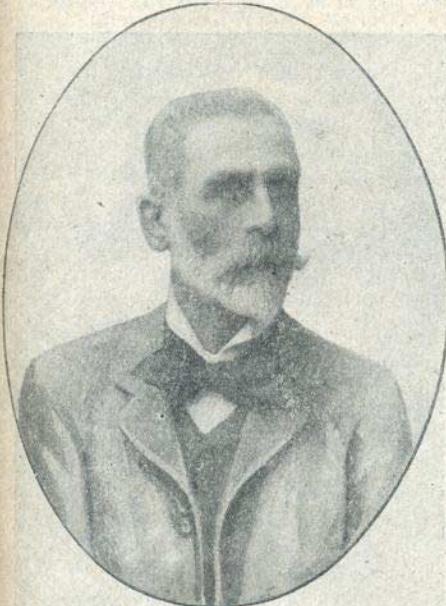
LIT.: L. Hohenbühel — Heufler, F. v. Mygind.
der Freund Jacquin's. Ein Beitrag zur Gesch.
der Botanik. Verhand. bot.-zool. Ges. XX
1870, 879.

NOVOTNI VJEKOSLAV. Rodio se 21 VI
1843 u Petrinji. Gimnaziju i maturu završio
1865 u Zagrebu, studij prirod. nauka u Beču
1871. Službovao kao profesor na gimnaziji u
Zagrebu, Bjelovaru, Požeši, na Rijeci i Va-

PANIĆ JOSIP dr. Rodio se 5 IV 1814 u
Bribiru u Hrvatskoj. Osnovnu školu polazio
u Gospicu, gimnaziju na Rijeci i Zagrebu, a
medicinu u Pešti. Od 1846 živi stalno u Srbiji,
gdje djeluje kao profesor beogradskog li-
ceja. Najugledniji je naučni radnik svoga vre-
mena u Srbiji, prvi predsjednik Srpske akademije
nauka i pionir planinarske misli u Srbiji. Obilazio: Kopaonik, Rtanj, Komove,
Durmitor, Prokletije itd. U Hrvatskoj ljeti
1845 botanizirao na Sadikovcu na Velebitu.
Umro 25 II 1888 u Beogradu.

LIT.: Z. Živanović, dr. J. Pančić u knjizi
Iz prirode, Srpske knj. zadr. 1893, 13; N. Koša-
nin, dr. J. Pančić, Srpske knjiž. glasnik 1914;
J. Zujović, Biografija dr. J. Pančića, Annal.
geol. de la pén. Balk. 1899; H. Braun, dr. J.
P. Oe. bot. Zeitschr. 1888, 257 i 310.

PASARIĆ JOSIP. Rodio se 31 I 1860 u
Pušći u Hrv. Zagorju. Gimnaziju završava u
Zagrebu, studij filozofije u Beču. Neko vri-

raždinu. Umro je 1 V 1928 u Zagrebu. Planinarnstvom se zanimalo još kao srednjoškolac,
a 1874 osnutkom HPD-a nalazimo ga u kolu
prih osnivača društva. Nezgoda, koju je do-
živio 1873 prilikom željezničke nesreće kod
Bakra, nije ga omela da produži s planinarenjem.
Čim se oporavio od zadobivenih rana,
počeo ustrajno vježbati u hodanju i do-
skora se tako oporavio, da je većinom pje-
šice, a nešto biciklom proputovao gotovo sve
planinske krajeve između Triglava i Lovćena.
O svojim ekskurzijama napisao više članaka
u Hrv. planinaru (urednik 1904—1909) i Agrar-
mer Tagblattu. Posebno štampao planinarske
vodiče na Sljemenu (1903), Plješivcu (1906) i Sv.
Geru (1906). U HPD-u pravi sveradiša, višegodišnji
tajnik, ekonom i knjižničar. Počasni
član HPD-a od 1924.

LIT.: J. Pasarić, Vj. Novotni, Hrv. planin. 1935,
90; isti, 1938, 1.

sume živi od publicističke aktivnosti, 1892 po-
staje urednik *Obzora*. Zbog političke ori-
entacije napušta novinarstvo, te postaje gim-
naziski profesor u Zagrebu, gdje pod kraj
službovanja (1918—1924) vrši dužnost ravnatel-
ja. Umro je 7 XII 1937 u Zagrebu. Pasarić je
jedan od prvaka planinarskog života u Hr-
vatskoj. Od 1898, kada prvi put počinje da
aktivno djeluje u HPD-u, kroz dugi niz godi-
na, vrši razne funkcije; urednik Planin.
Vjesnika u Vrijencu (1910—1913), potpredsjed-
nik i predsjednik (1925—1933) HPD-a, te ured-
nik *Hrv. planinara* (1929—1933). Osim organiza-
cionih funkcija u društvu, mnogo planinari
i vodi grupne izlete. Obišao gotovo sve vr-
hove Gorskog kotara, Like, a naročito često
obilazi Ivančicu i Medvednicu. Njemu je u
čast prozvana kuća na Ivančici »Pasarićev
dom«.

LIT.: F. Kušan, J. Pasarić, Hrv. planin. 1935,
90; isti, 1938, 1.

PAVICH PFAUENTHAL ALFONS, rodom Poljičanin, c. k. podnامjesnik za Dalmaciju u Zadru. Planin. društvo »Liburniac« izdalo je 1909 njegov planin.-turist. monografiju *Mosor* na hrv., njem. i tal. jeziku, s panoramom mosorskog obzora u prilogu.

PICHLER THOMAS, stolarski obrtnik u Lienzu. U slobodnim časovima zanimao se botanikom; u tu svrhu češće obilazio naše planine. G. 1868 radio na Orjenu, Lovćenu, Kašešnicu i Dinari, 1869 na Velebitu (oko Sv. Brda), na Risnjaku i Viševici, 1870 na Velebitu, Risnjaku i Biokovu, i 1881 na Učki i Šjev. Velebitu.

LIT.: A. Degen, Flora velebitica I; Beck, Veget. Illyr. Länder 1901, 10; Pittoni, T. Pichler's Reise nach Dalm. u. Montenegro 1869. Oesterr. Bot. Zeitschr. 1869, 150.

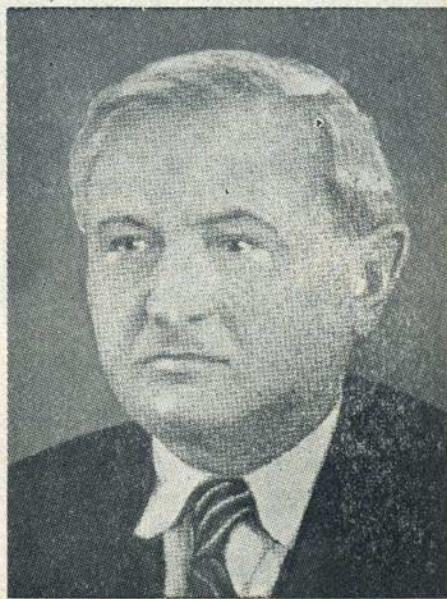
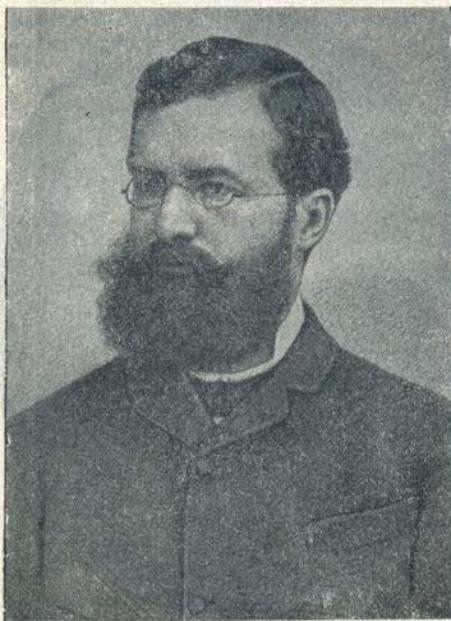
PILAR DURO dr. Rodio se 23 IV 1846 u Slav. Brodu. Gimnaziju svršio u Zagrebu, filozofiju u Bruxellesu. U Parizu se specijalizirao na Sorboni, na Ecole de mines i Ecole di Cimie au Jardin des Plantes. Po završetku školovanja radio kraće vrijeme na mineraloško-geološkom odjelu Nar. muzeja u Zagrebu. G. 1875 imenovan prvim redovitim profesorom mineralogije i geologije na zagrebačkom Sveučilištu, gdje djeluje do smrti 19 V 1893. Pilar je jedan od osnivača HPD-a i zajedno s B. Budisavljevićem njegov stvarni pokretač. Za prvi godina društvenog rada, vidimo ga kao odbornika, od 1878-81 bio je potpredsjednik društva. Sudjelovao na prvim društvenim izletima na Oštre, Plješivici, Bjelolasici i Kalnik; napose istražuje Medvednicu. Napisao više naučnih radova iz područja prirodnih znanosti, posebno geologije.

LIT.: D. Hirc, Osnivači HPD-a Hrv. pl. 1900, 109; J. Pasarić, D. Pilar, Vrijenac 1913, 95.

PLAČEK JOSIP. Rodio se 16 IX 1897 u Bugojnu; školovao se u Sarajevu, gdje je završio trgovacku akademiju. Već kao dak

aktivno planinar i suraduje u radu planin. podružnice HPD-a »Bjelašnica«. Od 1934. dolaskom u Zagreb, vrši funkciju tajnika HPD-a. Kao planinar poznat kao vrstan fotoamater i dobar poznavalač naših planina. Najviše je obilazio bos.-herc. planine: Bjelašnicu, Čvrsnicu, Prenj, Treskavicom, Visočicu, Velež Maglić; dalje Durmitor, Prokletije i Sar planinu; u Hrvatskoj naročito Velebit. Suradiuo u Hrv. planinaru.

POLJAK JOSIP dr. Rodio se 15 XI 1882 u Orahovici kraj Našice. Prirodne nauke svršio u Pragu i Zagrebu 1912, promovirao 1922. Od 1912 suradnik Geološkog muzeja u Zagrebu, isprva kao asistent i kustos, a smrću prof. Kocha preuzima upravu. Od 1908 proučava geologiju, tektoniku i morfologiju Velebita i Kapele. Većinu svojih velebitskih putovanja izvjeo u društvo s poznatim planinarem dr. R. Simonovićem, te suputnicima I. Šarićem i dr M. Hirtzom. Osim Velebitom putuje i po ostalim planinama Dinarskih

zirao na Sorboni, na Ecole de mines i Ecole di Cimie au Jardin des Plantes. Po završetku školovanja radio kraće vrijeme na mineraloško-geološkom odjelu Nar. muzeja u Zagrebu. G. 1875 imenovan prvim redovitim profesorom mineralogije i geologije na zagrebačkom Sveučilištu, gdje djeluje do smrti 19 V 1893. Pilar je jedan od osnivača HPD-a i zajedno s B. Budisavljevićem njegov stvarni pokretač. Za prvi godina društvenog rada, vidimo ga kao odbornika, od 1878-81 bio je potpredsjednik društva. Sudjelovao na prvim društvenim izletima na Oštre, Plješivici, Bjelolasici i Kalnik; napose istražuje Medvednicu. Napisao više naučnih radova iz područja prirodnih znanosti, posebno geologije.

LIT.: D. Hirc, Osnivači HPD-a Hrv. pl. 1900, 109; J. Pasarić, D. Pilar, Vrijenac 1913, 95.

PLAČEK JOSIP. Rodio se 16 IX 1897 u Bugojnu; školovao se u Sarajevu, gdje je završio trgovacku akademiju. Već kao dak

Alpa, Prenju, Treskavici, Bioču, Volujaku, Durmitoru, Sinjajevini, Bjelasici, Komovima, Prokletijama; često obilazi Psunj, Papuk, Krndiju, planine Gorski Kotara, Kalnik, Samoborsko gorje i Medvednicu. O svim je tim putovanjima napisao mnoštvo zanimljivih utopisa i za nauku vrijednih zapažanja. Najpoznatije mu je djelo *Planinarski vodič po Velebitu* (Zagreb 1929). Bio je urednik Hrv. planinara (1914-1928) i potpredsjednik HPD-a. Osim planinarstvom zanimao se i speleologijom krša.

LIT.: M. Marković, Prof. dr J. Poljak, Naše pl. 1959, 111.

POLJAK ŽELJKO dr. (sin Vladimira). Rodio se 4 IX 1926 u Zagrebu. Tu je završio osnovnu i srednju školu, a 1952 medicinu. G. 1954 kot. liječnik u Pljevljima, zatim asistent na učnoj klinici Medic. fakulteta u Zagrebu. Planinarstvom se počeo baviti kao student; od 1947 stalno djeluje u planinarskoj

organizaciji (PDS »Velebit«). Najviše obilazi Dinarske planine od Gorskog Kotara do Prokletija, zatim makedonske planine. Isteće se kao jedan od naših najplodnijih planinarskih pisaca mlađe generacije. Od 1959 vodi uredništvo Naših planina. Napisao vodiće po Orjenu, Medvednici, Kleku i Hrvatskom zagorju.

PORTENSCHLAG-LEDERMAYER FRANZ, dr (1772–1822) bečki advokat i botaničar. Pratio u proljeće 1818 austrijskog cara Franju i caricu Karolinu na putu po Dalmaciju i tom se zgodom uspeo na Biokovo. Napisao djelo: *Enumeratio plantarum in Dalmatia lectarum, Hormayr Archiv*, Wien 1824. Nr. 56 i 57.

POSCHARSKI G. A., botaničar, upravitelj Dvorske bašće u Dresdenu. G. 1888 obišao Golu Plješevicu i Satorinu, 1890 i 1893 Sv. Brdo na Velebitu.

LIT.: A. Degen, Flora velebitica I.

ROSSI LUJDEVIT. Rodio se 14 VIII 1850 u Senju. Osnovnu školu svršio u Karlovcu, gimnaziju u Zagrebu (7 razr.). Službovao četiri godine na Rijeci kao brzozavni činovnik.

Ostavivši drž. službu, radi neko vrijeme kao pisar u J. A., zatim u Napulju i Zool. stanicu. Iza časničkog tečaja u Pešti, priklonio se vojničkom zvanju. Umirovljen 1913. kao domobraniški major u Karlovcu, gdje je umro 4 VII 1932. Uz svoje časničko zvanje Rossi je vrlo mnogo putovao u svrhu florističkih proučavanja. Spada u red najistaknutijih naših botaničara starije generacije. Najviše se bavio na Velebitu, koga je (1896–1913) prošao nekoliko puta duž i poprijeko. Cesto je obilazio i Golu Plješevicu, Mrsinj, Klek, Gorski Kotar, Učku, te okolicu Zagreba. Ogroman botanički materijal s njegovih mnogogodišnjih putovanja čuva zagrebački Bot. Zavod (*Herbarium croaticum Rossianum*). Napisao je više botaničkih priloga s područja Velebita, Primorja i Plješevice. U rukopisu ostavio zanimljiv opis svojih velebitskih putovanja pod naslovom: *Velebitom i njegovim Primorjem duž i poprijeko. Zgode i nezgode hrv. priro-*

doslovaca. Karlovac 1929 (čuva Bot. Institut Sveuč. u Zagrebu).

LIT.: I. Horvat, Lj. Rossi, Hrv. plan. 1930, 1; J. Pasarić, Lj. Rossi, Hrv. pl. 1932, 227; V. Vučk, Lj. Rossi, Ljetopis JA. knj. 41.

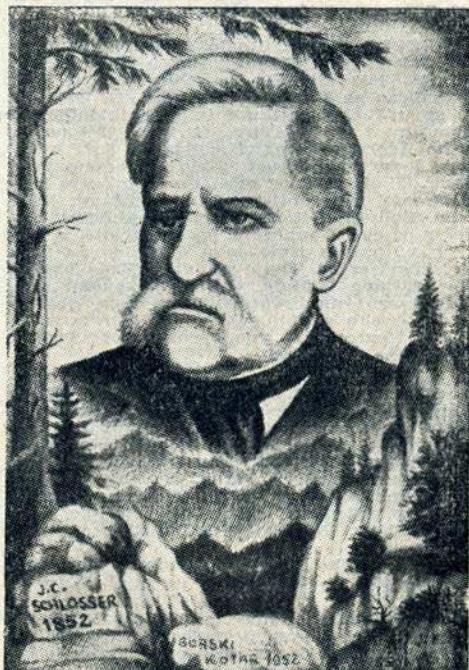
ROTSILD MIROSLAV. Rodio se 19 III 1916 u Gospiću. Kao službenik radi u Zagrebu do 1954, od kada boravi u Etiopiji. Koristeći gođišnji odmor 1956 uspjeva 16 III iste godine, da se kao treći jugoslavenski planinar uspne na najvišu planinu Afrike, Kilimandžaro. (Prvi je bio Koloman Trčka iz Zrenjanina 4 II 1939; drugi R. Kušić i dr. S. Nedeljković iz Beograda 7 XII 1954). Godine 1958 popo se na najviši vrh Etiopije, Ras Degen, a 1960 na Ruwenzori.

LIT.: Naše planine 1956, 188 i 1958, 98

SADLER JOSEPH (1791–1849) kostus Nar. muzeja u Pešti. Putovao u svrhu sabiranja prirodna južnim predjelima Hrvatske od ožujka do lipnja 1825. Dulje se zadržavao u okolini Karlovca, Severina, Skradu, Delnicu, Lokavu, Fužinu i Mrzle Vodice. Tom se zgodom kao jedan od prvih prirodonosavaca ispeo na Vrh Vel. Risnjaka. U Lici je radio oko Troue, te pohodio Badanj na Velebitu. Blijeske o tome putu (u rukopisu) čuva peštański Nar. muzej kao *Iter ad Litora hungaricum* 1825 u 7 svezaka. U Sadlerovoj knjizi *Flora* (1838, II, 516) stoji, da je 1832 putovao Likom i Primorjem.

LIT.: Sadlers Reise nach Kroatien und das Küstenland. Flora VIII 1825, 46

SCHLOSSER-KLEKOVSKI JOSIP dr. Radio se 25 I 1808 u Jindřichovu u Moravskoj. Prve je nauke svršio kod kuće, gimn. u Lipniku i Kromjeržu, filozofiju u Brnu. U Beču je izučio medicinu i kao liječnik došao u Hrvatsku. U Hrvatskoj je neko vrijeme proveo kao privatni kućni liječnik, kupališni liječnik u Varaždinskim Toplicama, zatim kao županijski fizik u Križevcima i napokon kao

pralječnik za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu. Hrvatski botaničari imaju u ličnosti dr Schlossera (zajedno s Vukotinovićem) jednoga od svojih prvaka. Na brojnim botaničkim ekskurzijama većinom u društu s Vukotinovićem obišao je mnoge naše planine. Tako 1845 god. obilazi Kalnik, 1852 Klek, Golu Plješevicu, Velebit i Mrsinj, 1853 Zagorje, Ivančić, Macej i Topličku goru, 1856 ponovo Klek, Golu Plješevicu, Mrsinj i Velebit, 1875 Oštrelj i Plješevicu kod Samobora i 1879 Vel. Risnjak. Opsežno gradivo s ovih putovanja okosnica su daju velikih njegovih djela *Flora croatica* i *Fauna kornjaša trojedne kraljevine*. Glavna god. skupština HDP-a 1874 izabrala je dr Schlossera za prvog predsjednika društva. Umro je 27 IV 1882 u Zagrebu.

LIT.: Lj. Rossi, dr. J. C. Schlosser vit. Klekovski. *Zivotopisna crta* (s popisom radova), Spomenica Hrv. pl. društ. Zagreb 1884, 1; Lj. Vukotinović, dr. J. C. S. Rad JA. knj. 65; kraće biogr. OBZ, 1859; *Svetlostor* 1878; *Nasha lipa* 1876; *Vijenac* 1882; *Zvonimir* 1884 i Hrv. Vila 1884.

SCHUBERT RIKARD dr. odjeljni geolog Geol. zavoda u Beču. Bavio se geol. kartiranjem sj. Dalmacije. Tom je prilikom 1905/06 radio na Juž. Velebitu. (*Zur Geologie des österr. Velebit*, Jahrb. k. k. geol. R. A. 1908, Matica Dalm. izdala je 1909 njegovu *Geologiju Dalmacije* (preveo F. Koch).

SCHWARZ BERNHARD dr. Rodio se 10. VIII 1844 u Reinsdorfu kraj Greiza, umro 4 II 1901 u Wiesbadenu. Studirao teologiju, neko vrijeme župnik u Freibergu u Saksoji. Doskora se okanio svećeništva, davši se na putovanja po raznim zemljama Europe, Afrike i Azije. Napisao je veći broj zanimljivih putopisa. G. 1881/82 proputovao Crnu Goru i tom zgodom obišao Durmitor; o tome je putu napisao putopis: *Montenegro, Leipzig 1883*. Znamenito mu je planinarsko-historijsko djelo *Die Erschließung der Gebirge von den ältesten Zeiten bis auf Saussure*, Leipzig 1855.

SEKELJ TIBOR. Rodio se u Češkoj 1912; kao 7-godišnji dječak doselio u Jugoslaviju. Od 1929–1939 živio u Zasrebu, gdje je 1934 diplomirao na Pravnom fakultetu. G. 1939 iselio se u Juž. Ameriku i tu se priklonio putovanjima i planinarenju. G. 1944 i 1945 uspeo se na Aconcagu, najvišu planinu Juž. Amerike, i za taj potuhat dobio od argentinske vlade odličje Zlatnog orla. Proputovao je Mato Grossu, patagonijske Ande, prašumu Beni u ist. Boliviji, 1948/49 brazilske prašume u poredjaju rijeke Gaupore i Indiju. Svoje utiske s tih putovanja iznio je u 6 knjiga na španjolskom jeziku. Dvije od njih (*Kroz brazilske prašume i Oluja nad Aconcagoum*) prevedene su i na hrvatski. Osim toga, objelodano je oko stotinu člancova u raznim američkim i evropskim znanstvenim i popularnim časopisima i novinama.

SELJAN MIRKO. Rodio se 5 IV 1871 u Karlovcu, gdje je završio osnovnu i kadetsku školu. Radi neko vrijeme kao tehničar u inozemstvu, zatim se dao na putovanja po Africi i Egiptu i Abesniji, te u Juž. Americi kroz prašume Brazilije i Perua. O svojim je putovanjima pisao na hrv. i stranim jezicima, te izdao putopisno djelo *Kroz prašume i puštinju* (1912). Poginuo je u brazilskim prašumama 1913.

LIT.: Z. Milković, Braća Seljani. Mat. Hrv. Zagreb 1940.

SENDTNER OTTO dr. Rodio se 1814 u Münchenu, umro 21 IV 1859 u Erlangenu kao profesor botanike. G. 1874 proputovao je SZ Bosnu i tom prilikom učinio neke uspone

(Vranica, Vlašić). U okolini Travnika ranio ga je neki musliman. (*Reise nach Bosnien von einen botanischen Reisenden, Ausland* 1848, 130).

SILBERHURBER ANTON, predsjednik Oesterr. Touristen Cluba u Beču i urednik časopisa *Oesterr. Touristen-Zeitung*. Zalagao se, da bečka turistička društva preuzmu inicijativu oko turističkog prosperiteta kvarnerske Rivijere. Na njegovu inicijativu izvedene su staze iz Opatije na Učku, zatim su izradene dvije panorame s Učke (risane po A. Baumgartneru i A. Zoffu). Po njegovoj zamisli izveo je bečki Touristen-Club 1886 na sedlu Polkona planin. kuću *Kronprinzessin Stephanie Schützhaus*.

SIMONOVİĆ RADIVOJ dr. Rodio se u Leđincima u Srijemu 17. VIII 1858. Osnovnu školu polazio u Kamenici, gimn. u N. Sadu, a medicinu u Beču. Poslije svršenih studija, službovao je isprva kod vojske u Češkoj, Hercegovini i Trstu, zatim kao opć. liječnik

u Milni na Braču i kao kupališni liječnik u Lipiku. Od 1893 živi stalno u Somboru u Bačkoj kao grad. fizik. Umro je u dubokoj starosti 3. VII 1950 u Somboru. Početak interesa za proučavanje gorske prirode pokazao već 1888 za boravku u Hercegovini, kada je kao vojni liječnik obilazio planine Lebršnik, Volujak, Leliju, Zelengoru, Morinje i druge. Od godine 1903 započeo da obilazi Velebit, te je do 1938 bio na njemu 17 puta. Osim na Velebitu, višekratno se bavio na Prenju, Cvrnici, Durmitoru i Prokletijama. Obilazio je dalje Visočicu, Leliju, Čemerno, Volujak Bič, Sinjajevinu, Blješćicu, Komove, Sar-planinu, Perister, Biokovo, Triglav, Cabulju, Zumberak, Bjele Stijene i Dinaru. U njegovom su društvu putovali I. Sarinić, dr. J. Poljak, dr. M. Hirtz, dr. K. Bošnjak, D. Jelić, dr. M. Crkvenc i dr. F. Kušan. Prirodeni smisao i težnja za lijepim, istančani osjećaj solidnog naučenjaka, da sve dobro

vidi, prouči i razumije, uz najšire humanističke koncepcije, najbolje su došli do izražaja u njegovim pisanim radovima. U prvom redu, to su opisi planina: Velebita, Prenja, Cvrnice, Biokova i Durmitora, zatim radnja Daci planinari (1923), Stočari u Lici i na Velebitu (1937), te dokumentirana rasprava O škrupama (1921). Napisao je i više kraćih prikaza i putopisa. Autobiografski karakter ima članak Moje planinarenje (Vesnik društva Fruška gora III. N. Sad, 1938). Bio je član HPD-a od 1903, a 1924 je izabran za počasnog člana.

LIT.: M. Hirtz, Dr R. Simonović, Hrv. pl. 1925, 21; J. Poljak, Nekrolog, Naše planine 1950.

SLEEMAN C. M., engleski alpinista, član Alpine Cluba u Londonu. G. 1928 poduzeo s drugovima L. S. Ellwoodom i W. T. Elmsliem alpinističku ekskurziju u Centralne Prokletije i tom se prilikom uspeo kao vjerojatno prvi planinar na najviši vrh Prokletija Maja Jezereve. Ovu je ekskurziju opisao u Alpine Journalu 1930, vol. 42.

STAGL ZIGA, upravitelj skladista pivovara Reininghaus iz Graza u Zagrebu. U HPD stupio 1879. Prva sjemenska Spomenica posjetnika spominje njegovo ime svake nedelje. Bio je na Slijemuvi više od 1000 puta.

LIT.: Hrv. plan. 1899, 156.

STAHLJAK VLADIMIR. Rodio se 22 XI 1876 u Bjelovaru, gdje je svršio pučku i nižu srednju školu, a učiteljsku u Zagrebu. Konzervatorij studirao u Budimpešti, a u Bečeju polazio profesorski ispit. Služio kao profesor glazbe i pjevanja u Sv. Jani, Remetama. Koprivnici, Sušaku i Zadru. G. 1915 premješten u Petrinju, a od 1926 redovit nastavnik na žen. učit. školi u Zagrebu. Kao planinar djeluje iz dačkih vremena. G. 1922 osnovao u Petrinji planinarsku podružnicu HPD-a »Zrin«, kojoj je bio i predsjednik. Od 1926 radio u upravi HPD-a većinom na propagandi (održao više stotina plan. predavanja). Aktivno planinar po Alpama, Velebitu i planinama Bosne. Umro je 21 VI 1960 u Zagrebu.

LIT.: Hrv. planinar 1927, 15

STERNBERG KASPAR MORITZ grof. Rodio se 6 I 1761 u Pragu, umro 20 XII 1833 u Brzesini. Studirao umjetnost i prir. nauke; za života često putovao i sabirao prirodoslovnu gradu za Nar. muzej u Pragu, kome je bio direktor. G. 1825 zaputio se iz Praga u Istru sa specijalnom željom, da se uspne na Učku. U njegovom društvu našli su se i poznati prirodoslovcji J. Sadler i B. Biasotto. U putopisu o tome izletu oduševljeno se hvali položaj i priroda Učke. (Bruchstücke aus dem Tagebuch einer naturhistorischen Reise von Prag nach Istrien, Flora I. Regensburg 1826).

STOSSICH ADOLF. Rodio se 16 I 1826 u Trstu, gdje je i umro 24 VI 1900. Službovao kao profesor na grad. vel. realci u Trstu. Kao zoolog najviše se zanimaо malakologijom; putovao je i sabirao duž Primorja, u Lici i Gorskom Kotaru. Sa sinom Mihajlom bio je 1876 na Biokovu i napisao o tome putovanju impresivan opis Uzlaz na Biokovo (Vijenac IX 1877 sv. 32–34). Iste je godine radio i na Juž. Velebitu s dr Kariom (Il Velebit. Estatto dal Bollettino delle scienze nat. IV. Triest 1877).

STOŠIĆ MIHAJLO. Rodio se 12 VIII 1857 u Trstu od oca Adolfa. Umro je 7 III 1906 kao profesor tršćanske realke. Bavio se prir. ukama, naopće botanikom zoologijom i geologijom. Područje rada bili su mi Primorje i Gorski Kotar, gdje je češće obilazio Učku,

Risnjak i Velebit. Pisao je talijanskim jezikom većinom u Bollettino della soc. adriat. di scienze natur. in Trieste. (Excursione botanica sul monte Risniak im Croatia, ibid 1877, 506).

STUDNICZKA C., austrijski kapetan, zanimalo se botanikom. G. 1888 sabirao bilje na Orjenu (Vučji Zub i Bijela Gora), Biokovu i Mosoru; nalaze opisao kao Beiträge zur Flora von Dalmatien, Verh. zool. bot. Ges. 1890, 55.

SZAVITS-NOSSAN STJEPAN ing. Rodio se 13 X 1894 u Zagrebu, gdje je polazio osnovnu školu i nižu gimnaziju; višu u Budimpeštu. Tehniku svršio 1917 u Zürichu. Službovao kao inženjer raznih grad. poduzeća u Zagrebu, predavao na Tehn. fakultetu. Iza Prvog svjetskog rata aktivno suradiuo u radu HPD-a, i napisao nekoliko priloga i prikaza u Hrv. planinaru.

SARINIĆ ILIJA. Rodio se u Švici 4 VII 1875, gdje je polazio osnovnu školu. Učiteljsku školu pohađao u Petrinji, gdje je 1895 posložio ispit za učitelja. Iste godine nastupio

službu kao privremeni učitelj u Čagliću kraj Lipika. Tu je službovao do 1899, odakle je na vlastitu molbu premješten u Švici. U Švici je službovao preko 30 godina u svojstvu ravnatelja učitelja. Umro je 21 XI 1936 u Švici. G. 1904 upoznao se s dr Simonovićem, uz kojega postaje oduševljeni planinar. S drom Simonovićem bio je na Triglavu, Biokovu, Dinari, Durmitoru, Prenju; Po naravi bio je veseljak, pun humoru i satire. Suradiuo je u stručnim pedagoškim časopisima i Hrv. planinaru.

SENOA MILAN dr. Rodio se 2 VII 1869 u Zagrebu od oca Augusta, poznatog hrv. književnika. Skolovalo se u Zagrebu, gdje je 1894 habilitirao za docenta geografije. Iza smrti prof. Hranilovića zauzima katedru geografije na zagrebačkom Sveučilištu. G. 1898 stupio u

HPD. Planinario najviše Velebitom i vrhovima Gorskog Kotara. Suradivao u Hrv. planinaru. Napisao u I. godištu (1888) *Naputak za sabiranje planinarske grade*. Živi u mirovini u Zagrebu.

LIT.: V. Blašković, Devedeset godina dr. M. Senoe, Naše planine 1959.

ŠIROLA STJEPAN. Rodio se 27 XI 1867 u Zagrebu. Službovao u Karlovcu kao učitelj. Bavio se književnim radom, pisao pripovijetke za mladež. Na ponuku D. Hirca osnovao u Karlovcu 1898 planinarsku podružnicu HPD-a. Suradivao u **Hrv. planinaru**.

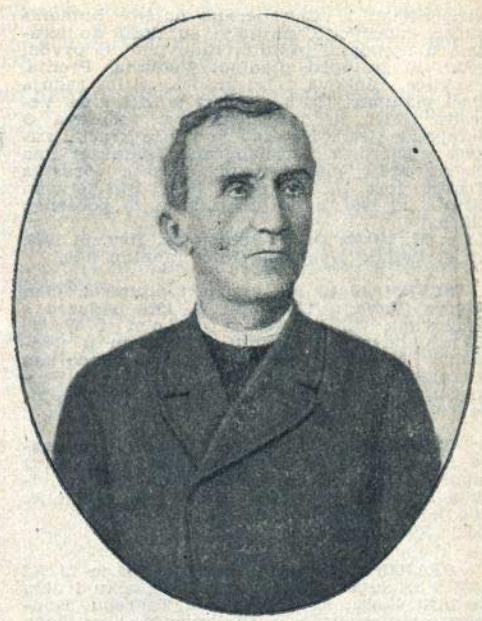
SUKLJE FRAN dr. Rodio se 2 X 1886 u Samoboru. Skolovao se u Zagrebu, studirao prirodnih nauka na sveučilištu u Pragu. Službovao kao nastavnik u Karlovcu, Sr. Mitrovici i Zagrebu, zatim kao profesor mineralogije na zagrebačkom Sveučilištu, te direktor Geološkog zavoda. Radio na geol. snimanju Samomorske i Zumberačke gore; za isto područje napisao više geol.-stratigrafskih priloga.

TIETZE EMIL dr. Rodio se u Breslavi 1845; službovao dugi niz godina kao direktor Geol. zavoda u Beču. Proputovao mnoge zemlje Europe. U našoj je zemlji obilazio Klek, Plješevicu, i Velebit, u Bosni Ozren, Motajicu, i druge (zajedno s Bittnerom i Mojsisoviseom). Za hrv. planine zanimljiva je njegova rasprava *Geologische Darstellung der Gegend zwischen Carlstadt in d. Morlaia, Jahrb. d. k.k. geol. R. A. Wien* 1878, 34.

TOMMASINI MUZIO vitez dr. (1794–1879), trščanski botaničar. Napose se zanimalo istraživanjem flore Istre i Dalmacije. U proljeće 1827 ispeo se na snijegom pokriveno Biokovo i Lovčen. G. 1833, 1837 i 1838 botanizirao na Učki. Napisao je nekoliko bot. priloga u kojima opisuje svoja bot. planin. putovanja. (*Botanische Wanderungen im Kreise von Cattaro, Flora 1835, Beiheft II; Streifzug von Triest nach Istrien im Frühling 1833, Linnea XI Halle 1837, 433.*)

LIT.: A. Neilreich, M. T., Oesterr. bot. Zeitschr. 1866, 1; J. Freyn, M. T. ibid. 1880, 73; Boltura u Osserv. Triestina 1874 Nr. 127; A. Kanitz u Magy. Növen. Lapok 1880, 1; Marchesetti u Boll. soc. adriat. sc. nat. di Trieste V. 1880, 1; isti XVI 1895, 1; Marenzeller u Sitzungsber. zool.-bot. Ges. 1880, 35; V. Borbas u Termeszettudomanyi Közlöny 1880 XII, 162.

TORBAR JOSIP. Rodio se 1 IV 1824 u Krašiću. Osnovnu školu svršio u Mrežnici, gimnaziju u Karlovcu, a filozofiju i teologiju u Zagrebu. Kao nastavnik službovao dugi niz godina (1851–1891) na zagrebačkoj realci, gdje je od 1858 ravnatelj. Bio je pravi član J. A., njezin tajnik i predsjednik (1890–1900). Među hrvatskim prirodoslovcima starije dobe ide ga počasno mjesto. Njemu pripada zasluga, što je prvi stao popularno širiti smisao i ljubav za prirodne nauke. Planinarstvu se priklonio već za rana. Tako ga 1864 vidimo na Kleku i Goloj Plješevici, 1876 na Ivančici, 1879 na Risnjaku, a kasnijih godina obilazio je višekratno Kalnik, Plješevicu kod Samobora, Klek, Zumberak i slovenske Alpe. Za vanredne zasluge na području planinarstva izabran je na drugoj glavnoj skupštini HPD-a (30 III 1875) za predsjednika društva, koju čast je obnašao do 1879. G. 1884 ponovo preuzima ovu funkciju iz Vukotinovića, te je bio na čelu HPD-a do 1893. Za njegova predsjednikovana izvedena je na Sljemenu nova željezna piramida, s koje je na dan svečanog otvorenja (7 VII

1889) izrekao zanosan spomen-govor. Umro je u Zagrebu 27 VII 1900.

LIT.: D. Hirc, J. Torbar, Hrv. plan. 1900, 114; A. Mohorovičić, Književni rad J. Torbara, Ljetopis J. A. knj. 15; J. Torbar, Autobiografija, Ljetopis J. A. knj. 11.

TUČAN FRAN dr. Rodio se 26 IX 1878 u Divuš kraj Dvora. Sveučilište (prirodnih nauka) polazio u Zagrebu. Bio je red. profesor mineralogije i petrografije zagrebačkog Sveučilišta, te direktor Mineraloško-petrografske odjela Nar. muzeja. Kao planinar spaja putovanja kroz naše planine, sa svojim naučnim, petrografskim radom. Posebno se zanimalo Fruskom gorom, Moslavčkom gorom i područjem Krša. Radio je dosta i na makedonskim planinama. U Vrijencu je (1910) napisao Velebit i susjedne planine, te (1912) Ozeblin. Umro 22 VII 1954 u Zagrebu.

LIT.: Priroda br. 7, 1954.

VISIANI ROBERTO de. Rodio se 9 IV 1800 u Šibeniku, gdje je svršio osnovnu školu. Gimnaziju polazi u Splitu, a medicinski fakultet u Padovu. Po završenom studiju (1822), radio je četiri godine kao asistent prof. Bonata, na botaničkom odjelu Sveučilišta u Padovi. Zatim se vratio u svoj zavičaj, gdje je isprva djelovao kao priv. liječnik, a kasnije kao upr. činovnik u Drnišu, Kotoru i Budvi. Kada je smrću prof. Bonata (1835) upražnjeni na katedra botanike na Sveučilištu u Padovi, dobio je Visiani ovo mjesto i na tome položaju ostao preko 40 godina. Već kao mladić navraćao se na dalmatinske i primorske planine i na njima sakupljaо bilje. Poznato je, da je 1824 proučavao floru Biokova. Herbar mu spominje Velebit, Orjen, Lovčen i Mosor, koje je po svoj prilici također obišao. Glavno dijelo: *Flora Dalmatica* (I. 1842, III. 1847, III. 1850). Umro u Padovu 8 V 1873.

LIT.: Canestrini, Commemorazione de Prof. R. de Visiani. Padova, 1878: Pirona. Della vita scientifica di Visiani, Venezia 1879; A. Kantić, Maagyar Növénytani Lapok II. 1878, 65; B. Šulek, R. de Visiani, Rad J. A. knj. 50. 1879, 176.

VITEZOVIĆ-RITTER PAVAO. Rodio se 7 I 1652 u Senju, umro 20 I 1713 u Beču. Bio je istaknuti hrv. učenjak, političar, historik, geograf i pisac. G. 1699. radio je u Marsiglijevoj ekipi u austro-tursko-mletačkoj pograničnoj komisiji. Tom je prilikom obišao neke građe predjele Plješevice i Juž. Velebita i utvrdio tu drž. medu. O tome je lično sastavio za kralja Leopolda u Beču pismeni izveštaj s priloženom kartom.
LIT.: V. Kralić, Život i djela P. R. Vitezovića, Zagreb, 1914.

VODNIK VELENTIN. Rodio se 3 II 1758 u Zgornjoj Siski kod Ljubljane, gdje je 1782 završio filozofiju i teologiju. Bio je kapelan i nastavnik, od 1808 profesor historije i geografije na gimnaziju u Ljubljani. Umro je u Ljubljani 8 I 1819. Rodnik je jedna od najmarkantnijih ličnosti klasičnog razdoblja slovenskog planinarstva (1795 uspeo se na Triglav), ali on je prema sačuvanim znacima planinario i u Hrvatskoj. Tako jedna njegova pjesma posvećena Kleku svjedoči, da je bio na ovom vrhu. Nažalost, ne zna se točno, kada je to bilo.
LIT.: D. Hirc, V. Vodnik, slovenski planinar, Hrv. plan. 1898, 81.

VUKOTINOVIC LJUDEVIT. Rodio se 13 I 1813 u Zagrebu. Osnovnu školu i niže razrede gimnazije svršio je u Zagrebu, višu gimnaziju u Vel. Kaniži, filozofiju u Subotici. U Zagrebu i Požunu studirao pravo. Od 1836 studiyo u javnu službu kao podbilježnik križevačke županije. Za vrijeme burne 1848 postaje prvi suradnik Ljudevitu Gaju i vatreni pobornik nacionalnih prava Hrvatske. Bavio se mnogostrukom djelatnošću (pjesništvo, publicistikom, gospodarstvom arheologijom) i u svoje doba slavio kao enciklopedista širokih pogleda i rijetke kulture. Prirodnim naukama

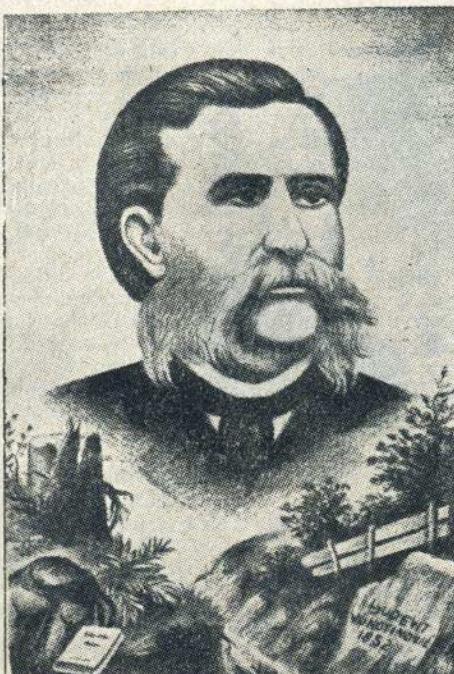
počeо se zanimati u doba Bachovog apsolutizma, kad je nastupila reakcija protiv preporoda i slobodarskih težnja hrvatskog naroda. Zajedno s dr J. Schlosserom proputovalo je većinu hrvatskih krajeva i planina, više-kratno obilazio Klek, Javorje, Golu Plješevicu, Mrljinj, Velebit, Kalnik, Ivančicu, Medvednicu, Moslavačku goru itd. Od hrvatskih prirodoslovaca on je prvi izasao (13 VII 1879) na vrh Vel. Risnjaka, ubravši tom zgodom kitu runološta. Iza J. Schlossera i J. Torbara, Vukotinović je bio treći predsjednik HPD-a (1878–1884). Napisao je nekoliko rasprava iz geografije, geologije i botanike u izdanjima J. A., zajedno s dr Schlosserom kapitalno djelo *Flora croatica* (Zagrabiae 1869) i u Spomenici HPD-a (Zagreb 1884) raspravu *Zadača i svrha planinarskog društva*. Umro je u Zagrebu 17 III 1893.
LIT.: D. Hirc, Lj. Vukotinović, Hrv. plan. 1900, 116; D. Hirc, Lj. V. Nar. Novine VII. 1893; J. Pasarić, Lj. V. kao planinar, Vrijenac 1913, 94; isti Vrijenac 1913, 48; J. Torbar, Lj. V. Život i djelovanje, Ljetopis JA. knj. 12, 1897; J. Knapp, Biographie von Lj. F. v. V. Oesterr. bot. Zeitschr. 1879, 1.

WALDSTEIN - WARTENBERG FRANZ ADAM, grof. Rodio se 14 II 1759 u Beču, umro 24 V 1823 u Oberleitendorfu. Potjeće iz stare češke grofovske porodice. Zanimaо se raznim vojnim zvanjima, kasnije sabiranjem bilja, a pod kraj života gospodarstvom i manufakturnom industrijom. Zajedno s prof. Kitai belom proputovalo ljeti 1802 južne dijelove Hrvatske uspev se na Golu Plješevicu, Mrljinj i na niz vrhova u Juž. Velebitu. S Kitabelom napisao i financirao izdavanje skupocjenog botaničkog djela *Descriptiones et icones plantarum rariorum Hungariae* (Viennae 1903–1812, 3 sv.).
LIT.: F. A. Waldstein, Nekrolog, Flora VI 1823, 381.

WANKA IVAN. Službovaо (oko 1900–1910) na gimnaziji na Rijeci i odaleye poduzimao planinske ture na Gorski Kotar i Velebit. Nosio je fotografski aparat te uspjelo snimio Risnjak (1906) i Velebit (1902 i 1906). Slike s Velebita publicirao u radnji *Im südlichen Velebit*, Deutsche Alpenzeitung 1906. O Velebitu je napisao i članak *Vierzehn Tage im Velebit*, Oesterr. Touristen Zeitung 1902.

WELDEN FRANZ LUDWIG von. Rodio se 16 VI 1782 u Laupheimu u Württembergu, umro 7 VIII 1853 u Grazu. Služio na visokim vojnim položajima u austrijskoj vojski; od 1832 maršal, od 1848 vojni i civilni komesar Dalmacije. Već za službovanja u Švicarskoj i Tirolu privlačile su ga Alpe; poznata mu je monografija *Der Monte Rosa* (Wien 1824). Za vrijeme bavljenja u Dalmaciji 1828 uspeo se kao prvi turista na Sv. Brdo na Velebitu, smatrajući, da je to najviši vrh Velebita. Planinarske uspomene sadrži njegova autobiografija *Episoden aus meinem Leben* (3. Aufl. Graz 1855).
LIT.: Biographie von F. L. v. Welden, Oesterr. Wochenschr. 1853, 321; Fürnrohr, Flora 1853, 505.

WESSELY JOSEPH. Rodio se 6 III 1814 u Beču, umro 10 X 1898 u Beču. Službovaо u raznim mjestima Austrije kao šumar, direktor Sumarske akademije u Mariabrunnu i urednik Sum. lista. G. 1875 proputovalo Liku, Velebit, Plješevicu i kraške oblasti Vojne Krajine. O tome je napisao knjigu *Das Karstgebiet Militär-Kroatien und seine Rettung, dann die Karstfrage überhaupt*, Agram 1876 (hrv. prijevod od I. Trnskoga, Zagreb 1876). G. 1889 obišao Orjen (Ein Ausflug in die Krivošije und

auf den Orjen, Wiener Gartenzeitung III 1890, 383). Glavno mu je djelo: *Die österreichischen Alpenländer und ihre Forste*, Wien 1853.

WESTER JOSIP dr. Rodio se 11 X 1874 u Spodnjoj Radeljci kod Krškog. Osnovnu Školu polazi u Novom Mestu, gimnaziju u Ljubljani, filozofski fakultet u Grazu. Služio kao profesor na gimnazijama u Ptiju, Novom Mestu i Ljubljani. Planinarstvom i planinarnjčenju bavi se više od 40 godina. Jedan je od najpoznatijih slovenskih planinara između dva rata. Često je planinar u Hrvatskoj i putopise štampao u *Planinskom Vestniku*, gdje nalazimo opis Kleka (1935), Gole Plješevice (1936), Biokova (1937) i Risnjaka (1938).

WORMASTINY SLAVOLJUB. Rodio se 18 V 1816 u Svoršovicama u Galiciji. Svršivši ljevkarske nauke došao je u Zagreb i tu isprva službovao kao vojni ljekarnik, a zatim vodio gradsku ljekarnu »Cronom Orlu« kod Kamenitih vrata. Od 1850 prelazi na rad oko organizacije prirod. odjela Nar. muzeja. Umro je 25 VII 1908 u Zagrebu. Već po dolasku u Zagreb zanima se sabiranjem leptira i bilja. Obilazio Medvednicu, Klek, Gorski Kotar i samoborski kraj. Od 1850 ovaj rad dobiva sistematski karakter; Wormastiny je pionir u sabiranju naše prirodoslovne grade, te jedan od prvaka naše najstarije prirodoslovne generacije. On je uveo D. Hirca u prirodoslovni rad. Bio je član HPD-a od 1875.
LIT.: **D. Hirc**, S. Wormastiny, Glasnik Hrv. prir. društva XXI, 1909, II, 75

WULFEN FRANJO. Rodio se 5 XII 1728 u Beogradu, umro 16 III 1805 u Čelovcu kao profesor matematike. U njegovom botaničkom

djelu *Flora norica phanerogama* (izdali dr E. Fenzi i P. Rainer Graf, Wien 1858) stoji, da je 1762–63 pohodio goru Snježnik kod Cabra i tu sabrao planinsko bilje. Najviše je obilazio slovenačke planine i Alpe.

LIT.: **Arnold**, Erinnerungen an Wulfen, Wien 1882; **Deschmann** u Jahresber. d. Ver. des Kain. Landesmuseums, Leibach 1856; **Voss** u Laibacher Schulzeit 1883, 283; **Kunitsch**, Biographie Wulfens, Wien 1810.

ZANICHELLI JOHANNIS HYERONIMI. (1662–1729). Talijanski botaničar; zanimaо se florom Istre. Oko 1710 padaju njegovi uzlazi na Učku. Vijesti o tome sadrži njegova knjiga *Opuscula botanica posthumum a Joacopo filio in luceam adita*. Venice 1730.

ZELEBOR JOHAN, kustos Dvor. muzeja u Beču. G. 1863 i 1865 propotovao je JZ dijelove Hrvatske, te se tom prilikom uspeo na Sv. Brdo, Visočicu, Crnopac, Golu Plješevicu, Kremen i Poštak.

LIT.: **Reichardt** u Verhandl. d. kk. zool.-bot. Ges. XVII, 1867, 762.

ZORANIĆ PETAR, pjesnik, rodom Ninjanin (1508–1569?) smatra se pretećom hrvatskog planinarstva. U svom je djelu *Planine, štampanom u Veneciji 1569*, opisao svoje navodno putovanje preko Velebita i Dinare 1536. O realnim izgledima takvog putovanja ima malo vjerojatnosti.

LIT.: **I. Krajač**, P. Zoranić, Hrv. plan. 1924, 182; **S. Antoliak**, Novi podaci o hrvatskom pjesniku Petru Zoraniću. Grada za povijest književnosti hrvatske JA. Knjiga 22. 1952.

Popis špilja i ponora u Hrvatskoj

(Nastavak)

Hrvatsko Zagorje

Maćkova špilja u Velikoj Sutinjskoj kod sela Višnjice, drugo ime Polanjska, Polanjska, Dupljenska, Višnjica ili Velika pećina kod Velikog Goranca, Pi 7 1915, NP 1951/118.

Sutinska pećina ili peć nad Sutinskom, Pećina u Krči N Male Sutinske, Jama kod Velikog Goranca, Vindija kod Voće, na 1. obale Šokota, d. 46 m, š. do 25 m, bogata paleontološkim nalazima. Pi 7 1915, H/701, NN 1891, 21. IX, P 1932/33, GVj 1947, I. Vuković: Istraživanje predhist. nalazišta u špilji Vindiji kod Varaždina (Spomenica varažd. muzeja 1925-1935, predhist. nalazišta špilje Vindije (Histor. zbornik IV, 1948, NP 1950/181,

Pećinica I N Vindije,
Pećinica II NW Vindije,

Jelenska pećina I kod Velikog Goranca, Jelenska pećina II kod Velikog Goranca, Belski ponor W brda Gradišće kod Bele, uz d. obalu Bednje,

Severov kamenolom S sela Vuglovca, SW Ivance, U kamenolomu je nađena šupljina s ilovačom i kostima špiljskog medvjeda, (ne postoji više), Spomenica varažd. muzeja 1925-35/80,

Medveda pećinija kod sela Vuglovca, Stanovnik špilja blizu izvora potoka Željeznice, pod vrhom Ivančice, odozgo malen otvor, inače zatpan, HP 1930/26, Cerjanska špilja kod Klekovnika, pukotina kojom protjeće potočić, d. oko 70 m, H/267, 682, HP 1899, HL/68,

Dopoljanjščica, Cerjanska Dopoljanjščica, polušpilja nedaleko Cerjanske špilje, 1. c.

Kraljić pećina kod Klekovnika, zavaljena kamenom, Pi 7 1915.

Repnjak ili Čardak špilja kod Klenovnika, uski hodnik kojim protjeće potočić, d. oko 90 m, Pi 7 1915.

Zdenac kod Ciglara ili Skočmen špilja kod Klekovnika, ulaz prema NNE v. 1 m, š. 1,5 m, d. oko 30 m, 1. c. Absolon St. 13,

Brezovec polušpilja N Klekovnika, N Zdenca kod Ciglara,

Ledenica špilja više sela Bednjice kod Bednje, SW Ravne gore,

Pećinica u blizini u Ravnoj gori, Škedelj špilja u potoku Lapornjaču, W Klenovnika,

Jama kod Šestana, W Klenovnika,

Ponor u Ravnoj gori, (sklonište partizana),

Bračkova peć kod Lepoglave, H/678, 683, Gorušnjak pećina kod Maruševca, H/695, Špilja u Loboru kod Loborgrada, Vj. hrv. arheol. društva 1885/55, Špilja kod Milengrada, prilaz od ž. st. Budinščina,

Cingulica mala špilja u brdu Židovina, 3 s od ž. st. Budinščina, HP 1937/138, 35 godišnjica planinarstva u Varaždinu, Varaždin 1954,

Modra špilja, mala špilja kod brda Gradinovca, 1. c.

Vilinska, Vilenska jama u Golešu na Strahinjčici, pukotina d. oko 20 m, v. 5 m, R 83, H/678, 683, W,

Vrana, Rana ili Vran pećina u šumi Jelovici kod Gor. Jesenja, 1. c. na Strahinjčici,

Jama u brdu Gora kod Tuheljskih toplica,

Pećina kod Sutinskih toplica sa 2 otvora, NN 1889. br. 8, H/222,

Pažetova jama kod Klanjca ili Pažetova luknja na Japici, d. oko 20 m, š. pri dnu 10 m, na vrhu 1,5 m, danas zatrpana, H/211, 678, Sabljar: Mjestopisni rječnik 1866,

Bijela peć kod Vinice (umjetna pećina) nekad kapelica sv. Jelene,

Svrčina špiljica kod Stubičkih toplica, pod Kamenjakom,

Vilinska špiljica kod Jakovla u Kraljevom vrhu, kod Bistre.

Krapina

I. špilja pod starim gradom, d. 15 m Ka-Po,

II. špilja pod starim gradom d. 35 m, š 5-10 m, u sredini pregrađena zbog propuha, 1. c.

Špilja u dvorištu Florijana Alberta u Unskoj ulici br. 12, 1. c.

Ponor pod starim gradom ,dub. 11 m, d. 10 m. 1. c.

Petrovska špilja, umjetna špilja na putu iz Krapine u Konobu, služi za klijet, H/696,

Krapinska ili Hušnjakova špilja na d. obali Krapine ,nalaz krapinskog čovjeka, ne postoji više, H/699.

Kalnik

I špilja Topolkova hiža u brdu Škrinja kod Kalničkog Vratna, na 1. obali Kalmešnice ,otvor prema NE, d. 14,3 m, š. 5,2 m, HP 1905/55

II. špilja Topolkova hiža, nekoliko metara južnije od I. špilje,

III. špilja Topolkova hiža nedaleko II. špilje, ulaz prema S, d. 18 m, š 7,5 m. 1. c.

VIJESTI

ZIMOVALIŠTE U BEGOVOM RAZDOLJU

Od 17. do 27. siječnja ove godine u najvišem selu Gorskog kotara u Begovom Razdolju (1078 m) održano je vrlo uspješno zimovalište za srednjoškolce i pionire. Učestvovalo je 39 članova. Smještaj je organiziran u prostorijama škole i lugarnice a prehrana u vlastitoj režiji. Svi učesnici prošli su školu skijanja pod vodstvom Saše Schella, Kreša Žiborskog i Ante Filipčića. U tečaju je sudjelovalo i 12 dječaka iz Begovog Razdolja. Po završetku je priređeno skijaško natjecanje za članove »Velebita« i za mještane, na kojem je sudjelovalo 52 natjecatelja. Organizaciju zimovališta izvanredno je pomoglo Šumsko gospodarstvo u Mrkoplju, škola u Begovom Razdolju i brojni mještani. (Krešo Žiborski)

LAVINA NA ŠAR-PLANINI

Na sjevernim padinama Šar-planine iznad Stokkove kuće 7. veljače dogodila se teška nesreća. Dogodila se dok je grupa od 12 učenika srednje fiskulturne škole boravila na izvođenju redovne nastave. Iznenadna lavina zahvatila je učenike i valjala ih zatrpane nekoliko stotina metara. Kod toga su poginule tri osobe, a nekoliko, među ostalima i nastavnik, teže su ranjeni. Oko 200 pripadnika Armije, učenika srednje škole za fiskulturu iz Prištine i članova ekipe za spasavanje planinarskog društva iz Peći požrtvovno je nastojalo čitavu noć sve do slijedećeg dana „da ukloni posljedice ove teške nesreće.

REDOVNA IZLOŽBA PLANINARSKIH FOTOGRAFIJA U PDZ-U

Svakog mjeseca priređuje planinarsko društvo »Zagreb« u svojoj dvorani izložbu fotografija planinarske tematike. Nakon uspjele izložbe planinarskih fotografija sa Bijelih i Samarskih stijena Vlade Matza i zatim izložbe fotografija Zlatka Smerke, slijedila je izložba slika u ulju

alpiniste Marijana Tišljara. Kao slikar amater Tišljari je izložio 20 slika, na kojima je svojstvenom tehnikom prikazao zanimljive momente iz opće planinarske tematike. Koncem veljače organizirana je četvrta izložba po redu, na kojoj je izložio svoje uspjele fotografije poznati zagrebački planinar Vlado Horvat.

PLODAN RAD PK »SPLIT«

Planinarski klub »Split« tokom posljednjih godina dana izveo je lijepi niz uspjelih akcija. Izvedeni su brojni izleti na Mosor, Kozjak, Omišku Dinaru, Vidovu goru i u Vranjaču. Zimi su izvršeni skijaški pohodi na Vaganj i Kamešnicu. Priređena su i logorovanja, obilježeni planinarski putovi, i popravljen Vickov stup na vrhu Mosora, koji su čobani jako oštetili. Održani su i tečajevi, uspostavljene veze sa društvima »Japetić« u Samoboru i »Željezničar« u Sarajevu.

AKTIVNOST JUGOSLAVENSKIH ALPINISTA

U sezoni 1959-1960 u Jugoslaviji je izvedeno 6311 alpinističkih uspona, od toga zimskih 1339. U inozemstvo je organizirano 39 pohoda sa ukupno 236 učesnika. Organizirano je 69 tečajeva sa 955 učesnika. U 40 alpinističkih odsjeka upisano je 467 aktivnih članova. Osim toga 409 alpinista-pripravnika su izvršili 145 uspona potrebnih za sticanje naslova alpiniste.

»SNJEŽNIK« — NOVO OMLADINSKO DRUŠTVO NA RIJECI

Studensko-srednjoškolsko planinarsko društvo »Snježnik«, koje je osnovano krajem prošle godine na Rijeci, već u toku prvih mjesec dana svoga rada pokazalo je lijepu uspjehe. U svoje redove okupilo je oko 200 omladinaca. Održalo je 4 izleta sa 127 članova. Prvi izlet organiziran je za Novu godinu na Snježnik, cilj drugog izleta bio je Petehovac, a slijedećeg Platak.

PD »DURMITOR« U ŽABLJAKU

Planinarsko-smučarsko društvo »Durmitor« u Žabljaku broji preko 70 članova. Aktivnost društva i njegovi sadašnji uspjesi na republičkim i saveznim natjecanjima omogućili su mu tokom ove zimske sezone još veću aktivnost. Durmitor predstavlja jedan od najpogodnijih terena za razvitak smučarskog sporta u našoj zemlji. Ovakovi uslovi omogućili su društvu da zainteresira Smučarski savez Jugoslavije. Predstavnici Saveza provedli su Novu godinu pod Durmitorom. Savez je društvu poklonio smučarsku opremu u vrijednosti od 300.000 dinara. Predviđa se i izgradnja skijaške skakaonice u neposrednoj blizini Žabljaka.

PLANINARI — ORGANIZATORI SMUČARSKIH TAKMIČENJA

Posljednjih godina sve su brojnije i masovnije smučarske sekcije u planinarskim društvima Hrvatske. Planinarski savez Hrvatske afirmirao se kao pokretač masovne smučarsko-planinarske aktivnosti, naročito među omladinom i pionirima. Ova aktivnost, iako se provodi pomoću skija, razlikuje se po kvaliteti od rada skijaških klubova. Planinarima, je geslo — što više članova na skije, naučiti skijašku abecedu, a onda — u snijegom pokrivena brda i planine. Tečajevi skijanja i zimski logori iz kojih se podozimaju izleti na skijama jesu osnovna forma rada skijaških sekcija. Kao sporedna forma u aktivnosti planinar-skijska javljaju se takmičenja, no u njima ne nastupaju sportaši-skijaši, nego široke mase ljubitelja skija. Tako je u čast 20-godišnjice ustanaka PSH u zajednici sa Skijaškim podsavezom grada Zagreba organizirao 29. siječnja republičko patrolno takmičenje skijaša-planinara »Tragom zagrebačkog partizanskog odreda« na Medvednici. U patrolama od tri člana sudjelovalo je 147 natjecatelja. Takmičilo se u brzini kretanja na raznolikom terenu, u spustu, na usponu, po šumi, stazama i prosjecima Medvednice. Najuspješnija bila je patrola studenskog društva »Velebit« iz Zagreba u sastavu: Žiborski — Šel — Franišković. Učestvovale su patrole iz raznih krajeva Hrvatske.

U veljači nastupilo je na istoj planini na »Velebitaškom spustu« 92 natjecatelja. Pored studenata sa dvadesetak fakulteta i visokih škola, natjecala se i radnička, srednjoškolska, čak i seoska omladina.

PLANINARSKI DOM U PAKLENICI

Planinarsko društvo u Zadru povelo je akciju da se na mjestu sadašnje lugarnice u nacionalnom parku u Velikoj Paklenici izgradi planinarski dom. U tu svrhu društvo je već osiguralo svotu od milijun dinara. Izgradnja ovog objekta pridonijela bi ne samo reaktiviranju planinarskog društva u Zadru, nego bi stvorila i uvjete da Paklenica postane izletište za radne ljude Zadra, Karlobaga i drugih mjesta. Posebno značenje imala bi Paklenica za turiste koji putuju novom Jadranskom magistralom sa građenom pod samim ulazom u Paklenicu.

»PLANINARSKI VODIČ KROZ HRVATSKO ZAGORJE«

Koncem prošle godine izdao je Planinarski savez Hrvatske knjižicu »Planinarski vodič kroz Hrvatsko Zagorje« na oko 60 stranica sa mnogo fotografija i planinarskom kartom. Tekst je napisao dr. Željko Poljak, urednik »Naših planina«. Cijena publikacije iznosi svega 80 dinara. Čitaoci »Naših planina« vodič su dobili kao besplatan prilog. Interes za ovaj vodič je tako velik, da je od ukupno 4.500 primjeraka Savez uspio raspšratiti već oko 4.000 primjeraka.

ZAJEDNICA PLANINARSKIH DOMOVA U SRBIJI

Radi koordinacije rada svih planinarskih objekata u Srbiji, radi pružanja pomoći oko opskrbljivanja i smještaja gostiju i davanja informacija, osnovana je pri Planinarskom savezu Srbije »Zajednica planinarskih domova«. U poslijeratnim godinama izgrađeno je u Srbiji 67 planinarskih kuća i domova sa preko 2.500 ležaja. Kuće su podignute gotovo po svim srpskim planinama. Neki od domova opremljeni su vrlo moderno, sa centralnim grijanjem, sa topлом i hladnom vodom, no većina ima samo najosnovniji komfor.

KARAULA PRETVORENA U PLANINARSKI DOM

Na planini Črna u primorskom podgorju Julijskih Alpi otvorilo je PD »Podbrdo« iz Podbrda novu planinarsku kuću. Pregradnjom stare karaule stvoren je novi udoban dom s prekrasnim pogledom na slovenski primorski kraj prema jugu i na Gorenjske planine na sjever. Do nove kuće dolazi se za tri sata umjerenom hodu iz Podbrda s južne strane ili od Bohinjske Bistrice sa sjevera.

NOVI OBJEKTI KOD »500 STUBA« NA MEDVEDNICI

Posjetioc Horvatovih 500 stuba i špilje Medvednice na zagorskoj strani Medvednice ispod »Rauhove lugarnice«, koji nisu vični planinarenju, teško podnose strminu kojom se treba uspeti od stuba do lugarnice. Da se izbjegne ta neugodnost, ovih je dana dovršena izgradnja pješačkog puta, izведенog u blagim serpentinama. Put je širok jedan metar, a izgradila ga je šumarija Šumarsko-prijedlog fakulteta.

Na izletištu »Srnce« podno 500 stuba Horvatova momčad planinara dobrovojljaca podigla je sklonište u obliku ugljenarske bajte, u kojoj se u slučaju nevremena može skloniti oko 15 osoba. Prošreni su također i mostići kojima se prelazi špiljski potok. Gradevni materijal za izgradnju dala je fakultetska šumarija.

UDRUŽENJE PLANINARA OSAMDESETGODIŠNJAKA

U Ribnici na Pohorju osnovan je klub planinara osamdesetgodišnjaka. U klub se primaju samo planinari veterani, ljubitelji planina, te svi oni koji se više ne mogu aktivno baviti planinarenjem, a navršili su 80 godina. Klub nosi ime »Prijatelji Ribniške koće«.

GRADI SE DOM NA SLOVENSKOM SNJEŽNIKU

Planinarsko društvo u Ilirskoj Bistrici počelo je gradnju novog planinarskog doma na Slovenskom Snježniku. Taj dom bit će vrlo lijepo položen s prekrasnim vidikom prema Alpama i moru. Do gradilišta novog doma sagrađena je cesta za motorna vozila, pa će novi dom postati veoma privlačna izletnička tačka za turiste iz Portoroža. Na plenumu Turističkog saveza u Kopru društvo je izjavilo svoje poteškoće oko gradnje, pa je Turističko društvo u Portorožu doznačilo graditeljima svoj prvi doprinos u iznosu od 100.000 Dinara.

MOSORSKA MAGISTRALA

PD »Mosor« u Splitu markiralo je povodom 20-godišnjice ustanka »Planinarsko-partizanski put« na Mosoru. Put počinje kod ž. st. Klis-Grlo i nastavlja se preko vrhova Mosora, zatim preko bivše partizanske štamparije kod lugarnice, te nekadašnje partizanske bolnice i popravljona oružja u domu na Ljuvaču do vrha Kozika nad Omišem. Za čitav put potrebno je 10-12 sati hoda. To je prva partizanska magistrala buduće velike magistrale po ostalim planinama Dalmacije.

DOVRŠAVA SE NOVI DOM NA OMANOVCU

Na Omanovcu kod Pakraca dovršava se novi planinarski dom. To je velika dvokatna zgrada lijepe vanjštine s odgovarajućim uredajima za dnevni i duži boravak planinara. Novi dom bit će rekreativni centar za radne ljudе Pakraca i okolice. Osim smještaja po sobama predviđen je prostor i za 60 skupnih ležaja, koje će osobito moći koristiti školski izleti. Gradnjom upravlja PD »Brezovo polje« iz Pakraca. Gradilište je udaljeno od Pakraca sat i pol hoda. Na nedavnom sastanku sa predstvincima vlasti dogovorenja je izgradnja ceste do doma. Predviđa se da će se otvorenje obaviti sredinom ove godine.

SASTANAK ZAGREBAČKIH I LJUBLJANSKIH PLANINARA

Početkom prosinca prošle godine sastali su se u domu na Puntjarki članovi Upravnih odbora PD »Ljubljana-Matica« i PD »Zagreb«. Članovi su imali savjetovanje o radu s omladinom, o rukovanju planinarskim domovima i suradnji s turističkom privredom. Makar su prilike pod kojima se upravlja planinarskim domovima u Sloveniji i Hrvatskoj različite, nađene su mnoge korisne tačke koje će primijeniti obje strane.

NOVI ALPINISTIČKI ODSJEK U SAMOBORU

Kod PD »Japetić« u Samoboru osnovan je početkom ove godine alpinistički odsek, koji će svojim članovima omogućavati alpinističku djelatnost. Odsjek je već započeo radom i poslao svoja dva omladincu na visokogorski skijaški tečaj.

NOVI DOM KOD KRALJEVSKE SUTJESKE IZNAD KAKNJA

Planinarsko društvo »Bobovac« u Kaknju, koje je osnovano prije nepune tri godine, usmjerilo je sve svoje glavne akcije na izgradnju velikog planinarskog doma nedaleko Kraljevske Sutjeske, na putu prema ruševinama srednjovjekovnog bosanskog grada Bobovca, čije ime društvo i nosi. Dom se već nalazi pod krovom i njegovo otvaranje može se očekivati već ove godine. Ovaj objekat igrat će sigurno veliku ulogu u razvoju društvenog života Kaknja i rekreaciji radnih ljudi ove komune, a posebno u organizacionom učvršćenju mladoga društva.